

Libet de cōsolatione

De prohemio notatur

quattuor cause theologice consolationis que sunt **Spes Scriptura** **Patientia** et **Doctrina**.

In primo metro de

fitur miseria civilis dissentionis.

In prima prosa primi libri colloquuntur monachus id est solitarius. et volucer id est nuncius intermedium super statu peregrini seu viatoris et de eius consolatione per theologiam. In secundo metro ponitur laus theologie in hoc quod est efficax consolari. In secunda prosa ponitur primo quod theologia suam consolationem inchoat ubi et unde desinit philosophica consolatio scilicet quod cuncta agimus ante oculos iudicis cuncta cernentis. Amplius quod triplex est iudicium dei unde surgit in nobis spes et timor et quomodo se comitantur. Amplius quod cum sobrietate potest utiliter recogitari et tradi consideratio iudiciorum dei in predestinatione et reprobatione sic fecit apostolus. Et deinde qualiter oritur inde solatio intima et solis expertis cognita. In tertio metro agitur de sentimento talis consolationis. In tertia prosa agitur primo in speciali si causa sit aliqua cur deus istum vel illum predestinaverit. Deinde cum qua cautela talis consideratio in particulari debeat aut possit admitti. Demum quo pacto potest quietare spes in deo. In quarto metro po-

theologie

.ii.

nunt exempla quod per tentationes non euellit spes. In quarta prosa traditur primo in quo spes consistit quod de nullo hic est desperandum. Amplius quod per summam desperationem venit ad spem. et quantum sit utilis consideratio diuine predestinationis. Rursus agitur de correboratione spei exemplo sanctorum et quod stat cum libertate. nec tamen plene potest hoc intelligi sine gratia dei que est unctio docens de omnibus. In quinto et ultimo metro ponitur comparatio cuiusdam nauis qui ex medijs tempestatibus exiit in locum tutum et secretum.

De secundo libro cabula.

In prima prosa secundi libri fit sermo de statu peregrini interserendo de varijs speciebus false spei. et addendo quod ex consideratione diuine bonitatis omnia libere gubernatis sumus secundum causa theologice consolationis. In primo metro reprobat opinio philosophorum quod deus agit de necessitate nature sic sol lumen suum. In secunda prosa datur ratio cur diuina voluntas non est dicenda agere ad extra de necessitate nature. Quod propterea procedit aliter theologia quam philosophia. Ad idem distinctio trimembris de voluntate humana et de conformitate eius ad diuinam. In secundo metro declarat qualiter affectiones et industrie que sparsim sunt in brutis animalibus collecte sunt in homine et in eius ratione cui subditur eius

Libet de

appetitus. In scia p[ro]sa fit q[uestio] sup difficultate qua patit liberuz arbitrium in regedo corp[or]is cōfor miter ad rectā ratōez q[ue] de modo p[ro]formādi voluntatē humanā diuine exēplo xpi Tandē causa red dicitur de varietate iudicioz hūa/ noz. In tercio metro datur ratō diuificatōis iudicij rōnis p[er] si militudine lumis visi p[er] nubes aut in speculis variatis. In quarta p[ro]sa fit inuestigatō qualiter adiua tur libertas arbitrii. Et inferit q[uo]d nihil est casuale vel fortuale in or dine ad primā causā. q[ue] iuxta quē sensū ipsa posset dici fortuna vel fatū. Deo it[er]o qualiter ex hīs q[ue] de us inuenit reuelasse q[ue] p[re]scuisse pul terrime et salubres veritates elu/ cescūt. In q[ui]nto metro docemur s[ecund]o exēplo quaduplici q[ui]ter insequi debemus dei voluntatem.

Tabula tercij libri.

In prima p[ro]sa tercij libri p[re]ca p[re]lacionē inchoat sermo de cō/ solatione theologie p[er] patientiaz describēdo quid sit zelus. In p[ri]mo metro docet p[er] similitudinē ignis q[ue] fuliginis q[ue] tam piculosus ē zelus si non gubernet[ur] ratione. In secūda p[ro]sa deducit hoc idem p[er] affectus hūanos dando causam cur zelus turbat iudiciuz velut in somnijs. Qual[iter] p[re]terea zelus eē debeat tam in habentib[us] auctori tatem regitiuā q[uam] in carentib[us] ea. Deniq[ue] notatur plures cause tur bante zeli in rectorib[us]. In secūdo

cōsolatione theologie

metro laudatur vita solitaria sibi vacans. In tercia p[ro]sa fit sermo de illoz zelo q[ui] nō habent regimē aliq[ui]d publicum docēdo sub qui/ busdā regulis qualiter q[ue] vbi debe ant vti vel nō vti zelo suo. In t[er]tio metro docemur q[uo]d q[ui]libet sit sten/ tus vocatione sua q[ue] s[ecund]m illam b[ea]t[us] agat et ita p[ro]derit oib[us] nec se ledet. In q[ui]nta p[ro]sa declarat quō solitarius potest omnib[us] p[ro]ficere. Deinde subiungit s[ecund]o de pacia q[uo]d in ea cōsolatio theologica repo natur. In q[ui]nto metro ponit vtili tas pacie sub exēplo iob afflicti

Tabula quartij libri.

In quarto libro p[ro]sa p[ri]ma loqui tur de trepidatōe cōscientie huma ne respectu iudicioz dei. Et q[uo]d ni/ hilomin[us] labores assumēdi sunt p[ro] republica q[ue] adiutorio alioz fun dando se in v[er]ba sacra. In p[ri]mo metro dat ratio cur deus le/ gem naturalem dedit in sc[ri]ptis la p[ro]p[ri]is. d[omi]n[us] hinc in euāgelica lege re petiuit. In secūda p[ro]sa ponitur diffu se distinctō de triplici certitu dine ad d[omi]n[us] q[ui]ter intelligi debe at illud Gregorij Bonaz mentiū est culpā agnoscere vbi culpa nō est. Et q[ui]ter potest hoc sine mēda cio fieri. In sc[un]do metro docemur qualiter vti debeam[us] scrupulis ori/ entib[us] ex p[re]teritis culpis. In tercia p[ro]sa fit iterū sermo sup eadez re docēdo q[uo]d serenatio cōscientie per sentimēta deuota nō est signū effi cax d[omi]n[us] gratie gratū facientis.

Johis Cancellarij

Addit de modo se habendi respe-
ctu scrupulorum consurgentiū cir-
ca ea que sunt posterius agenda.
et qualis certitudo sufficit et vnde
colligitur. **I**n tertio metro loquitur
quod precepta legis nature sunt etiā
precepta fidei ac legis euangelice.
conquerendo de erroribus cōtin-
gentibus circa ea. **I**n quarta pro-
sa loquitur incōdēter de theologis
et iuristis quales esse deberent et
quales aliqui sunt. **C**oncludendo
quod in morali negotio non pōt vni-
uersalis ars tradi quā conferre suffi-
ciat certitudinē in particulari quo-
libet agibili quin consurgere pos-
sint scrupuli mentis inquietatiui.
In quarto metro docet quomo-
do pax mentis possit aut debeat
inueniri. **I**n quinta prosa ponitur
sēpsona theologie grandis ora-
tio cōsolatoria super casibus hu-
manis. nominatim illius qui tunc
franciaz conturbabat. **C**oncludē-
do supremū cōsolationis theolo-
gie gradum in animi preparatio-
ne ad martyrium.

Finis tabula libri sequentis

parisiensis

liij.

Nota pro intellectu hu-
ius dialogi quod volucer est intelle-
ctus discursiuus et rationatiuus.
Monachus est intellectus medita-
tiuus et inquisitiuus. **P**eregrinus
est homo contemplatiuus simul et
actiuus.

Sciendū pro intellectu huius libri
quod dñs **J**ohes de Gersonno ha-
buit fratrem monachum ordinis
Celestini. Et cum ipse franciam p-
pter minas ducis burgundie re-
linqueret. fecit hunc dialogum. sic
quod volucer siue nuncius responde-
at monacho fratri suo pro se ipso
peregrino. **I**ncipiens vbi **B**oeci-
us in de cōsolatōne philosophie di-
misit scilicet de cōsideratione dei iudi-
cis circa actus humanos ad quā
philosophia perducit. **S**ed qualē
retributionem bonorum et malo-
rum damnationē iudex faciet the-
ologia hic lucide ostendit.

Libri de consolatione

Tractatus de Cōsola

tione theologie incipit feliciter

Secūqz scri
pra se ait magn⁹
ille discipul⁹ theo/
logie Paulus ad
nram doctrinam
scripta sunt ut p⁹ patiētiā et solati
onem scripturaz spem habeam⁹
Cōuenerūt aliqñ sup hoc verbo
volucer cursor leuis explicans vi
as suas. Et mōch⁹ in religiōe de/
gens Qui ut vidit q⁹ volucer sibi
notissim⁹ ad se venit de longinq.
multa qdē sup multis. h̄ mltā pl⁹

theologie

plurima sup aduena quodā ger/
mano suo dōrere disposuit. Qui⁹
inquisitionē et alteri⁹ respōsiōnē.
sequēs dialog⁹ explicabit et hoc
p⁹ quadriduū sub tetragono con/
siderationū. Que licet ad iuicē cō/
municent. erit tñ appropriati⁹ pri/
ma de consolatione theologie. p⁹
spem in contēplatiōe diuini iudi/
cij. Secūda p⁹ scripturā in reuela/
tione regiminis mūdi. Terna per
patiētiā i zeli moderatiōe. Quar/
ta p⁹ doctrinā in cōsciētie serenati/
one. De⁹ at patiētie et solatiōis
cōsolet nos in omni tribulatōe no/
stra. et det sermonē rectū in ore du/
orū Quo⁹ volucer sic incipit.

Prīmū metrum primū libri. in quo defleunt miseria ciuulis dissensionis.

Epe peregrinas volucer trāmissus in oras
Regrediens. patrie menia iam video
Dulcis aue natalis humus. tu francia felix
Inclita parisiis nobile palladiū
Iheu quid id est? seuo bellonam cerno tumultu
Ciuili furere sanguine cūcta replet
Spiritus in mediū missus vertiginis errat
Obtrūcant gladijs mutuo se p⁹rijs
Carceribus trūdūt. alios aut flumine mergūt
Membraqz torturis plurima dilantāt
Pars queuis dici pietas vult publica curās
Cōmoda. que patrie viscera rūpit/ouās
Iusticie vultus/atrox mentit⁹ erinis
Rex iuuo te clamās regia scepra rapit
Eruperāt scillā cathilinam crimine vincunt
Iim pro virtute bellicus horroz habet
Non pater a natis tutus. fratremqz perire

prosa prima

liti

Iul't frater. soceri mors venit a genero
Clerū miliciā ciues sine lege reclusos
Carcere plebs rabida sicut oues iugulat
Nullus adest nostre respectus religionis
Iura sepulture denegat impietas
Quisquis opes vel diuitias famatur habere
Obicitur titulus prodicionis ei
Eligit hic partem neutrā defendere partis
Mox vtriusq; patet innocuus iugulo
Nec satis est alijs vni se tradere parti
Ni se flagitij's conscelerent paribus
Quid q; te patriam pulcrā violare vocatur
Extera gens! hostis te lacerando rapit
Nulla fides pietasq; manet confundi' omne
Fas q; nephas regnat horrida tefiphone
Extremos nonne fuerat iocūdius indos
Aut glaciale solū me penetrasse prius
Aduena tu felix alia te parte receptans
Nanq; patent oculis non mala tanta tuis
Merū monachus hic degit sua claustra subibo
Ac de fratre suo fecero verba sibi

Prima prosa primi

Monachus

Est ne volucer quē video?
Et certe is ē. Dic precor
o volucer vnde venis? q̄
nona fers? qualis ad me te modo
sors attulit? **V**olucer **S**cito
monache. qm̄ in constātiensi con-
cilio generali cū germano tuo cō-
uersatus vsq; finalem sūmi ponti-
ficis egressum tandē diuerticula-
querens exiui cū eodem. qui iuxta
cognomē suū peregrin' effici ma-
luit in terra aliena q̄ ad suos huc
regredi. **M**onachus **S**atis

est o volucer. si certum me facere
potueris. quid agit dilect' anime
mee q̄d amor cordis mei. Nonne
doler velut exulem se fieri. in igno-
ta 7 lōginqua regiōe. vbi linguā
quā nō nouerat audit? Nōne sub/
tristis est se poni sub modio uel in
obscuris sicut mortuos seculi. qui
lucere sup candelabrū fuerat insti-
tut'. **V**olucer **N**ihil prozsus
o monache. temporū tempestate
pensata proq; diuturna animi p̄-
paratiōe qua sibi p̄uiderat. oia q̄
occurrissent equanimi' tolerāda
Gaudet poti' i dño. magnificās
eū. 7 exultat spūs eius in deo sa-
lutari suo. deputās se adiutū me/
a a

Libri de consolatione

ritis et precibus aliorum. Itaque de se securus. et in se domino miserante tranquillus. deflet miseriam patrie patrie. indignissimamque sortem. Cuius tamen calamitatis media pars non est sibi nunciata. quam oculis propriis horrens intueor. Quinetiam super conculatione veritatis et iusticie plorans igemiscit. Miserabile denique civitatis celeberrime desolationem tanquam hieremias ruinas babiloniam lamentat. **Monachus** Quare ratione fieri potest o volucer. quod exul. a patria a parentibus a propinquis a notis et amicis non angustietur in corde non in animo conturbetur? **Volucer** Monache nihil difficile est volenti. Meministi puto ut advena noster semper in medijs etiam turbis et urbibus solitudinem sibi quaesivit et dilexit. Solitudinem loquor que est a curis forinsecis et hominum calumnijs vacatio. probas illud sapientis. quod minoratur actu percipiet sapientiam. **Monachus** Scio volucer et expertus testor. **Volucer** Ecce autem nunc elongatus fugiens et mansit in solitudine expectans eum qui salutem se fecit a pusillanimitate spiritus et tempestate. quasi vidit iniquitatem et contradictionem in civitate. Evolavit sicut passer erepta de laqueo venantium. Undique nimirum sibi parabantur insidiarum tendicule. Enatauit ut potuit a naufragio reipublice. superstolans si forte postmodum sit spes. **Nihil** tandem se videns aduersus

theologie

currentem furoris impetum nitendo proficere desiliit aliozum a curru publici regiminis cedens raptui preualentis nequicie et malicie quam ad presens non vincit sapientia. **Monachus** Vincet tandem aliquando crede mihi volucer. Magna quippe et fortis est veritas et super omnia vincit ac preualet. **Volucer** Veritas o monache quam vincet nescio. hoc unum propriis oculis inspicio iuxta vocem ysaię quod conuersum est retrosum iudicium et iusticia longe stetit. quia corruit in platea veritas et equitas non potuit ingredi. quam facta est veritas in oblivione et qui recessit a malo prede patuit. Quo contra videre est falsitatem non qualicumque sed hereticam prauitatem in via mandatorum dei que perambulatur vicis et plateas erecta ceruice insultans catholice veritati cum defensoribus suis. proterit eos pedibus sordidissimis. Ac de ipsis tanquam domina victoriosa triumphare gloriatur. **Monachus** Proch dei atque hominum fidem dic oro volucer unde talis eversio. Nonne sancta generalis synodus que pro veritatis tuitione principaliter instituta fuerat se cultricem huiusmodi veritatis exhibuit atque protectionem. Neque hanc interim querelam omissam volo quoniam cupit animus ex te cognoscere quibus exercitijs se refouet frater quem torpere nequaquam putauerim inertis ocio. quibus insuper armis spiritualibus aduersus iniquos for-

Metrum

tune seulentis impetus congregari
solitus est ne tristitia seculi q̄ mor-
tem operatur ipsū vel deficiat vel
absorbeat. **V**oluer **D**e ve-
ra et solida pegrini consolatione te/
cum sermonē habiturus significo
in primis q̄ eam accipit doctrice
theologia que comitem se dedit
pegrinationi sue. **A**b infantia enī
sacras litteras nouit neq̄ furor
hostilis neq̄ terroz peruertere po-
tuit quin prosequeretur iter suum
de qua sapiens. **A**tingit ergo asc-
a sine vsq̄ ad finē fortiter et dis-
ponit omnia suauiter. **H**anc ama-
ni et exquisiui eam a iuuetute mea
et quesui sponsam mihi eam assu-
mere et amator factus sum forme
illius. **S**equit̄ consolatio intrās
in domū meam conuiescam cum
illa. **N**ō enī habet amaritudinē
conuersatio illius. **N**ec tediū con-
nitus illius sed leticiam et gau-
dium. **I**n cuius preconiū ita libet
metro pangere.

**Secundum metrum pri-
mi i quo ponitur laus
theologie in hoc q̄ est**

Efficax cōsolari
theologus pulcra sophia
Qui vult a puero se dare spōsam
Que castū tenero stringit amore
Suis se vocitans iure sororem
Casus se sociam prebet in omnia

Scdm

v.

Ac vite releuat tedia meste
Solatur resonans cantica syon
Securoq̄ regit limite gressus
Spes et vera fides concomitant
Et diuinus amor q̄oraq̄ virtus
Prudens sobriaq̄ fortis et equa
Donorūq̄ cohortis iuncta beatis
Ad te si tribulās fors ruit vlla
Puris increpitās torua flagellis
Perstes impauido suscipe vultu
Nam sic viuatur est pax in amaro
Nam si flāmigeris intonat ether
Fractus fulminib⁹ totus et orbis
In se dissiliat si caro cedit
Mens esto stabilis sede retēta
Nec tu quiesieris herculis arma
Nec gaudēs validois virib⁹ art⁹
Plus horrenda fatis q̄ superat
Hac iutrice potes p̄dere mōstra
Infandas herebi carmie pestes
Vicit q̄n lyzā temperat orpheus
Mollescūt lapides flumina sidūt
Sed se nō supat victus amore
At dō cithara dum modulāt
Pastor postea rex carmis odas
Quas aptat frenesis ocyus exit
Nequam spiritus a rege saule
Ergo nemo satis theologie
Laudes extulerit tanta patrātis
Qua cure fugiūt mens hilarescit
Que virtute sua mōstra trucidat
Tui⁹ vi rapitur aduena degens
Terris ad nitidū scandere celum
Excella residēs cernit ab arce
Fortunā merito rectus vtranq̄

Scda prosa primi

Libri de consolatione

Monachus

Hic quidem laudaueris theologia volucer. Sed in consolatione recipienda contra fortuitos casus contra vanam mundi felicitatem. Cur non suffecerit celebris ille dialogus philosophiae cum Boetio. qui prozus eleganti stilo breuis et splendoro compositus est. sententias grauissimas atque verissimas in se tenens? **V**olucer **N**oli mirari monache si theologia philosophiae praeficitur quoniam sicut naturam gratia. sicut ancillam deum. et disciplinam magistras. sicut tempus eternitas. sicut ratiocinationem intelligentia. sicut visibilia ea quae non videntur. Sic theologia philosophia erupat quam non abicit sed in obsequium sumit. Est autem lex diuinitatis et ordo. ut supra inferiorum iungatur ad superiorum infima more concatenationis veluti plato loquebatur quae in corporibus argentea in spiritualibus aurea vocabatur. Et plane hanc in scala iacob graduum figurationem accipimus. Propterea sub compendio praecedentes inducemus theologia inchoantem verbum ab illo supremo quae philosophia consolationem suam apud boetium terminauit. Ita enim recto breuiatoque ordine praecedet theologia sursum machinam suae deductionis erigens si philosophiae sibi fundamenta substrauerit. Quale deo sit illud quod postremum philosophiae posuerit puto meministi. Magna enim vobis est inquit

theologie

si dissimulare non vultis necessitas indicta praebitatis cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis. **M**onachus **M**emini volucer et quali principio exordiens quae praeterea medio progrediens huc usque praecessit retineo. nimirum quod studio libri illi ab adolescentia vehementer incubuerim. **V**olucer **C**ongratulor eruditioni tuae. Siquidem ab hac sententia quae philosophia desinit. theologia sua cum peregrino consolationem inuiciat quae sententia formaliter in augustini soliloquio posita est. Et certe paulus dum ad hebraeos scriberet collaudaturus virtutem fidei proposuit symbolum nature quod hominibus pro tempore necessarium fuit. Credere enim oportet accedere ad deum quod est et in quibus se remunerator sit. **N**e deo ipse qualis iudex existeret. quale insuper remunerationem daret quibus se non potuit philosophia neque discipuli sui ductu rationis iuenire. deficiebat enim volentibus ad altiora conscendere scala creaturarum. per quam sempiterna dei virtus atque diuinitas licet possit attingi. non tamen usquequaque. ut cognoscerent quales quantas ve penas reprobus deum continentibus quae propterea prima se in quibus iustus iudex tribueret. Quod facere si vel philosophi vel poete tetauerunt euauerunt in cogitationibus suis. et vix aliud quam errores fabulosos sibi que dissidentes fingere potuerunt. **R**etate demum mandatorum dei via nesci

erūt qua pergatur ad vitā q̄ ē sta/
tus oīuz bonorū aggregatiōe p/
fectus. qualem hic assequi neminē
posse p̄bia demōstrat experimētalī
ratione. Sed vel virtutes vel act̄
formales quib⁹ attingat̄ iste sta/
tus obiectiue quidē. In deo ituit/
ue cognito p̄bia tradere non va/
luit. Miserat⁹ aut̄ desup hūanos
errores deus eas veritates neces/
sarias et salubres ad q̄s euehere
non poterat p̄bia nec tentare de/
buerat. theologia supnaturaliter
infusa sicut et hūanus supnatura/
lis est finis reuelauit et addidit.
Inter q̄s nō irrationabilē theo/
logia sup istā q̄ deus inquirētib⁹
se remunerator sit. quia videlicet
iustus iudex est cuncta cernens.
collocat et adificat modū iudicij a
xp̄o traditi. **I**būt hi nō dubiū q̄
mali in suppliciu eternū. **I**usti aut̄
in vitā eternā. neq̄z enī est alia ve/
ritas efficacius generatiua timo/
ris dñi q̄z ista claudēs in se hor/
rendissimū illud dānationis toni/
truū. **N**e maledicti in ignē eternū
Quō nō horredū valde p̄fici a
facie dei s̄ami boni? **S**z ad horro/
ris cumulū inexcogitabilē. addit̄
maledictio trudens in ignem non
qualēcūq̄ s̄ eternū. **E**t hoc cum
diabolo et angelis ei⁹. vbi ascen/
det fumus tormentorū in stagno
ignis ardentis et sulphuris vsq̄z
in sc̄la sc̄loz. vbi vermīs eoz nō
morieſt et ignis eoz nō extinguet̄.
Et erūt vsq̄z ad facietatē visionis

oi carni. **N**o hūc auditū si fides
admixta ē timorē dñi q̄s nō sibi
suscepit? **E**st aut̄ timor dñi incitū
sapiētie. et ab ipso excipim⁹ spiritū
salutis. **E**t p̄ cum declinat ois a
malo. illūianē corda et i oblecta/
tiōe venit misericordia. **M**ona/
chus **Q**ua ratiōe fieri potest o
volucer q̄ p̄ timorē et talē timorē
veniat queuis oblectatio? **T**imor
enī penā habet quē p̄fēda chari/
tas foras mittit. **Q**ualis ampli⁹
esse cōsolatio pōt habēti p̄ oculis
assidue stagnū ignis ardentis et
sulphuris i quod nē corruat for/
midare habet momēto quohbet.
Nec vnq̄z dū vniit ab hoc pauo/
re securus est. **N**escit enī homo si/
nem suum neq̄z si amoze vel odio
dignus sit. **V**olucer **R**ecte
cēseres monache. si theologia si/
velis nequaq̄z ad vltiora per ti/
morē istū pucheret si nō ad spem
que non cōfundit effugere cōpel/
leret. **S**i nō deniq̄z ad deū totius
cōsolatiōis per dilectionē ample/
ctēdū sibiq̄z coherēdū velut i locū
refugij mirabilē iduceret **M**ona/
chus **V**ellē audire q̄ pacto fie/
ri habet hec iudicio vere mirabi/
lis de timore in spem et amoze.
neq̄z enī eadē sede cordis simul
habitare posse videntur timor et
spes. licet legā p̄phete iussione re/
gib⁹ terre vt seruiāt dño i timore
et exultēt cū tremore. **E**t p̄ sapiētē
Qui timetis dñm spate in illū. et
sc̄ez p̄pha **B**ñplacitū ē dño sup tī

Libri primi de

mentes eum et in eis qui sperant
super misericordia eius. et alibi si
ne numero spes timori coniungit
Voluer. **A**ttenedus est o
monache solerter ordo iudicioz
supremi iudicis dei. qualem pbia
non attingit. **I**nde theologia ve
lut humano more loquens tripli
cem deo curiam triplicemq; thzo
nu deputat. **R**esidet in pma curia
et throno indulgens gratia. **R**esi
det in altera curia et throno corri
gens misericordia. **R**esidet in ter
tia curia et throno damnans iusti
cia. de qua per aplm **H**orrenduz
est incidere in manus dei vinetis.
Tradiderat homines oes in hac
mortis damnationez puaricatoz
adam. nec erat qui de manu hac
iudicantis dei posset eruere si no
supra nature vires et merita con
stituisset nobis iustus iudex deus
per sacramentum reconciliatiois
vnigeniti filij sui dei curiaz primam
et alteram. in quibus gratiam et mi
sericordiaz iudices collocauit. in
thronizans quando factus e no
bis a deo sapientia et iusticia san
ctificatio et redemptio **Q**uando
preterea datum est hominibus da
mnatis in curia iusticie eam quasi
grauaminis illatrice posse decli
nare appellando ad superiores cu
rias gratie et misericordie quoni
am superexaltat misericordia iudi
cium. fitq; vt vbi abundauit delictu
superabundat et gratia quod phi
losophia non cognouit **M**ona

cōsolatione theologie

chus. **I**ncipio voluer grauo
ribus q; antea scrupulis vgeri vt
omittam qones interim multipli
ces ex tuis habentes dictis ortu.
De fide philosophoz et aliozum
quo pacto saluati sint aliqui sb na
ture sola lege. **T**radit itaq; philo
sophia vix perscrutabilem diuine
prouidentie viuacitatem prefertiz
dum ad eam confertur humani li
bertas arbitrij cum certa precog
nitione futurorum **S**ed ecce sup/
addit theologia difficultatem in
immensum minus inuestigabilem
neq; comprehensibilez dum quos
dam ex hominib; recipit iudica
dos in curia gratie vel misericor
die et eterne beatitudinis partici
pes facit. **A**lios vero multo plu
res damnat in eternuz sua iusticie
seueritas dicente eo **M**ulti vocati
pauci vero electi. **M**irum autez si/
quis in hac recogitatione consti
tutus non perturbet et totus hor
roze tabescat qualiter abscondita
non est consolatio ab oculis suis
iuxta scripture vbum dum ita de
us inter fratres diuidit. **V**olu
cer **F**atendum est in primis **M**o
nache q; hec consideratio iudicio
rum dei qui terribilis est in consi
lis sup filios hoim si cu superba
curiositate recenset precipitat in il
la sapientis damnatione **Q**ui scru
tator est maiestatis opprimetur a
gloria. exterminat oem bone oso
lationis virtute. deniq; in reprob a
de deo desperationem et in odio/

Libri primi de

enumeravit alios electos dei conuenienti⁹ intelligit hoc esse dictuz de certitudine spei. que tranquillitas quantum sit operatiua satis admodū pheta regius exposuit qui dū gloriabūdus in dño dixisset In pace in id ipsum dormiam & requiescā. Subintulit pro causa spem/dicens Quoniam tu dñe singularit̄ in spe constituisti me. **M**onachus **S**cire velim o volucer quo studio vel industria deuenit aduena noster vt i hac pace in id ipsū fruere? **V**olucer **A**ccipito verba mea sobrie. neq; enim dicere p̄sumo nisi quod aspiratq; aspirare suadet ad illā pacem in id ipsum cū pheta dicente Concupiuit aia mea desiderare iustificationes tuas in omni tpe si forte aliquā desiderii sui similitū paupe r̄ exaudiat dñs. et preparatio nez cordis eoz audiat auris sua **S**cit enim qm̄ nemo repete sit sūmus. scit qm̄ munus hoc gr̄e magis ē q̄ industrie. **N**ihilomin⁹ doctorū deuotorū scripta relegens theologia ductrice suis vti conat̄ industrijs ne sibi met deesse putet. deumq; tentare videat **E**ntit̄ experimento cognoscere que sit illa pacis consolatio qua sobrie debz̄at⁹ exclamat psalmista Quā magna multitudo dulcedinis tue domine quā abscondisti timentib⁹ te. **S**ignanter ait abscondisti quia nec ab habente tradi. nec ab eo q̄ non habz̄ capi potest. **E**st quippe

cōsolatrone theologie

nomen nouuz in calculo randoo scriptum quod nemo scit nisi qui accipit

Tertium meq; .i. libri

glyconicū tozambicū. et p̄porti onat̄ .vi. p̄mi de osolone philoso phie **S**um p̄hebi radijs

Agnū crede nimis bonū **I**ntus quo valeas frui **E**xtra nō liceat loqui.

Terte nescit homo vetus
Hoc est manna reconditū
Sensus qd̄ capit intimus
Queris qualis ei sapor?
Aurem verbaq; quid paras?
Gusta post videas licet
Intro quid sapiat nouus
Degens frater agro senex
Querit gaudia que domi
Frater iunior accipit
Ecus mel ionathas p̄sus
Gustat protinus hinc videt
Mel nobis sapidū deus
Quo fastidia tollere
Mundi noxia fas tibi

Tertia prosa primi

Monachus

O miseris interim volucer
verbu⁹ sup̄ istis affectus
deuoti sentimentis in qui
bus stat sapiētia que in mysterio
abscondita est. **H**ec est theologia
mystica de qua tractatus fratris
apud me seruo q̄sdā latino quos/
dam vulgari scriptos stilo. **E**o

Prosa **iii**

sup his altēa fortassis die sermo fit
 et **P**erge dō p̄seq̄ de spe r̄ndēs ad
 pauculas interrogatōnes meas qui
 secretoꝝ aduene nostri cōsciūs es.
Recogitat ne sup̄renū iudicē deum
 homines ex massa peccatrice. prede
 destinasse quidē hos ab eterno sem
 piterne beatitudinis fore p̄ticipes.
 alios v̄eō p̄scitos et reprobatoꝝ
 ad suppliciuū perpetuū. **V**olucer
Recogitat monache et id sane
 frequēter **M**onachus **A**ccu
 sat ne diuersum hmōi iudicium dei
 tanq̄z p̄terea sit in eo seua quedā
 crudelitas indigna bonitate sua sū
 ma **V**olucer. **A**bsit monache
 talis aduersus deū blasphemā. ne
 q̄z em̄ p̄sonā accepisse neq̄z iniuriā
 fecisse dici potest qui nulli debitor
 est. **Q**uod notauit ap̄lus dicēs. **Q**
 homo tu q̄s es qui respondeas dō
 nunq̄o dicit figmentū et qui se fin
 xit quid me fecisti sic. **A**n nō h̄z po
 testatē figulus lutī ex eadem massa
 facere. aliud quidē vas in honorē.
 aliud vero in otumeliā. **T**alis ap̄d
 hōies similitudo plurima reperitur.
 nedū sup̄ rebus vita carentib⁹. sed
 animatis quib⁹ vtunt̄ pro arbitrio
 suo alijs ad mortē. alijs ad cōserua
 tionē. nec arbitrantur se vel iniurie
 v̄l crudelitati obnoxios esse. **Q**uid
 si vult de⁹ in magna domo sua ma
 nifestare diuitias glorie sue. istis in
 ostensionē misericordie. alijs in ma
 nifestationē sue iustitie gloriificans
 illos ex misericordia istos ex iusti
 tia derelinquens quatinus resulter.

vlij

carmen illud pulcerrimū. **E**t graui
 tenore iustitie et molli cantu miseri
 cordie de quali p̄fitef̄ p̄ h̄a. **M**ise
 ricordia et iudiciū cātabo tibi dñe
Quod si pauciores s̄t q̄ saluant̄ manife
 stior ē in hoc gr̄a dei quēadmoduz
 inter surdos et claudos. mutos et
 mortuos pauciores sunt qui mira
 culo curant̄ q̄z qui p̄prie conditioni
 relinquūtur. verū dū ad singularia
 fit descensus et inquisitio. cur videli
 cet petrū vel paulū de⁹ elegerit ad
 salutē. **J**udam vero et diuitē epulo
 nē dereliquerit. oportz vt humana
 garrulitas apponat digitū ori suo.
 hoc vnū p̄fitens q̄ iustus est dñs
 in om̄ibus v̄ijs suis **I**taq̄z sicut nul
 la pōt assignari ratio cur inter tot
 res possibles fieri ista nō illa facta
 est nisi beneplacitū dei **I**ta de recre
 atione seu regeneratione ad vitam
 spirituales multo magis dici debet
 neq̄z cōfugiendū est ad illoꝝ merita
 vel opera quos ab eterno predesti
 nat de⁹. qz si ex opib⁹ iā nō ex gr̄a.
Sed neq̄z p̄iozem eterna dei volū
 tas causam h̄z qui fecit omnia pro
 pter semet ipsuz. impiū quoq̄z in di
 em vindicte. **N**ihilomin⁹ fatendum
 est q̄ nemo sine culpa damnabit̄. si
 cut absq̄z gratia saluabitur nullus.
Monachus **P**ergo volucer in
 quirere cōsequenter si hanc aliqui pe
 regrinus noster cōsiderationē super
 se et ad se reflectit **M**editans ne for
 te sit ex numero reproboꝝ. neq̄z eni
 gloriari p̄t se peccatoꝝ nō h̄re neq̄z
 de alia massa esse q̄z ceteros. **M**o

Libri primi de

lucer **D**icā illud monache quod
sentio meditatur aliquā secū cōque/
rens. quid si iusto dei iudicio dānā
us es. **S**i reperit indispositū cor
suū ad humilē hui⁹ considerationis
susceptionem derelinquit eaz et ad
alia se ouertit. quēadmodū fieri cō/
filiū est in temptationib⁹ vel interro/
gationib⁹ carnaliū peccōz vel expi/
entijs eaz rez que sunt difficillime
electionis. vt si querat aliquis a se/
met ipō. Malles membratim lania/
tus mori q̄ illecebrose voluptati
mulieris pulcerrime osentire **S**i ve/
ro percipit affectum suū deo ppicio
tranquillū humilē et suauē sicut im/
precatur ap̄tus. **D**eus aut̄ spei rei/
pleat vos omni gaudio et pace in/
credendo vt abundetis in spez vir/
tute sp̄s sancti. sistit pedetētim tñ et
caute in hac recogitatione si forte
damnand⁹ est. **C**ui⁹ apprehensionī
nequaq̄ remurmurat fm̄ presentez
affectū et sensum de diuina iustitia.
Sed humiliat⁹ dicit. **I**ustus es do/
mine et rectū iudiciū tuū. nō q̄ da/
mnationem eligat. absit. qz nec de⁹
hoc vult ip̄m velle sicut nec peccare
nec desperare dū viator est. **D**icit
potius cū **J**ob. etiā si me occiderit
tñ in ipō sperabo ⁊ ouersus ad do/
minū cū pio et humili affectu **S**cio
inquit equissime iudex qm̄ damna/
ti in inferno te odiunt. te iniustū. te
inuidū. te crudelissimū iudicant. te
blasphemant. te sanctis qz omnib⁹
ore rabido maledicūt. **S**cio q̄ illic
ostitū⁹ heu me miserū sic agerē. **A**t

cōsolatione theologie

uero dū interim affectib⁹ tam effe/
ris et blasphemis careo. amo te q̄
totus es amabilis. te iustissimuz te
amantissimū. te clementissimū dñi/
dico. te collaudo. tibi sanctisqz omi/
bus tuis ore pio benedico. quicq̄
postremo de me futuruz ordinauerit
voluntas tua corde credo et ore p/
fiteor qm̄ nulla est iniquitas apud
te qui sanctus es in omnib⁹ opib⁹
tuis. **M**onachus. **P**lacet volu/
cer distind⁹ iste modus habendi se
circa recogitationē diuine predesti/
nationis seu prescientie. naz sicut in
p̄mo curiositas temeraria sic in se/
cundo meritozia valde humilitas
exerceat **V**idere simile est in aspectu
vel recogitatione forimose mulieris
vbi periclitaret̄ incōtinens. cōtinēs
vero fortiter habituatur̄ vteretur ad
virtutem. **V**ideo q̄ amor hic gra/
tuitus est nō mercenari⁹ non recur/
uus. hec affectio filialis vel fidelis
sponse. quē amorē qz donū suū est
nō acceptare nō pōt. qz diligentes
se diligit. **B**eat⁹ qui ascensiones in
corde suo disponēs ad hūc gradū
pene supremū puenit. **S**entio dein/
ceps magis ac magis quo medio
pōt hec cōsideratio pacem quandā
et consolationē operari **I**ta tñ si sit
apud homines qui peccata iaz nō
iterant. nam iteratio peccatoz qd
aliud pretendit qz reprobationē ⁊
interitū. **A**tento q̄ spes nō ex meri/
tis pueniens presumptio est. non
spes estimāda. **V**olucer **S**cio
o monache qm̄ nemo est qui viuūt

et nō peccet qñ et septies in die ca-
dit iustus. Et beatus dicitur a psal-
mista nō qui non fecit. sed cui nō im-
putauit dñs peccatū. Mirū fortasse
videbit qđ dicitur sū Inuenire ē ho-
minē qui quanto plurib⁹ impugna-
tur temptationib⁹ quāto renitens
eis pluries euincit vel in voracita-
te gula vel in somniculosa dormita-
tione. vel in stimuloꝝ carnis crebra
perpeffione et alijs hmōi. tanto fre-
quentius certius ⁊ ideo fortius. qz
humilius in deū se pñcit. de deo spe-
rat et confidit. **Consulte** quidē duz
nullā videt in se fiducia resistēdi vi-
cijs neqz virtutes et salutem ad ip-
sū scendi repositā. fallor si non ita da-
uid egerit inquiens **Impulsus** euer-
sus sum vt caderem. subdit. **Cuius**
innixus est auxilio et dñs suscepit
me. **Rursus** cū ab hominib⁹ sibi de-
speratio improperareť qđ tulerat
ouem et pastorem occiderat et dice-
rent. nō est salus ipi in deo eius ipse
solidiori spe deo filius respondebat
Tu autē dñe susceptoꝝ meus es. glo-
ria mea. et exaltans caput meū.

Monach⁹. **Ut** intelligo volucer
Ita se res habet qđ apud vere hu-
mitem quāto minus est in se spei mi-
nus in ope aliena fiducia. min⁹ de-
niqz vult cōstituere iusticiā snā. tāto
plus spei. plus fiducia de deo cōci-
pit. plus quoqz iusticie dei fit subie-
ctus. dicens ex sententia. **Mihi** autē
adherē deo bonū ē ⁊ ponē **In dño**
deō spem meam. clamans ei. in tua
iusticia plane non in mea libera me

Postremo magis intelligere nunc
videor que in deuotoꝝ libris legi
de introductione sponse in cubicu-
lū sponsi. de osculo oris eius post
osculum manū et pedū. de habita-
tione preterea in adiutorio altissimi
nō in habitatione vel meritoꝝ pro-
prioꝝ que vana est. vel penaꝝ futu-
raꝝ que anxia. vel industriaꝝ p̄pria-
rum que timida est et incerta. **Cer-
ta** vero qualiter esse possit in adiu-
torio altissimi inter tot vite discrimi-
na. inter tot criminum lapsus. inter
tantā electoꝝ paucitateꝝ edisseras
velim **Volucer** **Reꝝ** ista cōdi-
tio est o monache vt in suos fines
tendant. quib⁹ adeptis quiescūt ad-
herentes eis. hoc de grauib⁹ deoꝝ
sum. hoc de leuib⁹ surū videre ē.
Est autē humani cordis desiderium
et pondus in deū sicut in locū suū
et centrū ferrī. est supremū post qđ
nō relinquit aliud humane peregrī-
nationis refugium **Supest** igitur
nihil infra qđ vel vltra quod pos-
sit humanū se cor desleētere vel fu-
gere dū pondere suo se cōstituit ad-
herere deo. nunc interim p̄ spem. fū-
dem ⁊ amorem. neqz em̄ sibi dat ali-
ter status presens. **Pozro** sicut ali-
quis dicit adherere certitudinalitē
loco alicui vel baculo dū totis viri-
bus ita stare vult. non aliter spem
certam dicimus per deliberatā vo-
luntatis adherentiaꝝ. neqz em̄ spes
est in assensu et vi rationali h̄ desū-
derio ⁊ expectatione virtutis irasci-
bilis tendentis in ardua. quod desi-

Libri primi de

verum tendentia vel expectatio re-
peritur in virtute spei cum tanta cer-
titudine per adhaerentiam voluntatis quam
per nullius temptationis vel reco-
gitationis insultum vult ab ea semet
euellere. Consurgit ex radice simili
certitudo in assensu fidei dum per nul-
las rationes vel fantasmas fidei im-
pugnantes vult derelinquere quo-
minus stet in fide ad obedientiam
dei et meriti acquisitionem.

Quartum metrum primi

Que montis alto stat iugo
Quercus suis radicibus
Defixa nitens fortiter
Ventos et imbres non timet
Assumit hinc plus virium
Quo plus in imo se locat
Concussa venti turbine
Sic spes ferens temptamina
Antheus inuisus fuit
Dum cantus incubans humi
Non vult in altum surrigi
Eclatus ilico perit.
Que collocatur saxo
Domus loco fideliter
Venti pluuie flumina
Deseruant nunquam ruit
Herere vos spe firmiter
Vestro loco nitamini
Vester locus certe deus?
Quo spes reponit certior

Prosa quarta primi li

consolatione theologie

Monachus.

Usum est aliquibus o volu-
cer quam spes in prescitis sp-
sit erronea. Id enim se putat
habituros quo carebunt. Alii volen-
tes hanc absurditatem euadere dice-
runt spem in hac conditionali existere.
Si legez dei obseruauero salu' ero
Volucer Monache. nec hoc
vltimum sufficit ad spem. Staret enim
cum desperatione talis conditio. Nec
primum sobrie dictum est quod deus obli-
get reprobos ad errandum sicut ob-
ligat ad sperandum. Proinde spes ad
certam beatitudinis expectationem sic
se habet. ponit sibi per fidem quam est alii
qua talis beatitudo. iungit quod ad il-
lam pura liberalitate et gratia de-
i ab eterno quosdam predestinat et
eligit. Addit quod ad consecutionem
hominis finalis beatitudinis ordina-
uit media ouenientia varijs modis
sine numero inter que mediis preci-
pui est gratia. que ideo dicitur vita
eterna quia pignus eius est vel ar-
ra. Hanc autem gratiam nulli dedit neque
daturus est nisi per medium mediatoris
dei et hominum quam gratiam per omni-
bus meruit ad sufficientiam. sed non
ad efficaciam nisi incorporatis sibi per
fidem habitualemente ut in paruulis.
vel actualem et habitualemente que per
dilectionem perseueranter operatur.
quam fides minus explicita fuit in pro-
phetis tempore legis scripte quam in apostolis
tempore gratie Et longe minus in prophetis et
alijs gentilibus per lege nature. quam in

em̄ omnes accedētes ad deū opoz
teret credere q̄ deus est. et q̄ inquit
rentibus se remuneratoz sit. quis es
set tamē modus quo talis remune
ratio cōsequeret̄ p̄ mysteriū videli
cet incarnationis filij dei. sicut non
erat explicite reuelatū sic nec explici
ta fide credendū. **Ceterz** spes talē
instructa p̄ fidem que suus est ocul^o
figit in primis desiderū suū ad be
atitudinis adeptionē tanq̄ ad finē
Et ab illo desiderio nequaquā vult
auelli. **Deinde** desiderat media quā
bet ad hui⁹ finis assecutionē p̄ dei
p̄uidētiā ordinata. per arma iu
stitie sicut dicit ap̄ls. a dextris et a
sinistris. p̄ gloriā et ignobilitatē. p̄
infamiā et bonā famā &c. **Fides** ita
q̄ rursus dicit ei q̄ diligentib⁹ deū
et sperantib⁹ in eo omnia cooperā
tur in bonum sicut tradit ap̄lus q̄
omnia n̄ra sunt cōformiter ad xp̄m
Primū querite regnū dei et omnia
hec adhiēnt vobis. neq̄ taliū ali
quis predestinatoz peribit vnq̄
Quo contra sit de reprobis quib⁹
om̄ia cedunt in malū etiā aliena bo
na que in scandalū sibi vertunt et
ruinā. **Nihilomin⁹** qm̄ ignotum no
bis ē quos vult inter homines de⁹
et qualiter saluos fieri opandū est
bonū ad omnes vel orando vel cō
monendo vel hortando. vel incre
pando. vel ab errorib⁹ et vitijs ab
ducere satagendo. **Ita** sagena cha
ritatis occludit in se bonos et malos
separandos in litore iudicij. **Prete
rea** si ex peccatis electorum. diuina

bonitas p̄t. scit et vult elicere bo
na. nō tñ idcirco mala bona sūt vel
eligenda. sed cauenda penit⁹ plan
genda q̄. **Collaudand⁹** autem be
nignissimus et omnipotens de⁹ qui
malis n̄ris nō solū nō vincit sed ex
eis opat bonū nostz. **Sic** em̄ dicit
omnia sub peccato cōclusisse supple
pmisiue vt omniū misereat. **Pecca
uit** petr⁹ humilior cautior et miseri
cordior effectus est non adione ma
li sed miseratione dei. **Peccauit** ma
gdaena plus postea dilexit. quia
multū sibi dimissū est. et i exemplar
penitentie ceteris cessit. **Blasphem⁹**
fuit paulus. cōfite⁹ humiliat⁹ q̄ nō
sit dign⁹ vocari apostolus et est in
ter peccatores prim⁹. **Deniq̄** iocū
dat pater et exultat in receptione
filij prodigi. **Et** gaudiū est angelis
dei sup vno peccatoze penitentiam
agente. **Quis** nesciat proinde pau
peres duz de stercore pccōz erigit
eos de⁹ collocans in gloria cū pn
cipibus populi sui. q̄ in ampliores
erga diuinā benignitatē assurgunt
gratiāz actiones nō qn̄ innocētia
preseruata seruata q̄ plus habeat
dignitatis et gratie ceteris parib⁹.
Sed in repatione depōite magis
eminet misericordie benignitas **Mi
serandū** vero est quod in reprobis
agitur e diuerso. de virtute et humi
litate supbiunt. de gratuitis dei do
nis vel ingrati sunt vel tepidi vel in
suā et alioz p̄niciē et dei inhonora
tionē abutentes vertunt. **Ita** vt eo
rum quāq̄ fiat oratio in peccatum.

Libri primi de

hic per ingratiudinem. in inferno aut per blasphemiam insaniozez Recordantes enim quemadmodum fuerunt aliquando supplices deo. Ilic et illa bona facientes venerantes sanctos sanctas que omnes cum deuotione domini rabidiori stabescant odio et maledictis latret aduersus deum sanctos sanctas que omnes. presertim eos quos precipue coluerunt eos inuidos. eos crudelissimos. impios et ingratos. qui non ipsos a tormentis cum possent eripiunt acclamantes. **Quid ergo dicemus ad hec? faciemus igitur mala ut deus eliciat bona. vel bona vitabimus ne contingant mala qualia tetigimus? Absit. propter id enim quod per accidens est non debet illud quod de per se est variari.** **Monachus.** **H**orresco volucer hec audiens et videns te super admirabili via niti pro consolationis adeptione dum tremende et strarie desolationis memoriam subinducis. **Volucer.** **H**ic modus est hec ars theologie credideris monache quod sicut per stultitiam et scandalum predicationis crucis saluos fecit credentes. sic per insipientiam trahit ad sapientiam dicente apostolo. **Siquis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo. stultus fiat ut sit sapiens.** Non aliter vult eadem theologia per summam desperationem de homine trahere ad summam de deo spem et per desolationem inestimabilem et intolerabilem sursum ducere ad solidam consolationem. **Adm**

consolatione theologie

deris nullam esse recogitationem que plus ista radicaliter euellat ab humano corde superbiam de se semper aliquo magnum presumentem cui resistit deus. que magis insuper gignat et nutriat humilitatem legitimam sub deo et ad homines. vitis procul expullis que fert secum superbiam. **Ma** qua fronte poterit aliquis fratrem suum qualemcumque deinceps vel odio vel ira vel inuidia prosequi. imo nec animo quod reprehensus sit iudicare qui videt se de eadem massa peccati in eadem damnatione esse. neque scit quod sibi crastina pariat dies? **Q**uod si voluerit gloriari de bonis suis mendax est si non habet. si habet illa gratis accepit a deo. **Quid ergo gloriatur quasi non acceperit. quid preterea iudicat alienum seruum qui domino suo stat aut cadit? stabit autem. potest enim deus statuere illum.** Sub hoc intuitu dixisse putandus est apostolus. **Veni deus saluos facere peccatores quorum primus ego sum. prius intellige quo nullus prior videns se cum alijs equaliter filium ire. et ex eadem peccati massa esse quales venerat saluare deus.** **Monachus.** **I**ntelligo volucer materiam hanc de timore et spe latam esse. vellem traderetur sub compendio modus quo precipue spes stabilitur. **Volucer.** **M**irum stabilitur a deo cuius supernaturale donum est. **Sed si particulariter aliquo exigit. inuenit quadruplex meditatio que velut in tetragono firmissimo gestat**

spem. **U**na meditatio est diuine iustificationis vt speres. **A**ltra diuine promissionis si speres. **T**ertia immense dei pietatis ne desperes vnq̄ de suis miserationibus. **Q**uarta prope fragilitatis ne speres in te vel proprijs viribus. **D**ic igitur cogitationi tue sollicitanti spem deserere. duz non facis certam vocationem tuā per bona opera/quotidie corruens de peccato in peccatum. ingerenti proinde ne sis de multis vocatis et non electis sicut vita tua similis est multorum. **D**ic respondens q̄ obedis iubente deo qui mille locis scripture sacre precipit vt speres in eo. cui dico. **E**xurge domine deus in precepto quod mandasti. p̄ficio me in te iubente te. non es crudelis aut fallax vt abijcias me. iuncta p̄sertim multiplici p̄missione tua qua de sperantibus in te pollicit⁹ es q̄ liberares eos eriperes. saluares. et glorificares. **Q**uius demū tam im-
mensa pietas est vt nullis peccatis infinitis si cōmissem ea solus vinci possit hic in via. **Q**uod q̄ interposuisti cum immobilitate consilij tui iusiuranduz vt per duas res immobiles sicut loquitur apostolus tuus quib⁹ impossibile est mentiri te nos fortissimū solatiū habeamus ad tenendam propositam spem. q̄uis em̄ sis inobligabilis a creatura tua rationali quicquid agat pro te vel erga te. voluit tamen dignatissima condescensio tua cōmercium quod/

dam habere cum hominibus vt bene de te mereantur si iussa tua compleuerint et in te sperauerint qui fideles es et te ip̄m negare nō potes hec tu ita deo. **P**ostremo dum propria fragilitas obijcit vt desperes. desperes volo. sed de te et in te qui homo et caro es. nam maledictus homo qui confidit in homine et ponit carnem brachium suū et a deo non recedit cor eius. **S**ed hic occurrat trepida cogitatio dicēs. qua ratione conabor declinare vicia. virtutes acquirere. seruare mandata dei. sine quibus sperare vitaz ingredi iam non spes est sed arrogans et infidelis p̄sumptio! **C**onaberis prozsus. sed in adiutorio altissimi. et millies victus millies conaberis. eo quidez amplius et certius quo nulla tibi superest fiducia de proprijs operib⁹. **P**ropterea diciturus **S**alomon sinez cōtionationis sue dū proferre vellet. **S**erua mādata p̄misi. deum time. quia videlicet ab ip̄o est bonum vel velle vel perficere. **M**onachus. **R**etineo q̄ in soliloquijs similia de se confessus ē **A**ugustinus. **S**perabam inquit ali quādo in virtute mea que nō erat virtus **E**t cū sic volui currere vbi magis stare credebam ibi magis recidi. factus q̄ sum magis retro q̄ ante. **D**icebā enim hoc faciam. illud perficiam. fiebat q̄ post nec hoc nec illud quoniam de meis virtibus confidebam. **N**ūc autem con-

Libri primi de

fiteor tibi domine rex pater celi et terre. quoniā nō in fortitudine sua roborabit vir. vt non glorie aū te stulta presūptio ois carnis. **V**oluerat **T**raducit aduena noster meditationem hanc etiam vsq; ad angelos et sanctos dū attendunt horrorem diuinorum iudiciorum in damnatis. **S**animus enim q; tremunt angeli atq; archangeli. tremunt intellige nō ex formidine sue damnationis quibus inest glorie securitas sed eo magis ex aliorum damnatione quasi si tremere et pauerent in se deficientes resiliunt in adiutorium vnicū deum. adherentes ei se fragiles et nihilo similes reputantes sine eo. **A**ddit de hūanitate xpi q; sicut in esse suppositali sic innitit personalitati filij dei q; propria deserit nec in se subsistit. ita in esse gratie vel glorie innititur deo q; nullatenus in se. et ita de sanctis quanto perfectiores tanto humiliter et reuerentius in adiutorium dei resiliunt. **Q**uocōtra de reprobis qui magis refugiunt a deo et ad se confugiunt quo damnabilius puniuntur qm in ipis est amor sui vsque ad contemptum dei. sicut in alijs ē amor dei vsq; ad contemptum sui. **D**eniq; spes velut ancora. quanto minus in arenulis fragilibus et fluidis humani auxiliij figitur tanto solidius et certius supra firmam petraz (que xps est) defixa stabilitur. **S**i si fuerit aliqs. quid igit de illis quos

cōsolatione theologie

nō saluat de? **R**esponsū habeat q; velut animalia ppter homines creata sunt ad obsequiorum varietatē illa blandiēdo ista sciendo. intelligere sic habemus propter electoz salutem prescitos esse formatos siue nocere siue obsequi conentur vt non gloriatur omnis vel obsequēs electis vel aduersans eis. **N**eq; tamen ita sunt accipienda que dicta sunt quasi tollatur libertas arbitrij. **F**ortificatur siquidem magis et instituitur sed in deo viuificante per gratiaz que est velut anima quedā vitam habens in potentia ad vitam secundam. ad meritoriam videlicet operationem. **I**taq; sicut operatio animalis presupponit esse nature. sic operatio spiritualis vitam gratie. **S**ed neq; audiendus est Cicero qui vt libertatem in hominibus statueret abstulit a deo prouidentiam. **N**eq; rursus ex aduerso recipiendū alter qui diuinam prouidentiaz sic instituere voluit vt arbitrio nostro necessitatē imponeret. **P**roh nefas etiam in peccatis dicens deum velle et facere nos peccare i manifestationem glorie sue. **P**orro viam mediaz et regiam tradit theologia reuelata. fide subnixā. qua gradientum est etiam vbi ratiocinationis contrarie dissolutio plena non pateret. **M**onachus. **E**xistimo q; has sententias nec incepti satis capiunt nec experientiam dare potest industria nisi preueniēte in bñdictō

nibus dulcedinis et cooperate dei gratia ineffabili valde modo. Et hoc est dei donū scire a quo postulanda sit et impetranda talis gratia. Multa enim dicimus et deficiunt. Verbum autem abbreviatum et condensatum facit sapientia dum in animas sanctas se transfert. Delicias suas computans esse cum filiis hominum. in quibus beneplacitum est deo quia sperauerunt super misericordia eius. Sed ecce iam advesperascit et inclinata est dies quando ad se me vocat opus dei simul et vie lassitudo quietem te petere suadet. Expectetur per reliquias. (multa enim querenda supersunt) sequens dies. **Noluer** Expectetur placet si prius audieris sub exemplari modum dulamine qualis sit ut eum recogites germani tui status

Quincū et vltimū mētę primi libri

Vidus e mult. nauta pūo
Dū regit nauē. vēr? et imbē
Et pcellaz turbida moles
Si repētinis motib? vrgēt
Proxiāz nautl. crebro minantes
Naufrage cladem mortis adesse
Nicitur. sisus arte magistra
Nil in expertum corde pauenti
Segniter linquens omnia solers
Temptet ut nauis litora captes
Si mali vero tanta molestat
Seuiens pestis iam qz latratu

Terret auditum scilla canino
Attrahens gulpho cuncta voraci
Non opem possunt ferre sodales
Pars et in pzeceps vltra laborat
Scit qz nauclerum stertere puppi
Obstupet talis quis nihil vltra
Viribus ficit spes nec in arte est
Respicit celum vota deo dat
Aut mari sese deficit alto
Rudus enatans. si scopulosum
Prominens saxum suscipit ipm
Vel sinu tuti conditur antri
Laudat excelsum gratior illi
Dicit euasi sorte benigna
O reseruatam sanctius olim
Obsequi fas sit xpe tibi me
Rursus aut si me nauigio das
Nec illo fac prosperiore

Explicit liber primus

Libri secūdi de
Incipit liber secundus

Proſa prima

Monachus

Ecce nobis o velu-
cer altera dies ful-
sit illa continuaue-
ris peccoz effari q̄
cepta sunt. **V**olu-
cer **M**eministi pu-
to sub quali similitudine finem ac-
cepit heſterna collocutio. **N**on om̄i-
no diſſimiliter nunc aduena noſter
ex procella publici ciuiliſq; nauſra-
gij conſulte fugiens in locum ſatis
abditum velut in quandā ſecurita-
tis inſulam ſe recepit. **I**llic moze ſo-
litarij ſedens leuat ſe ſuper ſe. the-
ologiam habens conſolatricē que
doctriz eſt diſcipline dei et electrix
operum illius. que ſobrietatē ⁊ pru-
dentiam docet et iuſtitiam et virtu-
tem quibus vtilius nihil eſt in vita
hominibus. hec erigit ad ſpem futu-
rozum quē admodum tetigimus. af-
ſerens q̄ non ſunt condigne paſſio-
nes huius temporis ad futurā glo-
riam que reuelabitur in nobis. **A**d-
dēs q̄ ſpes nō cōfundit. ita tamē
ſi ſit vera ſpes. non ficta. nō fallax.
non temeraria. **E**ſt itaq; reſpromiſ-
ſio nequiſſima fallens q̄ plurimos
blandientes ſibi. vtere mundo duz
etas florida eſt conuerti potēis cū
voles tanq̄ videlicet ex **ap**rijs viri

cōſolationē theologie

bus non dei dono fiat conuerſio.
Sunt et alij quos eo periculoſius
quo ſubtilius decipit eſtimatio ſua
duz caſus peccatoz varios quos
perpetiuntur emendare nō curant.
vtunt potuſ ad ſuperbiam. reputā-
tes ſimile aliquid ſecum fieri cum
apoftolo cui datus ē ſtimulus car-
nis ne magnitudo reuelationū ex-
tolleret eum. eis autē ſicut aiunt ne
magnitudo virtutum. **A**b alijs mi-
grat **J**udas. id eſt conſeſſio ppter
multitudinem ſeruitutis. **T**edet em̄
et pudet eos torſens ad conſeſſo-
res deducere lapſus ſuos a quib⁹
abſtinere vel nequeunt domino p-
mittēte. vel nō ſatis volūt **S**ūt q̄s
ſcrupulozum inquietudo et cordis
puſillanimitas ita perturbat vt vix
relictus ſit in eis ſpei locus. **S**ufficit
alijs ſcire de ſpe per intellectum diſ-
ſerere dicentibus in deo ſolo ſpem
eſſe reponendam quis neſciat? verū
apud tales nullus pene ſpei vel ſen-
ſus vel effectus eſt. **I**nuenies alios
ſperantes in miſericordia dei quos
ad homines nulla ſeclit miſericor-
dia. venia nulla patet **Q**uid q̄ dei
ſperant alij de dei bonitate ſi non
ſuauiatē dulcedinis ſuo experimē-
to iugi guſtent? quaſi iam eſſe velint
nō ſpe ſed ipa re beati et poſſidere
hereditate ſanctuariū dei. neq; eſſe
in laboribus hominū neq; cum ho-
minibus per temptatōnes flagella-
ri. **A**lios videre eſt dum eos pau-
lulū viſitat deus in opulento ⁊ inti-

Prosa prima

mo bone spei sensu protinus extolli sibi magnos esse proprie vite negligentes. et seueros aliene censores arrogantiores. demum vnde humiliores coram deo et hominibus et sibi viliores esse debuerant. **Quid** porro dicemus de duplicibus corde de quibus vobis niti volunt. spem in mundo ponere. et spem in celo collocare cupientes. **Quid** rursus de ingratis largitori deo pro omnibus bonis vel nature vel fortune vel gratie. **Qui** utinam saperent illam sapientis grauem vocem. **Ingrati** spes tamquam hibernalis glacies euanesceat. **Aliorum** vox ista est. certus me super saluandum. neque enim fecit me deus ut damnaret qui vult omnes homines saluos fieri. **Maior** est iniquitas mea dicit alius imitator **Cayn** quam ut veniam merear. quid conabor. quid sperabo. **laxi** habentis vititur. **alter** certam damnationem suam pro incerta faciens. quicquid inquit egero bonum sit aut malum quod de me statuit deus illud fiet. **Mirum** vero cur non vititur argumento simili dum medicinam ut sanetur vel cibum ut viuat sumere monetur. quia prescitu ut utique deus quando morietur aut viuat. **Monachus.** **Beatus** est volucer cuius est vere nomen dominum. spes eius. et non respexit in vanitates et insanias falsas quales commemorasti. **Sed** reuertor ad aduenam nostrum. **Nonne** queso retorquet frequens sue considerationis

xiij

oculos ad preterita que vel pertulit vel aliorum exemplo perferre potuit. **Volucer.** **Retorquet** quidem et id crebro gratias inter tristitiam simul et gaudium. spem et metum agens deo. nihil sollicitus iuxta monitionem apostoli. nisi ut petitiones sue innotescant apud deum pro sua suorumque liberatione. consolatione. et salute. **Monachus.** **Iuste** vero gratias agit. quis enim non eum felicem ex hoc vno si cetera deessent iudicauerit quod deformissimam et horridam nedum ciuitatis preclarissime. sed totius regni nuper florantissimi desolationem non dicam experiri in se. sed nec oculis inspicere compellitur? **Nonne** legimus **Augustinum** ea tempestate qua obsidebatur ciuitas sua potius morte a domino petisse et impetrasse pro magno munere quam quod mala gentis sue coram cernere cogeretur? **Hinc** et **Matathias** princeps dum videret mala que fiebant in populo **Juda** et **Iherusalem.** **Ne** mihi ait. ut quid natus sum videre contritionem populi mei et contritionem ciuitatis sancte. et sedere illic cum datur in manibus inimicorum. **Rota** est **hystoria** de **cathone** qui mortem crucientam inferre sibi maluit quam in discidio ciuili viuere ipsum quam videre tantae tempestatum auctorem. **Volucer.** **Est** ut dicis **monache.** **Non** nihilominus crebro pro oculis cordis sui quam indignissimas subsanationes. quam opprobria

Abri secūdi de

peffimoz imo forrasse carceres et vincula. multos ex innocētibus caris suis. pro fide. p iusticia. p pace reipublice. pro integritate regalis domini perpeti necesse est. Quincti am videre sibi videtur nōnullis hec accidere eo duntaxat q̄ sibi vel affinitate vel familiaritate vel cause similis defensione pari q̄ zelo diūdi sūt. **S**is obiectari p̄terea q̄ magna mali radix et origo ab illo p̄cesserit et aucta sit. venisse autē temp̄ quando iudiciū cum suis recipiet imo et refuga factus. exul. ignominiosus et abiectus nec aspectu publico dignus tam recipi. **A**uero traiecit has et similes contumelias in spem vite eterne sciens q̄ non est seruus maior domino suo quem nedum beelzebub appellarunt sed ad mortem vsq̄ persecuti sūt. **F**ormidat proinde q̄ apud deum non sit dignus habitus qui cum alijs similia pateret. aut temperauit in illo flagellum suū qui vincit in martyribus parcendo confessoribus. **A**ut noluit benignitas sua addere tristitiam super tristitiam suis pro se orantibus amicis. nec veritatez in eius opprobrio vehementius conculcari. **A**ut ad extremū reseruat ipm̄ ad alia certamina. **A**ut ita fieri voluit quatinus in solitudine quadaz segregatus exercitetur liberius et scopat spiritū suum recogitans omnes annos suos in amaritudine anime sue vt sanctus deinceps ad anteriora se exten

cōsolatione theologie

dat. **M**onachus **S**pero volu- cer; vertet omnia in bonū deus. cuius sapientia attingit a fine vsq̄ ad finem fortiter et disponit omnia sua uiter qualem ei comitem esse p̄memoratus es. **N**oluer. **C**onfuit taliter euenturum sibi deo propicio. et in hac meditatione constituit alteram sue consolationis causam precipuam que versatur in reuelatione regiminis mundi per scripturam sacram que deo dicit. **O**mnia in sapientia fecisti. **E**t rursus **O**mnia quecunq̄ voluit dominus fecit in celo et in terra in mari et in omnibus abyssis. **Q**ue voluntas sicut semper efficitur. sic et iusta est sine qua factus est nihil. vsq̄ adeo q̄ neq̄ foliū ab arboze neq̄ passer in terram dicente xpo cadit sine ea. vehemens prozusus **H**ec ē diuine libertatis in omni actione cōcurrentis expressio. **C**ui voluntati nostra vt conformetur oportet. **N**am quis es o homo loquitur theologia qui diuine voluntati presumis obistere vel aduersus eam temerari⁹ murmurare? **N**ide quid equius est. **A**ut te voluntati diuine cōformando subdere. **A**ut q̄ ip̄a tue obseruiat voluntati. **H**ac solidam de diuina prouidentia veritatem si p̄bia plene potuissz attingere vel suis eā sectatorib⁹ demonstrare theologiā sup̄addi p̄ reuelationē nō ita necesse fuerat quibus voluerit alios de⁹ q̄ p̄hos cognitionis huius saluberrime participes fieri

Metre primū

Philosophis vero sic euenit vt maior eorum numerus poneret deum non minori necessitate q̄ solet agere quit quid agit. Unde sic libet de promere

Prīmū metrū secūdi. ii.

Sol radiantī
Luce coruscus
Lumina fundit

Semper eodem
Missa tenore
Nescit auaros
Condere vultus
Non sibi fas est
Quin sua virtus
Largiter omnis
Influat orbi
Philosophantum
Turba priorum
Lege coerces
Hac dominantez.
Libera dicunt
Non sibi vis est
Influa mundo
Qua valeat plus
Aut minus vti
Perpetuata
Lege gubernās
Jugiter vna
Mens sua fato
Stringitur arto
Ergo rependi
Gratia qualis
Debet eidem
Id quia prestat
Prestet oportet.
Nana/ quid ozes

xiij

Flectere querens
Ad tua vota
Qui manet idem.
Deuius error
Ite sacrate
Religionis
Destruit omne
Robur et aufert
Sed nec egere
Crede supremū
Quoq̄ creato
Sat sibi laus est
Te placet et vult
Dat sine motu
Cuncta moueri

Secūda prosa secūdi. ii.

Philosophia volucer nūq̄
nō apud Boeciū vtrancq̄
ponit et saluat libertatē dei
videlicet et nature cuiuslibet vtentis
ratione. **V**olucer **C**ōstituit in
supiori lumine potuit ita vidē **B**oe
ci⁹ qualē nec platonici nec stoici in
lumine solo phie versati viderunt.
Alioq̄n ppetuitatē mundi vt alias
modo nō attingā nequaq̄ demon
strare conati fuissent ex carentia li
bertatis ad vtrūlibz p̄me cause. de
qua canit theologia. dixit et facta
sunt. mandauit et creata sunt. **N**ec
mirandū hoc in phis qui pfectio
nē et actiōnē p̄me cause venabanē
ex inspectione creature visibilis in
qua nō est p̄ expimētū repire q̄ all
q̄ sit a possit eē creatio. **H**inc p̄ p̄nci
pio p̄crebuit ap̄ eos ex nihilo n̄
bil fieri. **H**ec alibi lati⁹ tractāda s̄.

Libri secūdi de

et amplectenda theologie traditio
per scripturam reuelataz q̄ diuina
voluntas agit ad extra libere. con/
tradictorie. et ad vtrumlibet sicut
historialis et propheticus scriptu/
re decursus palam monstrat. **Cui**
ratio est quam philosophi vel ne/
gauerunt vel nescierūt. **Deus** quip
pe non ideo vult res ad extra fieri
quia bone sunt quēadmodum mo/
uetur humana voluntas ex obiecti/
one boni veri. vel apparentis. **Est**
econtra potius q̄ ideo res ad ex/
tra bone sūt quia deus vult eas ta/
les esse a deo q̄ si vellet eas vel nō
esse vel aliter esse. id quoq̄ iam bo/
num esset. **Propterea** bene enuncia/
uit magnus **Ambrosius** post **Basi**
lium q̄ voluntas diuina nature pri/
ma lex ē. **Deniq̄** voluntas etiā cre/
ata si concedatur immobilitari cir/
ca volitionez alicuius boni hoc nō
est nisi respectu finis. et eorum sine
quibus finis haberi non potest.
Quis vero negauerit diuinam vo/
luntatem non alium habere finem
quem velit nisi se. quoniā p̄pter se fe/
cit omnia. et propter se erant ante/
q̄ fierent omnia. qualia constat nō
esse necessario connexa ad volitio/
nem seu consecutionem finis huius
quare nec necessatio volita sūt. **Se**
cus in cōmunicatione diuinaz per/
sonaruz ad intra que in sua necessi/
tate consistit sicut in sua necessitate
vult se deus. **Qualis** itaq̄ reputā/
da est diuina perfectio si ex produ

cōsolatione theologie

ctide creaturarū dependeret. quas
in sui comparatione constat esse q̄
nihilum et inane. **Ita** vt mirandum
potius videatur immensa perfecti/
onem fuisse dignatam res tante im/
perfectiois et cuiusdam vilitatis
producere ac regere. quas si repen/
te destrueret vel in vnum confunde
ret. quis ei dicere posset. cur ita fa/
cis? **Quinetiā** theologia volēs am/
plius captiuare omnez intellectum
in obsequiuz fidei p̄posuit in memo/
riam diuinorum mirabilium escam
quam dedit dominus timentibus
se in eucharistie sacramento vbi re/
lucet incomprehensibiliter q̄ super
omnem sensum. super omnē nature
cōmunis ordinem deus potest scire
et vult quotidie mirabiliter opera/
ri. **Ad** consolationem igitur adue/
ne nostri pro recogitatis aliop̄ ca/
lamitatibus et angustiis theologia
sumit initiū a prima et suprema cau/
sa que deus est. **In** cuius ditione
cuncta sunt posita. et nō est qui sue
possit resistere voluntati. **Dehinc**
ad inferiores effectus se deflectit.
Philosophia vō conuersum vt se/
pius processum retinet ab inferiori/
bus et cognitis ad superiores et la/
tētes causas ductu rationis se sub/
leuans. **Occurrit** autem primitus
in hoc processu mirabilitas rerum
infra labentiu. variabilitas sortis
humane que nunq̄ in eodem statu
permanet. **Deniq̄** confusio quedā et
imperfectio eoz omniū que mūdō

Inferior ostē
dignitates
tes que frequ
labuntur.
ab alto p̄re
tus la graui
kfferentiam
mōie. **Vult**
p̄t. eocce
mōi vlt
is informat
eruent. rui
cis penis tra
noz debēs
mnes tribul
eri. **Tu** qui
tradicas
et perunt
tur aliq̄ m
est elabora
ta temp̄ vi
arop̄ vel
Monas
in alienop̄
meditation
nostr infim
ad suprema
non est alio
Et v.
de p̄mo
tate. **U**
et caligat
ble lumer
in tenebr
cōtracis
uolūmā
Turatur e
nans tene

inferior ostētat vt sūt diuitie. opes dignitates. regna. gloria. voluptates que frequentius in contraria deflabuntur. Sed inchoat protinus ab alto peregrinus noster fide fulsus. ita grauioris mali recogitatio sufferentiam leuioris facit equanimiorē. **V**ult ecce supremus iudex deus put edocet theologia qd ab initio mundi vsqz hodie et in secula supplicis infernalibus angeli multi et homines crucient. vult alios in purgatorij locis penis tradi. queri non audes neqz debes vult autē viatores homines tribulationibus multis exerceri. **T**u quis es qui querulādo contradicas? **Q**uid magnū si corruunt et pereunt quicqz peritura. si moriuntur aliqui morituri? **H**oc vero magnū est elaborare quo sine cōcludat vira semp vitura vel in societate beatorum vel in dānatorum calamitate. **M**onachus **S**entio volucer qd in alienorum sicut et in propriorum malorum meditatione cōtentus nō est aduena noster infima sectari scandit prinus ad suprema velut in arcem sup quā non est altera. videat autē ne cadat. **E**st em̄ vt aiunt lapsus iste sapientū de puidētia dei cū arbitrii libertate. **V**ideat insup ne dū fragilibus et caligantibus oculis incircūscriptibile lumen nitē attingē demergat in tenebras dēfiores exemplo nicti coracis quod inducit **A**risti. ad nitidissimā solis lucē. **V**olucer. **T**uratur em̄ monache fides illuminans tenebras suas et aciem men-

tis inualidaz sua luce collustrat vt in tam excellenti lumine figi possit ei qd sit delectabile. iocundū. et salubre videre lumen diuinū qd absqz ea odiosum foret noxiū et triste. **P**roinde iam accepisti qd de cogitatione nedū aliene sed pprie dānationis agit. **V**eptū ad intelligentiā huius rei ne vel incredibilis vel scandalosa sit ad cognoscendū. **P**retēa qualiter et in quibus humana voluntas diuine debeat conformari rememoranda est distinctio de triplici voluntate put ad omnē appetitū nomen voluntatis se protendit. **E**st in supremo pprie dicta voluntas rationalis infra portioni sue superioris qd ad leges ouertitur eternas. vel ad vnicā potius eternitatis leges sua fecunditate seu virtuositate multiplicem. **E**st em̄ iuxta sapientem dei spiritus vnicus et multiplex. **H**ec voluntas ita semper cōformis esse tenetur diuine voluntati cognite vt aduersus beneplacitum suum. nunqz remurmuret quasi vel iniusta sit vel irrationabilis aut incomposita crudel et inuida. **H**ec voluntas in beatis spiritibus ita diuine coniuncta est immobiliter vt sicut ipsi cum deo vnus sunt spiritus. ita sit vnum velle et vnū nolle qd amicum esse pprium etiam pbia tradit **H**inc p psalmistā. **A**bsorpti sunt iudici petre iudices eorum. **Q**ue petra xps est et deus. qz xps deus cui sancti iudices seculi ita iudici sunt vt absorpti videant in deo et vnum facti in

122 vult sine opo

72

Libri secundus de

omunione voluntatū. cū eo. Porro
volūtas hec in viatorib⁹ bonis di
uine volūtatī cognite licet mobiliē
ōformis est orans ex instituto xpī.
fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in
terra. qđ in oratiōe sua seruauit di
cēs in agonia posuit. Abba pater.
ōmnia possibilīa sūt tibi. trāster hūc
calicē a me s; nō qđ ego volo s; qđ
tu. Cōsistit in hac ōformitate et ap
plicatione volūtatīs ad primaz et
inobliquabilē regulā diuine volun
tatis reditudo cordis nostri quam
ōsequit exultatio letitia pax iocun
ditas ac vniuersaliē ōmne bonū qđ
vibēs in spū pp̄a clamauit. Quā
bon⁹ israel de⁹ his qđ recto sūt cor
de. Quocōtra pessim⁹ iudicat deus
ab habētib⁹ cor distortū qualitē est
in hōib⁹ malis hic in via. flexibiliē
tñ in dānatis vero cū obduratiōe
sempiterna. Altera volūtas est inser
ta portioni rōnis inferioris. qđ qđē
altera dē nō in substātia. s; qz ouer
tit ad leges vel res inferiores elon
gata quodāmodo a p̄ma luce et v
tute eo tenebrosior et debilior effe
cta quo magis ac magis in inferiorū
oblectatiōe et visione se ouertit
innectit et demergit. Ita vt nequeat
qñqz oculos tenebris assuetos in
supnā veritatis lucē attollē. Sicut
oculus carnis posuit ⁊ reclusus vbi
sol material occidit vel occasui pxi
m⁹ est caligat. hāc volūtatē inferior
ris portionis qñqz vocam⁹ appeti
tū sensualē nō generalitē s; put nat⁹
est obedire rationi. et ita liber est

cōsolatione theologie

p participationē. s; m quā volunta
tē pmitit nos de⁹ multa velle vel
optare fieri qz opposita. vult abso
lute diuina sua volūtas. vt pius fili
us bona volūtate vult patrez viuē
quē de⁹ mori statuit. Nec tñ in tan
tū recta est si volūtati supioris rati
onis sicut illa diuine nequaqz remur
muret. Tertio modo sub volūtatīs
nōie late sūpto ōplectit ois appeti
tus qđ nō diuindā rationē sequi hz.
vt est in hōib⁹ de duplici voluntate
p̄ori. s; regit et dirigit tmmodo qsi
regulata ab intelligentia infallibili
que deus est. qui sic res ordinat vt
eas pprios mot⁹ agere sinat. Pro
pterea volūtas hec nullo pacto cō
traria p̄t esse vel aduersa diuine vo
lūtatī. cui⁹ soli⁹ influxū v̄l instindū
ōsequit. Quo fit vt in brutis nō ha
bētib⁹ diuindā sibi rationē culpa ca
reāt mot⁹ sensuales quales in singu
lis variant s; m naturā hui⁹ speciei
vel illi⁹ quos ōmnes in hōib⁹ quodā
modo aggregatos inspiciam⁹.

Secundū metę secundū li.

Quorū sibiēta modis aialia
Passionibus sunt
Cruelē leo. tigris et aspa.
Truē aper furore
Indomitus siluas onager colit
Vnicornis atrox
Rasciuit vitulus. petulans caper
Et equus superbus
Mstus fraus vulpi. lepori timor
Os vorax lupis est
Lividus est catulus. sus sordios

Alia volūtas

et veritate

atqz

Taurus
Vria sero
Castro
Turris
Sula
Pau glo
Et auara
Velle colu
Habo vi
Est apis
Arre mil
Provia se
Vult cicad
Nus aues
Et odor v
Pugnaci
Nibus d
Quis phi
De alauo
Tales in
Indica
Condit
Alma can
Omnia p
Roria ml
Nollus et
Cug mir
Pā boni
Omnia
Per ve
Cui ne
Affectus
Tempe
Si reu
Turpi
Sret ra
Eius ap
Et domi

Tardus est asellus
Urfa feror. prudens elephas sibi
Castitas amica
Turtur fida pari simplex quoq;
Sulta corde perdit
Pauo glorius et zelotipus
Est auara cornix
Felle columba caret. canit omina
Subo dira plandū
Est apis arguta mira facit
Arte mel fauos q;
Prouida se formica regit. pigra
Mult cicada soles
Risus aues. lucius pisces rapit
Est odor vulturi
Pugnaci gallus est pectore.
Miluius est inertī
Quis philomena modos vros ca
Ac alaunda vros Epit
Tales innumeras animalib;
Inditas videbis
Conditiones quas natura dat
Alma cuiq; sparsim
Omnia ppulcro regit ordine
Roxia nulla culpat
Nullus et error inest industria
Cuiq; mira valde
Ast hominis ratio opletitur
Omne tale sparsim
Per varias species recrix data
Cui necesse cunctos
Affectus iusto moderamine
Temperet regat q;
Si renuit peccat fit serua q;
Turpior q; brutis
Stet ratio fiet sibi subditus
Eius appetitus
Et dominaet ei q; si nequit

Abauo ream putato

Prosa tertia secūdi li.

Monachus

Miseret me mei vehementer
 mei q; similiū corde volucē
 dū ista ppēdo. vident iniq;
 tatē et otraditionē in hōim ciuita
 te. vel regno spūali vbi sūma tran
 quillitas esse debuēat vbi par erat
 volūtatē quālibet inferiorē parere
 supiori h; hoc euerso turbato q; or
 dīne vt pax abscedat nce ē. nā pax
 q; aliud ē q; ordinis tranquillitas
 in impando et obediēdo **M**olu
 cer **O**bedit monache si validū fu
 erit. si viuax et efficax imperiū cuius
 modi viuacitatē gfa virtutes q; cō
 ferūt p̄cipue iugis exercitatio volū
 tatis supioris vt ad diuinā se ouer
 tat videat. obseruet. inhēat Ita em̄
 fiet vt ip̄a roboret. et debilitet infer
 rior. in tractū suo. aptior effecta sus
 cipe formā vel influxū seu virtutē a
 supiori deriuatā. **I**mitand⁹ est ihs
 factus nobis a deo sapientia. qui
 suscepit et ostēdit in se q; agē debeat
 m⁹. **I**n quo p̄ter volūtatē diuinam
 (erat em̄ de⁹) triplex quā dixim⁹ vo
 lūtas inuenta est. **V**oluit fm̄ p̄mā
 assidue quitq; de⁹ voluit laudans
 et approbās ordinē diuine sapiētie
 bonitatis et iustitie in om̄ib⁹ q; cūq;
 voluit et fecit in celo p̄ saluationez.
 in om̄ib⁹ abyssis p̄ dānationem. in
 terra et in mari p̄ quādam saluan
 doz et dānandoz variā agitatioz

Libri secundide

Nos itaq; **I**hm fm hanc volūtatē debem⁹ imitari. Et si nō vsq; quaq; possim⁹ ex equo dū hic viuim⁹ qñ nondū cōfirmati sum⁹. qñ p alteraz scōaz voluntatū distrabi potest in nobis hec voluntas ⁊ turbari. imo et ab actū suo penitus impediri sic ⁊ iudiciū superioris ratiōis fm qd dirigitur potest absorberi. **S**ecus in xpō sicut in beatis. qz fm hanc portionē beat⁹ fuit in via xpūs. **N**i hilomin⁹ hec voluntas in xpō voluit vt inferior duplex volūtas ageret motus suos in omnibus absq; peccato hinc voluit. hinc tristis et mestus fuit. hinc orauit. hinc misericordia mor⁹ est sup turbas et egrotos. hinc lachrymat⁹ est. hinc cōquestus est tanq; sensualitatis aduocatus. de⁹ de⁹ vt quid dereliquisti me qñ portio inferior absq; vll⁹ cōsolationis redundātia superioris ad eaz diuersa erat in acerbissime passionis abyssum. **N**emo autem vnq; carnem suā odio habuit. **H**inc postremo cū clamore valido ⁊ lachrymis deo supplicās. expirauit. **E**xēplū igit nobis dedit deus vt qd modū iuxta hanc duplicem volūtatē fecit. scdm quam erat viator. **I**ta et nos faciam⁹ tam p nobis q; p fratrib⁹ plorem⁹. ozemus. tristes simus. et clamem⁹ qz sic est voluntas dei cui superior nostra voluntas cōformis est si bona est. **C**ōsurgit inde meritū multiplex si non dimouet a statione sua. hoc est si ppter motus inferiores illi⁹ duplicis

cōsolatione theologie

voluntatis nihil vsq; mali agit quod diuine sit aduersum. **M**onachus. **S**ed quid aget paupculus et infelix viator venūdāt⁹ sub peccato sentiens cū apostolo aliā legē in membris suis repugnantem legi mentis sue et captiuantē sub peccato qualē. pbi experti sūt. **Q**uis em̄ viuens expers esse pōt. sed originalis causa tante corruptiōis fuit eis incognita quā theologia reuelauit. **N**ōne dū conat⁹ anim⁹ assurgere ilico quasi paralyti dissolut⁹ aut debilitatus coluber relabst. **N**e nobis viatorib⁹ quos fatigat et sepi⁹ inturbat voluntas inferioris ratiōis. **S**nitēs ad se trahere supiorē redriuez voluntatē pondere graui fomitis originalis. grauiori pccī actualis. grauiissimo inueterate cōsuetudinis. et sup omnē modū ingenti mole obduratōnis qualiter in xpō nec fuit nec esse potuit. nec similiter ē in beatis. **N**oluer. **E**xclamemus monache cū apostolo. **I**nfelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. **S**ubinde respondeamus. **G**ratia dei per **I**hm xp̄m. **D**icam⁹ eidem. fiat nobis dñe fm iudiciū atq; desiderū nō inferioris sed superioris ratiōis atq; volūtatē. fiat in nobis sicut in celo fit vbi motus regularis pmi mobilis tanq; rationalis temperat obuias reuolutiones orbū inferiorū siue planetarū. **P**orro stranitāmur vt possumus renitentes saltē in suspensio quodā libez arbitriū ne p̄cipitāter

eliciat actum suū quā in hac vi sus-
 pensiva sit velle sit nolle sit act^o me-
 dius. saluatur precipue libertas
 arbitrii et sua in nobis vtilitas. **Q**ui
 oqñ sine suspensione tali vel renū-
 voluntas inferior fortificatur assu-
 due. rebellior quoq; et indomabili-
 or efficitur vsq; adeo qd similis sit iu-
 mentis insipientib⁹ que carent arbi-
 trii voluntate suprema. imo vero plu-
 rimū differt. qz subternit et seruire
 facit sue libidini dñaz voluntatem
 deterior effecta brutis. quo seuis-
 sima est iniustitia ferens arma. **O**mitta-
 mus eos quos ad hanc seruitutem
 malicia pertrahit. loquamur illos
 qui iudiciū ratiois (quo libertas ra-
 dica^t) vel nullū hñt. vt infantes et
 fatui. vel imperfectū vt pueri. vel inua-
 lidū vt femine. nanq; variū et muta-
 bile semp femina. **S**i causa agno-
 scit cur puerorū sit imperfectū et muli-
 erū inuolidū iudiciū **C**redi nō pōt
 quantā turbā hñdi puerorū et pu-
 ellarū inter barbaros hñies experi-
 mur. **M**ulti multa sup hac re locuti
 sunt. astrologi. medici. pbi. et hi va-
 rio modo. poete. magici. pphete fal-
 si vt idolatre. **P**ropheta ver^o tandē
 dixit de deo. **Q**ui finxit sigillatim
 corda eorū. qui intelligit omnia opa
 eorū. **E**t sapiēs. **S**oz regis in manu
 dei est quocūq; voluerit declinabit
 illud. **Q**ui sñm apñm. **C**ui⁹ vult miser-
 ref. 7 quē vult indurat **T**heologia
 vero recipiēs ex omib⁹ priorū dictis
 id qd pbabili⁹ est. et improabilia
 reijciens conflat et colligit p statu

vle et nature destitute causā talem.
Itaq; sicut anima rationalis depē-
 det a corporali dispositione vel ar-
 monia. nō quidē in esse cū sit imma-
 terialis et immortalis. sed in opari
 in corpe. **I**ta sñm varias opationes
 suas presupponit et reqrit diuersas
 dispositiones. armonicas. vnam
 habet vt informet. et sustentet cor-
 pus. alteram vt vegetet et augeat.
 alteram vt moueat et sensificet. **E**t
 hoc quidē nō vno modo sicut nec
 vnus est tm̄ sensus carnis sed est ex-
 terior 7 est interior multiplex. quas
 inter armonias nō dubiū qñ p̄mā
 in p̄fectione sc̄da excedat. **S**ecūda
 tertia. et ita d̄ reliquis. **N**eq; negat
 aliquis qñ in predictis opationib⁹
 vta^t et egeat anima rationalis or-
 gano corporeo sicut est forma cor-
 poris organici phisici hñiez in esse
 constituens. **N**ex sup̄est alia p̄fectior
 opatio rationalis anime supra bru-
 tales. in qua conuenit cum angelis
 quā opationē dicim⁹ intellectualez
In qua radica^t libertas arbitrii q
 libertas est facultas rationis 7 vo-
 luntatis. qz nec voluntas sine ratio-
 ne eligeret. nec ratio sine voluntate
 veller. libertas idcirco completitur
 vtrāq; vim. **R**ursus hec opatio in-
 tellectualis quā in se nō sit organi-
 ca. presupponit tm̄ dispositionem or-
 ganicā in sensib⁹ p̄sertim interiori-
 bus p̄fectiorē lucidiorē et quietior-
 rem q̄ aliqua sit altaz. om̄em em̄
 intelligentē sicut dicit **A**ristl. necesse
 est fantasmatā speculari. **Q**uāuis

Libri secūdi de

Quid et **Algazel** cū similib' tradi-
derint intellectū desup illustratōes
ab intelligentiis sine sensu pūio vel
inspectiōe fantasmatū posse susci-
pe hinc pphetias et diuinatōes tā
in vigilia q̄ in somniis saluare nitū-
tur sicut aliq̄ tradiderūt fantasias
omnes brutoꝝ et hōim a celestibus
corporib' exoziri. longū dō psequi
esset opīones singulas. **Redeam'**
ad opendū. et dicam' vt cepim' q̄
intelligendo pmit' et species intelli-
gibiles eliciendo necesse est fantas-
mata speculari. nō certe qualiacūq̄
s̄ ordinata pura et luctōa si liberū
arbitriū debeat esse pfectū stabile
et integrū. Cū at mille modis imo
innumeris oringit istā quā vsus li-
beri arbitrii p̄cedit harmonicā dis-
positiōne nūc totaliter impediri vt
in infantib' et fatuis ebriis et amen-
tib' mult. nunc impfectā haberi vt
in pueris. nūc instabile et variā vt
in feminis et in omib' generaliter
q̄ variis passionib' affecti sūt. tādē
integra vix habet hmoi dispositio
ad queq̄ intelligibilia ppter defe-
ctū surgentē ex naturali vel acci-
dētali oplerione. **Quo** fit vt diuer-
si vigeāt vsu libei arbitrii. quidā in
istis alteri in alijs. et nequaq̄ in vi-
trifq̄. **Quid** dicem' de diuersis ho-
minib' cū varietatē istā diuersis tē-
poribus. imo eodem die et fere de
momēto in momētū cognoscat hō
q̄ se discussit acriter in se ipso. dum
famelic' aliter iudicat q̄ replet'. so-
brius q̄ ebri'. māsuēt' q̄ ira succē-
sus. vigil q̄ somniculosus. amās q̄

cōsolatiōne theologie

inuidus. oringens q̄ libidine stimu-
lat'. humiliat' q̄ exaltat'. **Et** ita de
reliq̄s sine numero. **Neq̄** tñ adhuc
attigim' melācolicas fantasias q̄s
infinitas medici tradūt ex humoꝝ
corruptione varia generatas. for-
mat em' grā exēpli fantasia fumis
grossis obtenebrata fātasmata ter-
rozis et horrozis sic puer sol' in te-
nebris inde clamās et fugiēs. **Qua**
ex re sp̄ tristes sunt aliqui. aliqui e
diuerso ioculariter leti

Tertius metrū secūdi.

Splendidi solis radij vidēdos
Exhibent sese tuitu fideli
Dū serenus sit medio q̄ purus
Der. imo perspicuo refulgens
Buttule rozis pluuię ve dense
Rarus aut nimb' vel opaca nubes
Pendulum si se per inane librant
Frangitur circa radius cathecum
Misibus fallas tribuit figuras
Mille portendens oculis colores
Iridis mōstrat pluuiosus arcus
Halo lunaris varia. vel ortu
Sol vel occasu specie nitescens
Par in obiectis speculis videre
In quibus distant color et figura
Pro situ tali varia q̄ forma
Est agens virtus anime suprema
Que relucescit radians in ima
Parte passiva species in actum
Efficax ducit sed specularur
Per prius grossi simulacra sensus
Spiritus que fert cerebri medullis
Cum quibus fumos recipi putato
Hos vagos spes fetidos et atros
Alteris mulcens nitōz est et ordo

Pulcer aptatus numero placenti
 En habes causas sapienter aptes
 Cur sit elusus rationis vsus
 Arbitrans plene nec inest facultas

Prosa quarta secundi

Monachus

Intelligo volucer q̄late pateat ista
 de fantasijs cordis de fallacib⁹ iu
 dicij⁹ anime p̄scrutatio s̄m quā me
 minisse debet hō fragilitatis ⁊ imp
 fedōnis sue. **N**ā qualicū inueniet ali
 q̄s q̄ p̄tactis incōmodis vel in aliq̄
 nō sit obnoxio s̄ quēadmodū de vi
 ctijs **Q**uati⁹ dicit. **O**ptim⁹ ille ē q̄ mi
 nimis v̄rget. **I**ta liber ille dicēdo est
 q̄ nō v̄ltra cōmunē hōim modū me
 lancolicis fantasijs irretit. **R**edeat
 vero sermo noster v̄n̄ sump̄sit exoz
 diū vt cōsonus sibi fiat. **V**olucer
Redeat volo. p̄missim⁹ quidez
 inuestigādo cōsolationē aduene n̄rī
 sup̄ cōtritione gentis sue q̄ eū theo
 logia ad cōformādū volūtate suaz
 diuine volūtati p̄mit⁹ anhelat. **I**ta
 em̄ habitur⁹ erat cor redū ac pinde
 letū pacificū et tranquillū **S**ed qm̄
 de qua volūtate sermo fiet ignora
 ri poterat distinctio trimemb̄ris de
 volūtate subiūcta est. **R**edita pin
 de rō cur in volūtate p̄pediē liber
 tas arbitrij quo facili⁹ apparēt q̄li
 ter adiuuat. **P**rogrediētes igit̄ di
 cam⁹ q̄ intellect⁹ postq̄ inspexerit
 fantasmata p̄t inde spēs intelligibi
 les elicē. denuodādo quodāmō eas
 a naturali cōditōe et in eis effodiēs

agalma sp̄siale hoc ē simulacrū vel
 cōceptū nē v̄lez nūc specificū. **Q**uo
 scō intellect⁹ talicū aduat⁹ iā p̄t rōci
 nari nō inspecto fantasmate iā silo
 gizat. discurre. **R**egulas artijū sibi
 format generales ⁊ infallibiles ad
 exēplar artis p̄me. **N**eqz negāda est
 hec v̄s intellectiua. cū de v̄tute esti
 matiua fateamur q̄ ex sēlatis elicite
 spēs insensatas vt ouis inimicitiaz
 ex figura lupi. **A**duero dum semel
 aduata fuerit p̄ fantasmata ortū ha
 bentia ex aliq̄ sensuū exteriorū tam
 p̄t alia sibi formare talis generis in
 somno vel vigilia. aliter nō. **S**ui⁹ si
 gnū est q̄ a natura ceci nō somniāt
 neqz fantasiant de colorib⁹. neqz de
 eis sciaz h̄nt v̄llā. **D**eniqz p̄ cōtēpla
 tionē vt alibi dicēdū est venit mēs
 ad intelligētā purā et simplicē sine
 motu vel discursu ad exēplar. **I**z. im
 p̄fectū valde simplicis intelligentie
 dīne q̄ vnico cōtēplāe intuitu p̄ntia
 p̄terita et futura et instar centri in
 telligibilis stabilis manēs dat cun
 cta mouēi. sic vnica et inuariata re
 spicit et intelligit oia q̄ motui subie
 cta sūt. **N**o hūc statū theologia sua
 det aspirare cui quāto p̄ximior tā
 to sublimior ⁊ liberior ē volūtas q̄
 velut ex alto iubet et impat sensua
 li volūtati. p̄pter cui⁹ tractū sic nec
 p̄t motū naturalis appetit⁹ nō de
 serit locū suū quo adheret deo po
 nēs in eo spēs suā fidē atqz dilectū
 onē. **S**i iuxta sapiētis verbū sicut
 pturiētis cor suū fantasias patitur
 vt sit in sensualitate nō dat in illis

Libri secūdi de

cor suū intellectuāle nisi ab alto im/
missa fuerit visitatio s̄m quā regit̄.
agit̄ atq; dirigit̄. nō q̄oēz fatali ne/
cessitate seu fluctuatione fortuita.
Solligim⁹ em̄ ex immēsa dīne ogni/
tōis viuacitate lōge sup̄ nr̄z agnos/
cēdi modū simul vt ex volūtatis li/
bertate q̄ apud eā nihil ē fortuitū.
nihil casuale. nihil insup̄ ad eē neces/
sariū vl̄ fatale. **R**ō p̄mi est qm̄ nihil
agit̄ i mūdo q̄n ab eterno p̄uiderit
illud de⁹ cū tota serie cāz etiā mini/
maz. **S**ec⁹ apud hōies p̄ter q̄z in/
tētione p̄deūt effect⁹ ex variāz igi/
notāz q̄z eis cāz ocursū. q̄admodū
vidē ē i inuētīōe thesauri dū tra fo/
dīt vt excolat̄. nō vt aurū inueniat̄
hinc ortū habuit fortassis illō **Ar.**
q̄ vbi magis ē de intellectu ibi min⁹
de fortuna. **R**ecte q̄oē adeo vbi to/
tū ē p̄intellectū nihil est fortuitū. **S**i
dō fortunā q̄s trāsserat ad cāz p/
ducētē effect⁹ q̄ dicunt̄ in ordine ad
nos fortuiti. sic p̄mā cāz dicē pos/
sum⁹ esse fortunā qm̄ p̄ncipalit̄ i im/
mediate ocurret ad oēz effectū. de/
villet h̄ modo **Virgili⁹** vez epite/
ton fortune dicēs fortuna om̄ipo/
tēs. **Et Salusti⁹.** **S**z p̄fecto inq̄t
fortuna in om̄i re dīnat̄. **C**eterū de/
fati nccitate liquet ex p̄missis q̄ ni/
hil in reb⁹ creatis tale sit factū ad
p̄mā cāz opatiue q̄ nulla actōis ne/
cessitate ostringit̄ neq; respectu celi
neq; respectu terre ⁊ omniū q̄ in eis
sūt. **C**oagit̄ tū different̄ in actiōib⁹
q̄ dicunt̄ naturales q̄b⁹ nō ē ānera/
rō p̄pria. nec ex oīti vllā h̄nt liber/
tatē seu ostringētā in agēdo ex p̄nci

cōsolatione theologie

p̄is suis intrinsicē. **A**liē in habētib⁹
diūctā rōez q̄b⁹ intrinsicē facultas
est volēdi vel nolēdi s̄m iudiciū p/
p̄rōis. **N**ihilomin⁹ si ad p̄mā cām
naturalit̄ agētia retulēis illa nō ne/
cessario h̄ ostringētē efficiūt mor⁹ su/
os. **H**oc i miraculis factis circa so/
lez. circa ignē. circa mare et bestias
p̄spiciū fidelib⁹ ē. **P**at̄ itaq; r̄gula
q̄ in om̄i p̄ductiōe si occurrit aliq̄
cā libere. ostringētē agens q̄t̄ fue/
rint naturalit̄ coagentes effect⁹ ille
ostringētē poucīt. **Q**ua in re ptz q̄
act⁹ elicit⁹ create voluntatis sortit̄
ostringētā ex duplici radice. ex sua
intrinsicē. et ex sup̄iore dīna. **M**o/
nach⁹. **C**āz non inuenio voluer
his q̄ inuidia sunt repugnādi neq;
alit̄ phie x̄ba loquētis apud **Boe**
tiū de fatali nccitate recipiēda pu/
ta. **S**cis att̄n ostringētā nōnullos a/
pud q̄s de⁹ ita cōsiderat̄ tanq̄ rex
sup̄m⁹ q̄ vnico semel impio ostitue/
rit vniuersū mūdū dās vnicuiq; rei
p̄p̄riū officiū. q̄admodū t̄ren⁹ rex
instituit vel exercitū suū vel curiā iu/
dicioz ⁊ legū ⁊ artifex aliq̄d hozo/
logiū. **I**pe hō deiceps manet q̄t⁹
neq; solicit⁹ p̄ singla. **Q**itū h̄c est
matōnē suā fulcire p̄ vulgatū illud
Augustini x̄bū. **D**e⁹ sic res admini/
strat vt eas p̄p̄rios mor⁹ agē sinat
q̄ et p̄phetico ore dixit. **E**go sū de⁹
et nō mutor. **V**oluer **I**ta est
monache redeūt tales ad sup̄i⁹ im/
p̄batā philosophantiū opinionem
quā insectant̄ multi seculariū l̄rarū
ac existimatio vulgariū q̄z vidēb
aliq; si ad sc̄pturā sac̄rā se cōuerte

Si in d̄ p̄
est am̄ h̄
ne nō s̄ q̄d

27

Aluys p̄t̄

runt nihilipēdē aut irridē simplicitate ei. eo q̄ maria ps crexit historiis. habem⁹ inq̄unt aliū de narrationes historicas. q̄ et stili splēdore et rez gestaz magnitudie n̄ infēiores existūt. Nept̄n hoc inest qm̄ historias hz sc̄ptura sacra put in eis cōtēta reuelauit de⁹ p̄ p̄phetas. longe p̄us anteq̄ fierēt. **Et** q̄b⁹ pulcerrime ac salabērine v̄itates elucescūt **Elucescit** p̄mo d̄ina oim̄ p̄cognitō simul et p̄uidētia regitiua oim̄ que gerunt tā in celo q̄ in terra. q̄ volūtati sue seruire facit vniuersa. nūc p̄ bonos nūc p̄ malos aduersus quā nō est sapia neq̄ cōsiliū adeo q̄ homines vel demones implēt p̄dispositionē reuelatā dei dū conant̄ illaz vel effugē vel frustrare. **Sūt** in exēplū vendit⁹ **Ioseph**. et exposit⁹ cū alijs infātib⁹ in aq̄s moyses et dauid a saule p̄secut⁹. cū ceteris absq̄ numero. **Elucescit** p̄tēa q̄ p̄nūciatiōes dei facte p̄ p̄phas vel sc̄pturā cōditionē sepe r̄cipiūt hz expressa sūt p̄m̄ varietatē meritoz vel demeritorū apud illos quib⁹ vel p̄ q̄b⁹ hmōi p̄nūciatōes sūt. **Hoc** de **Jonā** resp̄cū niniuitarū. **Hoc** de **Isaia** resp̄cū ezechie. et ita de reliq̄s liquet **Relinquit** idcirco sp̄ hōib⁹ dū viatores sūt p̄nie loc⁹ et pie ozōnis atq̄ ouersatōis effect⁹ nec ex imutabilitate dei vel p̄nūciatōis. sue desperatōi loc⁹ dat. **Elucescit** ampli⁹ nō esse huiendū deo p̄ sola p̄speritatis adeptōe vel aduersitatis euitātōe t̄pali q̄ v̄itas in euāgelio ma-

nifesti⁹ tradita est q̄ lex antiqua tēporalia cōmoda vl̄ incōmoda f̄memozās exponēt. **Est** eq̄dez p̄miū p̄stanti⁹ merito. nihil at̄ t̄pale p̄stanti⁹ est v̄tute. **Sz** neq̄ cū stoyel. dicē satis ē virtutē esse p̄miū sui sic v̄cium se ip̄m penā hz. **Alliciēdi** fuerūt homines ad laboriosa v̄tutū opa ⁊ a suis voluptatib⁹ v̄ciosis arcendi p̄ sepatū aliq̄d mai⁹ tā p̄miū q̄ sup̄pliciu. **Ad** q̄d p̄bia qz p̄tingē non potuit hic deficit cū sua cōsolatōne. deficiūt et illi q̄ volētes suis exhortationib⁹ vel p̄dicatōib⁹ b̄n̄ instituere ad amorē dei p̄mittūt p̄ illo q̄i cōmutionē quādā bona t̄palia vt diuitias vt sanitatē vt plē egregiā aut aliq̄d similiū. **Sic** em̄ ⁊ cor tex l̄re veteris p̄tēdebat. q̄zuis int⁹ p̄phetici et eleuati viri sp̄alia sub his t̄pali⁹ p̄missionib⁹ obūbrata decipent et gustarēt. h̄ d̄ hoc lati⁹ in fra. **Elucescit** postremo ex hac diuine volūtatis ad vtrūlibet actiōe eē se liberrima q̄ solo nutu t̄pat orbez q̄ ozōes spes qz n̄re dirigunt non inaniter ad deū q̄zuis immutabilē. qz cetera oia mutare scit et p̄t dum vult. **Et** hic ē general̄ mot⁹ in fit⁹ dī creature quē obediētialē nominare possum⁹ vt ei⁹ sequat̄ impiū quē ad modū de ascensu gratis ne vacuū fiat dici solet. **Et** p̄fecto si de⁹ sinat res agere p̄prios mot⁹. cōis est vt eos possit vel impedire vel mutare **Alioq̄n** nō iā res sineret h̄ agerent vellet nollet. **Quinetiā** ministratio nōne reponit̄ in ordine cāp̄ quas

Libri secūdi

ab initio de^o insituit. ppius at mo
t^o angeloz liber est in agēdo. Pro/
inde heut spūalia potiora sūt t^oali
b^o tanq̄ illoz finis. ita fit in t^oali/
b^o mutatio put exigit gratuitū re/
gimen spūaliū p̄sertim ad finē eter
ne beatitudinis osequendū. In hac
at regiōe vel ordine spūaliū repo/
nūt diuina carismata. p̄cipue fides
spes et caritas quib^o mot^o indit^o q̄
q̄i p̄p̄i est impetrare miracula dū
expedit. vt q̄ in aquis validis ter/
ra appareat arida. in medio forna
cis ardētis sit vent^o rozis. q̄ mon/
tes transferant q̄ qd̄ longe maius
optabil^o q̄ ē fit p̄ istas virtutes et
ordēz eis subnixā vt expeditū sit q̄
alacre liberū arbitriū volūtat̄ hu
mane ad dirigendū pedes sue affe
ctiōnis et intēctiōnis in viā pacis q̄
salutis. Ad oformandū p̄terea di
uine volūtat̄ suā eidē q̄ p̄sus in/
niti dicēdo cū p̄pheta **Ut iumentū**
fact^o sū apud te q̄ ego sp̄ tecū. tenu
isti manū dexterā meā. et in volūta
te tua deduxisti me. **Nā** libz colloca
tioni diei p̄ntis terminum dare sub
hoc metro

Quartū metz et vl. se.

Iluminis orb^o subsidū sibi
Querit a vidente
Cui pl^o nitē vt mag. audh̄t
Imminens periculum
Matrē dum cecidit puer aspicit
De ei manum dat
Scit qz non valet ex se surgere
Querit hinc iuuamen

Metriū quartū

Vulnere fractus qui medicamina
Nouit hunc requirit
Potat amaris vrit et ignibus
Huic obedit vltro
Litib^o implicitus sibi querere
Iure vult peritum
Dicta qz nec refugit sua credere
Consciū suimet
Cur igitur ceci pueri quoqz
Sauti qz valde
Juris et ignari nos tradere
Non cito vclim^o
Xp̄e tibi qui rite p̄ omnia
Vis opem referre
Quo sine nulla valent discrimina
Vli vel arte pelli
Nuc petim^o quo vis moza nulla sit
Ibit alacris mens
Si caro tardat p̄ qz pericula
Cunda te sequet
Grata nec inualido cū murmure
Perget aut trahetur
Cur peccata sciens cumulet noua
Dum licet mereri

Explicit liber secundus

Prosa i
Incipit liber tertius
Prosa prima
Monachus

Humiliter volucer deside-
rans rursus ex te audi-
re verbum super cōso-
latione peregrini. so-
licitā em̄ sup̄ hec au-
ditatē ex puigili cordis mei cura q̄
te loco tēpoze q̄z preuenit intelligis
Volucer Spes vt dixi mona-
che solatur eum cōfugiens ad deū
tanq̄z ad thronum gratie. ad tem-
plū et aram misericordie. ad arcaz
federis. ad libertatis asilum. ad fir-
mā petram. et solidum iūctus. **N**a-
tura siquidem ita videm̄ institutū
vt debilior innitat fortiori. sicut vi-
tis vltimo. edera quē cui. naufragus
tabule puerulus matri. Solat̄ ip̄m
preterea scriptura sacra reuelans
decursum mundi regiminis a pri-
ma voluntate liberrima cui nostra
cōformis esse debet. Quēadmodū
vero per spez vis irascibilis. sic per
huiusmodi conformitatez rationa-
lis ordinatur et ex cōsequenti concu-
piscibilis dum ita fuerit cōformis et
subdita q̄ ip̄ius et dei sit vnū velle
et vnū nolle quod amicicie. pprium
est. videns autē q̄ irascibilis p̄ im-
patientiā cōturbat. et per ignoran-
tiā seducitē rationalis. Deinceps igitur
oplebit̄ sermo sup̄ impedimen-
tis hmōi tollendis p̄mū p̄ patientiā

tertil

EE

am. altez per doctrinā vbi nōnulla
que in priorib⁹ dici potuerant inse-
rent **Monachus** Placet qd̄ vi-
cis qm̄ ⁊ dictoz recordationē sum-
mariā et dicendoz lucidū ordinez
tradis. **Volucer** Locutur⁹ er-
go de cōsolatione per patientiā recte
mibi videor id agere si de modera-
mine zeli inchoauēo. habz itaqz ze-
lus inter passionēs vehemētiā mul-
tam. Audi sapientē dura sicut infer-
n⁹ emulatio. Prefert insup̄ sibi spe-
ciē iustitiē quo sit efficacior. ad no-
cendū dū deuiat. Quid em̄ efficaci⁹
ad nocendū q̄z familiaris inimic⁹.
et q̄z demoniū meridianū qd̄ in an-
gelū lucis se transfert? Porro zel⁹
et si qn̄qz significat inuidiam. qn̄qz
odiuū. aliq̄n̄ imitationem. vtemur
hic zelo. put est desideriuū vehemēs
quo quis incitat̄ ea tollere que rei
sibi dilectē videntur aduersa. Sic
homo zelat pro vxore ne mechus
abutaē ea et hinc zelotypia. mater
p̄ filia ne violetur. iustus p̄ domo
dei volens ab ea tollere quicquid
viderit scādaloꝝ **Unde** illud est. ze-
lus domus tue comedit me. Cuius
recordati sunt discipuli xp̄i dū esse-
ret vendentes et ementes de tēplo
seu domo dei **Zelū** hūc vltimū lau-
dauit q̄ dixit nullū esse deo accepti⁹
sacrificiū q̄z zelū aiāz. **De** qd̄ si co-
mitet̄ ip̄m beniuolentia discretio et
cōstātia. q̄ tria si deserat aut cōtēnat
zel⁹. recte cōpaueris ip̄m gladio bi-
cipiti in manu furiosi. igni rursus ⁊
fulmini sine obice puagati:

c. s.

Metriū primū

Primū metę tertę

Rgens flamma rapax libera si manet
Mox suprema domus puolitans vorat
Quo plus absq; modo torrida canduit
Estas fulguribus crebrius imicat
Elisus q; vapor dissipat infima
Est igni similis zelus et estuat
Intus cor stimulans quo vehementior
Incumbit cohibe fac teneat modum
Collidunt in eo se pariter duo
Affectus nimirū singulus improbus
Hinc impellit amor hinc furit odium
Zelus nam quia rem diligit et colit
Ledi non parit̄ protinus incit̄us
Ira corripitur recta nec inspicit
Odit persequitur nec requiem capit
Fingit iustitiaz tendit in ardua
Supra posse ferox frangitur et ruit
Secum multa trahens que pereūt simul

Secūda prosa tertij

Monachus

Nonne zelus excusat o volucer p̄
p̄ intentionē boni finis etiā si le
serit vt dum vult tollere scanda
la a domo dei satagens ab hominibus
vel hereses corrigi. vel symoniam abijci.
vel tyrannidem compesci. nonne suffra
gatur sibi verbum xp̄i **S**i oculus tuus
qui est intentio fuerit simplex totum cor
pus tuum lucidū erit. **N**olucer. **C**u

Libri tertij

disti xp̄m a hbi dicentes. **E**cce
venit hora et nūc est vt om̄is
qui interficit vos arbitretur
se obsequiū prestare dō. quis
tñ dixerit q; hec intētio reddi
dēt occisores martyriū absq;
noxā? **Q**uid q̄so iudeos ma
gis excecavit q; zelus legis
antique quam putabant xp̄m
subuerrere velle? **D**e quibus
apostolus testimoniū perhi
beo eis q; zelū habent sed nō
xp̄m sciētiam. **P**roinde multos
inuenim⁹ ex hereticis etiā hac
tempestate quos fefellit talis
zelus tollendi scandala a do
mo dei per hanc aut illaz pre
dicatiōis viam. **H**inc hereses
contra primatū romane eccle
sie q; sine ea stat salus. contra
dotationes vniuersalis eccle
sie q; sunt vt venenū effusum
super eam. omnis q; symonie
officina. cōtra prelatozum sta
tum splendidum et amplaz fa
miliam q; a secularibus eripi
possunt eis omnia. **C**ontra re
ligiosoꝝ obseruantiam q; ad
uersantur libertati legis xp̄i et
estimant questū pietatem. **C**ō
tra omnem generaliter presi
dentiam q; nullus prescit. nul
lus existens in peccato morta
li iuste dominat̄ neq; prelat⁹ ē
neq; sacerdos quoniā in cha
ritatis radice fundatur vt di
cunt titulus presidentie et ita

Prosa scda.

de plurimis **D**um enim displicue-
rūt mores suborti sunt errores. da-
mnatus est preterea status quādo
displicēs in eo cernebat̄ abusus ex
ēplo medici stulti destruētis **S**iectū
dum conat̄ expellere morbum. **C**e-
terum reminiscaris velim eoz̄ que
dies hesternā disseruit super turba-
tione iudicij rationis. **A**ddit adue-
na noster exemplum aliud q̄ id pla-
ne crebro. **E**xperimur ait sepius nō
nullos qui vigilantes loquūtur si-
milia somniantibus nihil pene dicē-
tes quod sibi cohereat. hāc passio-
nem frenesim medici. vulgus fanta-
siam vel reueriā gallice resuerie de-
nominat. **C**uius causa est quia fan-
tasmatibus rerum intus occursan-
tibus vtuntur pro veris rebus ad-
extra positis quē admodum somni-
antes presertim illi quos exercere
opera vigilantium compertum est.
qui cum expergefacti fuerint inueni-
unt se deceptos in aliquo suo iudi-
cio q̄ntūcūq̄ visi fuēint in somnijs
velut in vigilia se gessisse. **P**rofecto
non dissimiliter euenit aliquib⁹ ve-
hemēter affectis et passionatis q̄d
in vigilia sensibus apertis patiunt̄
aliquid simile dormientibus. **S**unt
em̄ consopiti et soporati vel debzia-
ti passionū radicatārū fumositati-
bus que licet eo tunc sibi videātur
sapientes et virtuosī vt vel libera-
les vel magnanimi vel humiles vel
valde zelātes rēpublicā. **V**erū ce

xxi

stantib⁹ huiusmodi passionib⁹ intue-
tur in vigilia virtutis et veritatis
se quasi sōniasse et in aliquo semet
īpos notabiliter sefellisse. **N**empe q̄
bus erat ex aliqua parte sopitum
rationis iudicium adeo q̄ nullis
clamoribus ex aduerso mouen-
tibus possent aut vellēt expergisci
nec suadentibus obedire. **T**ur ita
nisi q̄ simulacra virtutū int⁹ fabri-
cata p̄ veris virtutibus amplexā-
tur in somnio vanitatis. vbi menti-
tur iniquitas sibi dicens zelum esse
qui furor est. iustitiam que crudeli-
tas est. correctionē que diffamatio
est. prudentiam que calliditas est.
et ita de ceteris. **S**ic ira. sic inuidia.
sic odium. sic amor in excellentia iu-
dicium rationis offuscant. consop-
piunt et excecant q̄diu durauerint.
Durant vero q̄nq̄ plus quādoq̄
minus pro varijs hominum mori-
bus pro consuetudine. pro comple-
tione. pro occasionibus datis aut
acceptis. **O**diunt et refugiunt qui
hac spiritali frenesi laborant repre-
hendi sicut litargic⁹ expergisci. sper-
nunt aliorum consilia. nempe qui
plus alijs sapere saltem in hac sua
re acutius q̄ circumspicere diffini-
tum apud se retinēt. **E**os preterea
qui se non sequūtur culpant vel de-
negligenti torpore circa ea que dei
que reipublice sunt. aut de dissimu-
latione vel inordinato timore
criminantur et, rident. **C**urrunt

Libri tertii de

tanquam asinus indomitus in omne precipitium relinquente eos in manu filii sui deo irato qui superbis resistit.

Monachus. Noui tales aliquos quales erant opinor symeon et leui quorum a patre maledictus furor quod pertinax et indignatio quia dura. Sed quo pacto veri zeli cognitio prestabitur audire desidero.

Do lucer. Verum zelus eleuate proprie descripsit qui dixit illum. Comedit zelus domus dei qui scandala que videt in ecclesia tollere vult si potest. Si non potest tolerat et gemit. vulgata vero regula habet. Illud possumus quod de iure possumus ubi nouimus plurimum interesse in eo qui zelat si fungitur auctoritate iudiciali. aut si caret illa. utrobique tamen obseruanda lex illa. Iuste quod iustum est exequaris.

Monachus. Vellem separatim super his sermo fieret. et primo de zelo fungentium publica potestate.

Voluer. Fiat ita et quot insidiosus expositus est iste zelus accipe. Insidiatur impotentia propter quam iubet sapiens. Noli velle fieri iudex nisi virtute valeas crumpere iniquitates. Iudex itaque quid aliud agit profertens sententiam cuius executionis non habet facultatem nisi iustitiam exponere vel contemptui vel discrimini? Insidiatur ignorantia eorum que status requirit esse cognoscenda. hoc in prelati plurimis respectu legis euangelice. hoc in seculi iudicibus quo ad ciuiles constitutiones inuenimus. quales esse damnabiles mechanici mon-

consolatione theologie

strant inter quos non recipit nisi qui in arte sua peritus est. Turbat etiam in aliquibus litteratis hunc zelum defectus experientie qui circumspicere facit omnia ut tandem eligat necdum id quod de se licet. sed quod expediat id est quod expedite sit. atreta circulantia qualitate. Turbat alios inconstantia persecutionis eorum que bene preconiliata. conclusa. incepta que sunt quos vel ira subociens vel humani timor infortunij contra se vel affines deijcit a cathedra iudicij.

Quo contra pertinacius obfirmant alij in male preconiliatis et ceptis fatuo quodam pudore victi ne vinci videantur exemplo militum quos incertam vltro mortem viciosus fuge pudor impellit. Quid existimes propterea de consiliariis mendacibus et corruptis a quorum seductione vix aliquis in poteratu constituitur securus est. Quid de notariis et promotoribus sed regerit culpa in eos qui tales eligunt nec corrigunt. qui sola insuper sibi placencia duci volunt qualis erat Achab. verum est quippe illud sapientis Princeps qui libenter audit verba mendacium omnes ministros habet impios. Efficacissimum insuper corruptiuum zeli boni et debiti notat scriptura cum experientia esse munerum receptionem. a manu lingua vel obsequio. unde sequitur acceptio personarum simili pro reatu damnas vnum. absoluens alterum que omnia prohibuisse legit cognatum moysi dux eidem optime policie formam describeret

De zelo fungentium publico

Sunt q
publica
va mul
nales
vint. m
miles fa
neglige
purgar
eommi
si verbe
nies ab
fines in
vintem
posint ap
lima inu
episcop
vntur q
nitionib
bile. ai
cie tra
rationab
saler. d
pal. i. g
bus red
q. ando
quenter
vnt. i. h
riant in
exemplo
ta sunt
lia simul
ppia. Qu
rop red
m. rum
omittend
ly legit
gis stup
qui redoz

Prosa scda.

Sunt qui se sufficienter existimant re-
publicam regere si constitutionum one-
ra multiplicauerint. Si sententias pe-
nales ut excommunicationes fulminaue-
rint. maneat autem ipsi negligentes si
miles facti pedagogis reprobis qui
negligentiam suam et ignauiam
purgare se putant si pueris suis
comminationes crebras indixerint
si verberibus eosdem affecerint. **J**ue-
nes alios suis ita constitutionibus po-
sitivis inherentes. ut nullam epikeie
virtutem admittere velint sciatur aut
possint apud quos summum ius sepe
summa iniustitia fit. **A**lii passim hac
epikeie vel equitatis regula sic ab-
utuntur quod nihil in legibus. nihil in consti-
tutionibus et regulis suis manet sta-
bile. cum tamen precipuum cuiuslibet poli-
cie etiam in monasteriis regimen ex-
rationabili legum suarum stabilitate re-
sultet. **A**mplius quid de pueris scilicet
dolosusque moribus censendum est ex quibus
reddunt contemptibilis tam vita
quam auctoritas regitrua. unde conse-
quenter inobedientia subditorum pro-
uenit. iuste proorsus. ut in eo domini puni-
antur in quo delinquant. **A**dam in
exemplo est cui in deum peccanti fa-
cta sunt omnia prius subdita rebel-
lia simul et aduersa. ita etiam ut caro
propria. **Q**uid quod aliquando peccata subdi-
torum redundant in presidentes. nec
mirum duz osortes sunt in malicia
omittendo vel omittendo. sicut **I**he-
ly legimus ad filios. **I**llud vero ma-
gis stupendum exempli gratia in **M**oyse
qui rector virtuosissimus extitit cuius

119

hec verba sunt. **N**ec miranda ait in-
dignatio in populum cum mihi quoque
iratus dominus propter vos dixit. **N**ec
tu ingredieris illuc. non dubium in
terram promissionis. **M**onachus
Durus est hic sermo pro regentibus
ovolucer. durus fateor adeo quod be-
atos predicare compellor illos qui
solitudine sua contenti sunt quales
papa **G**regorius suspiravit haben-
tes hanc a deo gratiam quod absolu-
ti sunt a vinculis publici regiminis
Preconium itaque suum canamus placet.

Secundum metrum tercium
dactylicum archilogicum
tetrametrum. ut illud

Puro claustrum lumine phebunt

Monacha claustrum vita recludens
Semet septis mortua mundo
Cuius regimen ferre recusat
Pompas quod suas deserit omnes
Animum superans imperiosa
Regnat. celled conditur antro
Regio fit ei mansio celi
Nil sibi vane gloria laudis
Nil fallacis gratia fame
Sarrula palpans lubrica nec spes
Complacet horret ferre tumultus
Trepidus quod metus anxia vota
Qualia medicis urbibus errant.
Nanque assiduis turbine vasto
Seditur curis publica vita
Que presumit debilis in se
Homines proprio ponere dorso

Libri tertii de

Quorū nugas crimina fraudes
Lites rabidas vulnera mortes
Anxius portat calculus arta
Dandus superest cum ratione
Quid tantis iuuat vltro periculis
Subdere vitā mox perituram
Scrupulos q̄ pati iugiter acres
Intro vermez cor lacerantem
Iudicia vana q̄ quanta recreſcāt
Quot crudelia turpia feda
Haurit sensus diſcolus extra
Unde cor vrit zelus amarus
Vel dolor asper dira vel ira
Siue libido sordibus c̄plens
Nonne fenestras claudere mortis
Prestat et vti sensibus imis
Celica cernere mente pudica
Quā non turbat seua remordens
Extera populi cura recepta
Fera mors sibi fit ianua vite
Sua spes **I**hs est viuit in illo
De sanctorum quos coluisse
Meminit meritis et prece fidei

Prosa tertia tertij libri

Monachus

Uoe volucer ne dū claustra
lem vitā extollis sis iniurio
sus reipublice que periret
vtiq̄ sine rectorib⁹. Sed neq̄ carz
ista vita suis periculis suis q̄ tem/
ptationib⁹ tāto maiorib⁹ quāto col/
luctatō crebrior aduersus p̄ncipes
tenebrarū mundi hui⁹ habēda sibi
est et plus q̄ humana. **A**eniq̄ scit
damnationē serui pigri q̄ talentū si/
bi creditū abscondit in sudario. po

cōsolatione theologie

nit q̄ lucernā sub modio. nā sapien
tia abscondita et thesaurus inuisus
q̄ vtilitas in vtrisq̄. Mandauit q̄z
de⁹ vnicuiq̄ de p̄ximo suo quē pe/
reuntē q̄ nō saluat dū p̄t occidit
Volucer **¶** Sic est crede m̄ laq̄us
magn⁹ quo solet zelus improbus
seducere plurimos vt ambulent in
magnis et alienis a se. nō fm̄ sciaz.
magna quippe sibi videt̄ om̄is pre/
sumptio. Qua super re multū diu q̄z
noster aduena secū q̄siuit theologi/
am q̄z cōsuluit **¶** Monach⁹ **¶** Uoe
audire cupio qualiter hec zeli dece/
ptio agnoscenda declināda q̄ sit
ab illis quos nō duz administratio
publica ligatos detinuit. imo q̄ q̄s
h̄z religio ne mund⁹ eos p̄ h̄ac sedu/
ctiōne resorbeat quales inuenti sūt
aliqui eo damnabiliores quo p̄mā
fidē irritā fecerūt. **P**atiunt̄ alij nō
pauci notias inquietudines sūmur/
murantes q̄ dona sua nequeunt in
alios transfundere docendo consu/
lendo monendo dirigēdo iuxta da/
tam sibi scientiam. moleste ferentes
ociū suū quasi dicerent. vt q̄o p̄di/
tio hec. q̄z nō habēt q̄ doceat eos
iter rectū. quis cōstituat me doctōrē
sup̄ eos vel ad eos? **¶** Volucer
Est vt dicis in quibusdā q̄ vtinam
docerent se p̄mit⁹ ad sobrietatē sa/
pere qui aliorū fieri doctōres tāta
auuiditate desiderant vt agnoscerēt
qua ratione zelus suus moderād⁹
est et quib⁹ terminis coercendus
¶ Monachus **¶** Expediit ne
quasdam super hac re dari regu

Prosa tertia

las breues et solidas. **V**oluerit expedire accipe. et in primis certum habeto quod potestate regitiua in ecclesiastica gerarchia si superior non imponit et iubet eam nemo laudabiliter et tute suscipit vel exercet. Talis nimirum se glorificat et ingerit non vocatus a deo tanquam Aaron. Primum quod locum veniens ad nuptias impudenter anticipat descensurum cum rubore. auditur etiam quod te constituit iudicem super nos? Itaque sarcinam hanc si nemo imponit dicit Augustinus. vacandum est ocio quod quod de veritatis. ad de. vel studio proprie salutis. Neque enim deus indiget auxilio nostro pro salute aliorum vel secum labore in non vocati Amplius. potestatem regitiuam non consequitur aliquis ex solo titulo scientie vel eruditionis vel caritatis. imo nec ex preceptione licentie magistrales in theologica facultate que licentia non obligat se suscipientem sed idoneitatem eius monstrat. Proinde potestatem hanc regitiuam si superior legitimus sit deus. sit homo. iubet et imponit oportet recipe quam post auditas recusationis causas ut in Moyse fuit et Jeremia superior prestat in sententia. Refutantem enim quod excusaret ab inobedientia nisi proprium forte iudicium quo sibi videtur indignus tali missione. Sed superiori subiicere ouenit nedum proprie voluntatis affectum sed etiam intellectus sui iudicium. Alioquin pusillanimitas ista specie humilitatis se palians arrogancia dicenda est eo piculiosior quo sibi videtur humilior et quam sensum suum proferre non dubitat sensui iudicio quam superiorum. Subinde potestatem

xxij

regitiuam potestatem aliquam vel potestatem vel appetere homo sibi bene conscius quod non posse se potestatem vult scit et potestatem tamen modo caueat ne mentiat ut sepe fit iniqtas sibi. Arbitror hoc intendebat apostolus. Qui episcopatum inquit desiderat bonum opus desiderat. Sed ut iniqtatem abiceret subiicit. Oportet autem episcopum esse sine crimine etc. Sic Kaias domino querenti quem mitteret respondit. Ecce ego mitto me. vix se iam ardenti calculo purgatum agnouerat. Potestatem hec potestas tunc appeti quam potestas ad martirium quam predebant ipsi traherant. hodie vero suspecta nimis hec appetitio ne gignat eam non zelus animarum vel prestantio vel inanis gloria. vel ambitio. vel inertia querens in ocio laute viuere. vel cupiditas ditare querens carnem et sanguinem. aut demum inexpientia potestatis huius regitiue datus audacia de viribus propriis. sibi quam blandiens quod efficaciter ceteris euellat quod destruat quod perderet et dissiparet et edificaret et plantaret. Expre hoc longe videbit aliter et metuet. videbit quod pueri difficile corrigunt. et stultorum infinitus est numerus. videbit opera dei quod nemo possit corrigere quem ille despexit. Videbit quod de premeditatis secum et dicitis tunc faciam hoc tunc faciam illud. si et quam postmodum. neque hoc neque illud videbit se longe fieri et confundi ab expectatione sua et velut a torrente rapido aliorum ac ratum erat trahi. Aniaoueret denique aliquanto facilius esse speculante in cella vel studio describere sibi pulchrum boni regiminis modum in re publica quam exequendo predicare

Aplia

Qui potestatem appetit...

no obligat se suscipientem...

Libri tertii de

Monach. ¶ **Q**uid de hōib' cēses
nre etatis qrentib' expectatōes ad
bñficia quib' ānexa est alioꝝ cura
Pro quib' vel adipiscendis vel re/
tinēdis se litib' inuoluūt sūptib' qz
osumūt. ¶ **V**oluer' ¶ **V**iderint ipi
qualis sua sit inrētio et quē sibi finē
pncipalit' cōstituunt. Pōt itaqz fieri
vt idone' aliq's seruire deo in regi/
gimine publico qrat. illud intēdēs
ex cōnti. et tanqz secūdarie sustētāt
nē vite pprie sufficientē habē. q̄tin'
absqz mēdicitate vel impzportioā
to sibi latē seruiat in hoc statu libe/
riori quiete dō. **N**ec est leuiter s̄ im/
putandū symoniace puitati. **S**icut
nec dū frequētantur in ecclesijs ho/
re canonicē ad recipiēdū distributi/
ones quotidianas et solitas. **A**ut
dū vicari' deseruit vni cure suscipi/
ens inde stipendiū. **D**ign' est opa/
ri' mercede et cibo suo. **D**icā āpli'
Sic pfitet' aliq's vitā claustralē rō/
nabilit' intendēs illic sufficient' sustē/
tari. alioq̄n nō intratur'. neqz tñ sy/
moniac' est dū intētio pncipalis ē
seruire deo et sustētatio vite est ad
illū finē et sub illo. vbi āt vnū ppter
aliud. iā nō duo s̄ vnū s̄. ¶ **M**ona/
ch' ¶ **A**ppares loq̄ fauorabiliter i
excusationē symoniē quā tāta seue/
ritate decreta dānāt. quā ampliāre
ita nitunt' aliq' qz pene nihil apud
eccīasticos inueniret' si veꝝ sentirēt
a symonia nō infectū. ¶ **S** hoc inter/
rim omisso cū multis q̄ magis scho/
lastice tractāda sūt. p̄fice qd cepisti
de zeli moderatōne p patientiā re/

cōsolatione theologie

specū fraterne correctōis ¶ **V**olu/
cer. ¶ **C**orrectio fraterna cū sit op'
elemosine spūalis datū sub affirma/
tiuō pcepto. Si peccauerit in te fra/
ter tuus ꝛc. **S**p quidē obligat sed
nō p sp. **O**mittēda q̄ppe est dū p/
babilit' apparet qz fieret vel frustra
vel in deterioratōez corrigēdis hoc
āt p̄babilit' estimat' de peccātib' ex
malicia et cōsuetudine puerfa. nō ex
ignorātia. **S**ec' in correctōne iudi/
ciaria vbi p̄t cōtēni scādālū illi' qui
puniri debet. qz fit p salute ne dū il/
li'. s̄ toti' reipublice. et vt punitio
scelēis cedat alijs in exemplū. **P**ōt
insup hec omitti correctio dū p̄ba/
bilit' appaēt qz peccās alio mō p se
vel alteꝝ corrigēt' **S**ic em' famelic'
nō ē de necessitate pascēd' a petro
etiā diuite si verisimiliter immincat
mod' qz sustētāt' p se vel aliū non
pibit. **Q**ua sup re nō dōz sibi fabri/
care leuē scrupulos tanqz de neces/
sitate pcepti. sicut nec in alijs pluri/
mis q̄ vel p̄tergredi vel agi p̄nt in/
fra cōminos diuine iussionis. **A**tten/
to p̄trea qz temerariū frequēt' cēt
et vsurpatū iudiciū corrigē fratres
q̄i criminalit' opantē vbi p̄t occur/
rere multiplex excusatiōis loc' vel
rōne fragilitatis pprie vt in pueris
7 puellis 7 rusticanis. vel qz doctri/
nis et virtutib' aliūde pollent a q̄/
b' eos declinare nec se corrigē nō
ē leuē p̄sumēdū. **R**ursus attēdē dōz
ista correctō ne p̄tēgrediat' vllaten'
ordinē gerarchicū q̄ infētiōēs redu/
ci hñt. ad deū p supioēs ēc vbi vñ i

Prosa prima

superioribus vel inertia vel lata culpa
non inde publica potestate usurpet
aliquis. neque in predicatione neque in
sacramentorum ministracione neque in
superiorum coram subditis satirica repre-
hensione que non edificacionem morum
sed indignacionem causat et contemptum
Est autem specialiter aliquod obseruandum
circa eos quorum confessiones audiuntur
ut extra neque publice neque priuate
arguantur inde. imo neque laudentur ne
aperiantur via suspecte reuelacionis in
vitupato. vel fictionis aut inanis
gloriatōis in laudato. vel diffama-
tionis per indirectum in confitentibus non
laudatis. ¶ **Monachus** ¶ Difficile
certe iugum per presbiteribus in utroque
foro quod sic obligantur corrigere sic
se gerere quasi penitentem in confessione
nil audissent. Sed ad ulteriora per-
gens dic quali moderacione sit exer-
cenda talis correctio. ¶ **Voluer**
¶ Atque non cum impio. non cum austerita-
te. et minime cum contumelia vel impro-
perio. Medetur enim in ore contumeliosi
correctio. sit exemplo pauli cum omni-
humilitate lachrymis et mansuetu-
dine. Neque formidandum est hic ne ni-
mia seruet humilitas ubi nulla est que
frangi timeatur regendi auctoritas
Quid quod in multis dissimulanda sunt
peccata vel seniorum ne prodant verecundiam
vel seniorum ne pessimentur per impatien-
tiam. Inrependi non sunt presertim in publi-
co. sed nec eis delirantibus est plausibili-
ter assentiendum. Modestum silentium cum
facie subtristi satis erit per sua corre-
ptionem et nostra ne peccemus cautionem.
Porro si peccata talia sint que doctrinam

xxij

christiane religionis inficiant publice cum
scandalo pusilloque silentium soluendum
est. et tota libertate contradicendum
aut pertinere ad superiores deferendum.
¶ Si optati sit in superioribus et inferioribus
tanta succruisse principem etiam in
his que fidei sunt propter deperuacionem intel-
lectus ex inordinato timore cuiusque
potentioris erratis alios que trahen-
tis horriolentia istos fauoribus ad-
dunt nec piti sanum consilium nec iudices
rectum iudicium libere dabit. dissimu-
labunt potius aut in veritatis subuer-
sionem impudentes ibunt. hoc casu si de-
fensio catholice veritatis exponen-
da sit in publico per personas puatas
videbitur ambiguum. quoniam vno loco iubet
dominus. Esto fidelis usque ad mortem. et
laudat que pro lege dei sui certauit us-
que ad mortem. Et a diaboli impiorum non
timuit exemplo Jobis baptista. Alio lo-
co vox christi est. Nolite sanctum dare
canibus. neque proiciatis margaritas
ante porcos. Cuius ratio continuo sub-
iuncta est ne dantes lacere et strabum dei
oculorum. ¶ **Monachus** ¶ Quam uereor
o voluer ne tangat hec consideratio
pigrinum nostrum sua persecutio in causa
dei nisi coram ordinario iudice. nisi
in presentia sacri consilii. nam quod inde pro-
uenit audis. quod dicit. quod agit. ¶ **Vo-**
luer ¶ Nolo fiat tibi modo responsio. latet
ore hac in re iterum sermonem habitum
reuerentibus. Etenim qua fronte de sacro
consilio suspicionem de principum mora-
lium veritate dubitacione de processu iu-
diciali offensionem cepisset. Sed ac-
cipito expendit in premissis docu-
mentum absolutos a publicis respiciens

Libri tertii de

Tertium metrum tertium

Qua sorte vocat te. deus hanc tu
Contentus agas. nec hianti
Teles animo noua vota.

Que sunt aliena relinque
Tractent quibus est data cura

Non te nociuis preme gratis

Sis sufficiens tibi queso

Nec te coquat alterius fors

In se retinet status omnis

Quicquid miser graue durum

Quod scire status nequit alter

Experta feres leuiore

Nota quod magis ope filius

Febrem patiens modo dextrum

Mutat latus huc modo leuium

Nunc ventre cubat modo dorso

Hinc pace caret. quia secum

Fert intro malum suus omnis

Idcirco locus grauis angit

Se corrigat et parit intra

Pacem sibi det quod quietem

Qua non aliter potestur

Gratum referas domino cor

Qui dona dedit sat abunde

Utaris eis sine culpa

Sic proderis omnibus apte

Prosa quarta tertii

Monachus

Qua ratione fiet o volucer
vt solitari omnibus proficiat?

Volucer. Nimirum bene viuere

do. An ignoras quod omne peccatum

offendit neque deum sed omnem impe-

rio suo subditam creaturam? quod idcirco

consolatione theologie

arma et pugnat contra insensatos.

Nocet propterea neque peccati sed toti

hominum omnium que est velut vnus

corpus tanquam acies ordinata cui non

potest sine lesiva debilitatione quantum

cumque pars vel mortificari vel eripi

qualiter sit ex peccato cuiuscumque. **H**inc

propende virtutem vni multo magis

omnibus proficere. vnde sumpsit ortum psal-

miste verbum. Particeps ego sum omnium

timentium te et custodientium mandata

tua. **N**is insuper scire quantum segre-

gar et orans sit utilis. moysen orantem

te in monte dum pugnaret israel inspi-

cito. **D**enique quis nesciat vicia effica-

ci oratione quam potestate vinci? **S**olita-

rius vero liberi orat quam occupati.

Tolle orationes timentium deum. quod prode-

rit obsecro labor fatigantium se. vel

predicando vel monendo vel corrigendo.

quod quia medicos etiam monet sapiens

orare vt opera dirigat sua deus? **D**en-

set ergo solitari quantum potest corrigere

delinquentes absens et tacens si bene

vixerit et orauerit. talis enim et non ali-

ter sibi datum est tollere scandala ab

ecclesia si crebro ingemuerit iuxta visum

one ezechielis de habentibus signum

thau in frontibus suis. **D**enset quantum

difficultatis habet exterior correctio.

quantum sollicitudinis turbationis. puto

gaudebit eligere partem marie seden-

tis. non marthe ministranti. deseret

querelam ouerse ad martham quod non so-

licitum non turbatum erga plurima reli-

querit eum **I**hs. **I**taque si corpus proprium

et vnicum vix aliquis sufficit obediens

reddere suo spiritui quotidianis

inreparationib' continue monēs illud
 et castigans quid censendū putas
 de tot corporib' tot capitib' tot spi
 ritib' alienis nec diunctis! **S**perat
 aliq's se correcturū hos et illos ver
 bo suo. discat sibi primit' se qz corri
 gat si valet. et dū non poterit humi
 li' sapiat. **H**ec si recogitauerit acri
 ter secū solitari' / gratias aget deo
 q' nō imposuit hōies super caput
 suū. miserebit qz cōstitutis in publi
 ca ptate. nō indignabit. non emula
 bit. **A**ttēdet quid dñs ad **J**ob dice
 rit. **S**i habes brachiū sicut deus. et
 si voce simili sonas. disperse super
 bos in furore tuo et respiciēs oēm
 arrogantē humilia. vbi docz apte
 opus hoc solius dei esse. **H**inc per
 psalmistā iubet **R**eqz zelaueris fa
 cientes iniquitatē **Q**uia nec imitan
 di sunt tales nec spzeto diuinit' insti
 tuto ordine corripiēdi **Q**ueris exer
 cere zelū o'tra pccōzes. queris eos
 de terra perdere dabo tibi antido
 tū sine verboz strepitu. sine virga.
 sine carcere. sine flagellis aut vul
 nere. sine tuo periculo. **B**ene viue
 tibi et' p alijs ozans. ipos tolera et
 geme. nihil aliud tibi ccessū est. **S**z
 inde gaudeas. qm̄ alleuiat' graui
 fasce. cur aliene misceberis rixē. cur
 alienū iudicabis seruū. cur talento
 vis vti in nō tibi ccessos vsus qd
 palam est abuti? **M**emineris illius q
 pecunias alijs partiendas recipere
 noluit cauens sibi tam ab inani glo
 ria qz a periculo distributōis vt sic
 inique ab ingratitude et remur /

muratione recipientiū et nō recipiē
 tiū ab sui o'h deniqz detrimento
Monach' **S**uades salubriter pa
 tientia in zeli moderatione suscipiē
 dā vnde surgit solatoria. quies
 multa. presertiz his q's susceptū nō
 ligat officiū. **D**odēs vellem aliqua
 super eadez patientie virtute. **E**t in
 p'mis cur dictū est. patientia aut op'
 pfectum habet **S**olucet **S**cis
 pfectionē hominis in dei dilectōne
 sup omnia et ppter se dstitui. **I**deo
 finis legis dilectio **P**orro q's nesci
 at veram dilectōnē nō in p'speris
 s' aduersis inspicit. **A**duersitas nem
 pe sola pbatrix est siquis in p'speri
 tate ver' amator sit **V**enit ad te de
 us cū auro et argento. cū sanitate
 cū honozificentia. cū quiete a tem
 ptationibus intus et foris. recipis
 eū. laudas. gr̄as agis. dubiū mihi
 est si munera dei non deum diligis
Itaqz qui deū vel amat vel in eo
 sperat pro o'modo temporali. tolle
 o'modū desperabit et oderit. venit
 deus in comitatib' his omnibus.
 sed cū pauperie. egritudine. tribula
 tione. si p'tas in amore. si in gr̄arū
 actione modo opus amicicie pfe
 ctū ostendis ad deū qm̄ nec dolore
 nec inopia pressus discedis ab eius
 amore. **R**eqz em̄ dolere vicium est.
 sed ppter dolorē nihil viciōsū omit
 tere laus est egregia. **S**unt apud
 phiaz vere splendide qz suasiones
 ad patientia. hec vult animū redde
 re sui opotem liberū qz. vicia repro
 bat. laudat qz virtutes. oñdit om̄e

Libri tertij de

peccatū facienti penā esse. omnis autē virtus magnū sui premiū est. **A**ddit malos esse impotētes nec adipisci quod cupiūt. **B**oni vero desideriorū suorum quibus appetūt sumū bonū cōpotes sūt. **N**ā participatiōe diuinitatis dii sūt. **D**ocet rursus fortunaz omnē bonā esse. et quod sepe plus aduersa quā prospera potest. **D**enique nulla potest in istis inferioribus mutabilibus et caducis bonis atque fortuitis inueniri vel hauriri felicitas quae sufficientiā quae potentiā quae reuerentiā celebritatē letitiā stabiliter veras donet. **S**peciosa quidem sūt ista ait beatus Augustinus ad philosophos tamen cum audiunt oblectant. sed miseris malorum altior sensus est. **O**stendenda fuit per theologiam altior felicitas. quā per se. et infelicitas omnino pessima quā refugere deberem. in cuius respectu penitentem mortem non esse timendam astrueret. **N**olite timere ait eos qui corpora occidunt. sed eum qui potest animas et corpora mittere in gehennam ignis. **C**um enim triplex sit malorum pena. quodam tracta. quodam inflata. quodam pmissa. **P**rima plurimi nihil pendunt nec aduertunt quā philosophia tamen recte probat magnā esse. quia peruat animam magno virtutis bono. tollens ab eo modum spiritus et ordinem. **I**nflata pena quia sensum doloris infert perterritum mescit et fugit. **T**ertia ut prima non attendunt peccatores dum in penam porum peccatorum permittunt iusto dei iudicio ad alia et alia crebro labi. **T**heologia vero christianorum philosophiae doctrinas si recte si vere sūt si salutare appro-

consolatione theologie

bat ut eis iure suo et catholicas reddens si tenebrosiores sūt illuminat. **S**i noxijs erroribus mixte sūt separat preciosū a vili. illud retinens aliud exterminās. quoniam nihil indignatū. nihil sordidū. nihil falsū vel noxiū secū intrat. non sicut in consideratione sola mutabilitatis rebus infra labētū in variabilitate sortis humane. **I**n imperfectione fallaci eorum omnium que mundus inferior ostentat. quae sunt diuitie. opes. dignitates. regna. gloria. voluptates. quae frequenter recidunt in contraria. **S**rigit se ostentat altius respiciens verā beatitudinis formā non simulacrū quoddam vel idolum beatitudinis quale stoici ponere visi sūt in honesto quod sui ipsius premiū est. per cuius observationem mors voluntaria etiā propria manu (sicut egit **C**atho) per eos queri potest quā esse viam breuē et expeditā sed mendaciter dixerūt ad libertatē. **S**ileo de porcinis voluptatibus epicuri. **S**ed neque primi boni sola contemplatio qualē locutus est **A**ristoteles. beatitudo dici potest. sublimiorē et eternā dat theologia. **I**n cuius aspectu monstrat momentaneū et breue hoc tribulationis. super modum immensū glorie pondus operari in nobis. contemplationibus non ea que videntur sed quae non videntur. **O**stendit ex aduerso miseriam inestimabilem fine caritaturā qualē nullus philosophantium concepisse visus est. **Q**uid autem grauitatis habere censebit pena temporalis quantalibet eterne vite et morti collata. minime certe quā idem leuis virge ad sup-

placitū capitale vitandū et regnū cō
sequendū. **E**cce pponat vtrūq; pu/
crulo q̄rat q̄o eligere duob; mortē
pati vel virgam. nō dubiū q̄n v̄gā
Ozabit etiā flens si neget ei. timēs
et horrēs ppositū sibi e diuerso vel
suspendiū vel incendiū. **H**inc pue/
ros dū flagellant et clamāt ridere
solem tenentes puto illā sapientis
sententiā. virga eū cedis et aiaz ei
ab inferno libēabis. **N**os v̄o grā/
diuiculi pueri gemim; ex candescim;
murmuram; ad modicū dei flagel/
lū. **I**llud q; p impatiētiā rumpim;
vt possum;. q̄i nō ab inferno similiē
liberare nos q̄rat pater n̄r de;. **T**ri/
bularis q̄o putas tibi theologia
suasura sit. **S**erui deo. sanctos q; su/
os et sanctas honora. p̄speraberis
in seculo delictis diuitijs. pace glo/
ria frueris ad votū. **S**ic videlicet
docebit sapiens. **F**ili accedens ad
seruiturē dei prepara aiaz tuaz ad
temptationē. **S**ic ap̄lus **O**mnes qui
pie volūt viuere in xp̄o p̄secutionē
patient. **S**ic xp̄s dicens. **I**n me pa/
cē. in mūdo p̄ssuraz habebit. **S**ic
sancti sancteq; omnes exemplo mon/
strarūt. **E**xpectādū ita est. prepara
d; anim; ad tribulatōnez q̄ nobis
vtiq; talis fiet q̄lis anim; erit vt en/
tis. **D**emeruim; millesies mortē et in/
ferni mortē. eruet nos si volum; tri/
bulatio. **S**i nolūm; puniet nos bis
in id ip̄m. **I**taq; om̄ino impossibile
est nō flagellari. vel hic ad peniten/
tiā. vel in futuro ad exterminationē
Respiciam; sp̄ ad d̄m flagellantē

Ad p̄ez miap; corrigentē. **S**i vere
nō vane. nō simulatorie. nō velut in
sōnio xp̄iani dicimur et sum;. **N**eq;
ei venire p̄t aliunde t̄bulatio. tenet
q̄ppe ligatū leonē infernalē ne furiv/
at quātū vellet. nō ille s; detinēs eū
rogand; ē. nō aduersari; quis ali;. **S**i
hō sit bestia sit ignis sit aqua t̄/
mō; ē. timeat moderās illa deus
Et hinc oziet magna securitas. **N**o
lo dicat hic aliq; nō tēptabo d̄m
aduersus illa q̄ naturalis fert actō
Liberrim; em̄ nature rector est de;
vtens illa pur libet ad salutē elcōz
ad cōmoditates se diligentū q̄les
enumerate sūt a p̄phis et sanctis di/
ligenter. **E**rudit p flagella purgat
et medef. doctrinas in sc̄pturis mul/
tiplicat q̄d p̄phe q̄d boeti; q̄d cice/
ro cū ceteris insinuant. **C**ōpellit in/
trare vocatos ad nuptias lacerās
alteri; tunicā. illi; crus frangēs. hu/
ic oculū erues. aliū mancū reodēs.
sepit vias malas spinis ne q̄s abu/
let p eas in interitū. **T**ribularis et
tēptaris. **I**ta cōis est fors omniū
viuentiū. **H**ō q̄ppe nascit ad labo/
rē. si demēuisti te equo animo id fē
re equū est. si tibi bñ d̄sci; es gaude
q; maior te merces manet. **Q**uid p̄
terea q; absq; tēptatōib; nullo pa/
cto p̄ns vita ducit q̄ milicia ē. tolēa
quā habes q; dū deerrit cert; esto.
succedet altera tibi fortassis asp̄ior
Erede non eiecit hōiez de; ab orto
voluptatis vt hic nouaz cōstitueret
s; in labore viueret et erumna. **D**i/
fers ais mihi pacem. in gloriā. mihi

Libri quarti de

diuitias. mihi felicitatē nō aufero.
h̄ inuito monstrās viā. qz p̄ pressu
raz mūdi par. p̄ infamiaz gloria z
p̄ inopiaz diuitie. p̄ luctū et miserā
beatitudo (qđ ē omne bonū) opa
rant. **N**o extremū p̄ p̄nti die et re
quaz agim⁹. **S**ol enī decluior silen
tiū suadet carmen accipe

Quartum metz tertij.

Pter coeuos Job vir honestior
Multa refulgens prole beator
Simpler tremiscens te de⁹ optime
Rectus fidelis criminis inscius
Dentes eoas exuperans nimis
Gazais et amplo velligero grege
Bobus camelis atq; laboribus
Aptis asellis plurima turba qz
Seruire debens magnifice fuit
Talem flagellis expetijt sathan
Temptare duris non aliter valet
Vti malignis viribus vsipiam
N̄i det suprem⁹ fas dñs sibi
Laxis habenis hinc furiosior
Tradit ruine p̄tinus omnia
Septena proles dum bibit ac edit
Tres et sorozes obruit hos dom⁹
Cōuulsa venti turbine funditus
Job vero viua rupe manentior
Ferri recocti roboze durior
Spes cui⁹ alte fixa petre fuit
Supplex deo mox lumina dirigit
Hrates rependens religiosius
Si que dedisti vix pereant ait
Fiat voluntas iure deus tua
Hinc edocemur cuncta per aspera
No quē misellos currere ouenit
Quis deprecandus nam de⁹ vnic⁹

cōsolatione theologie

Sontes repurgat trux tribulatio
Ac innocentes roborat et p̄bat
Cuiusq; dicat mens bene sub dita
Que omodasti si repetis pater
Gratus libenter restituo cape
Vis per latrones ense vel ignib⁹
Aufferre linquo gratius accipis
Sic forte. qz si pauperib⁹ darem
Si te vocantē non satis audio
Compelle vestes dilacerans trahere
Demū put vis dūmō sim tutus
Explicit terti⁹

Incipit liber quartus

Prosa prima

Monachus

Necertis dieb⁹ locut⁹
es o volucer q̄admo
dū pegrin⁹ noster suā
in theologia q̄rit cō
lationē in om̄ib⁹ q̄ cir
cūstant eū tribulationib⁹ nūc p̄ tuā
fidē edicito. nūqđ nō penitet eum
plurimoz q̄ vel in frācia vel in ge
nerali cōsilio gessisse meminit modo
circa cessionē z eiectionē cōtendētū
de papatu. Scribendo de ptāte cō
ciliij modo circa causas fidei eā pre
sertim q̄ detestaf homicidia sine le
gitima auctoritate p̄petrata cū seq̄
lis suis. **Q**ue causa toti⁹ pene tur
bationis inclitū frācie regnū discer
pentis vt aiūt seminariū fuit. q̄uis
aliā dēt alij cupidinē effrenē domū
nandi vel vindictā expetendi nūqđ
nō aliquib⁹ saltē scrupulis sua cōsci

entia remordeat. **Noluer** Quis
 gloriabitur o monache mundi cor se
 habere quod dixit innocens et mun-
 do suum. Quis non constituitur sub iudicibus
 dei terribilis in conspectibus super filios ho-
 minum non trepidaverit? **Hinc afflicto**
Job Verebar omnia opera mea ait do-
 sciens quod non parceres delinquenti. **Et**
itep. si voluerit mecum contendere non po-
 tero respondere unum pro mille. Cuius con-
 formis est oratio prophetica. **Non intres**
in iudicium cum seruo tuo domine. quia non
 iustificabitur in conspectu tuo omnis vi-
 uens. **Et rursus.** Si iniquitates obser-
 uaveris domine. domine quod sustinebit. Por-
 ro quod. **Isayas** se cum ceteris involu-
 uens sibi quod vilescens. humili confessione
 protulit legitur. omnes iustitie nostre tanquam
 panem menstruatum. Quis igitur iustiti-
 as suas velut gloriabundo ostenta-
 verit deo plus quam pannum confusionis
 sue mulier viro. quem denique non exter-
 ruerit apostoli verbum dicent. **Nihil mihi**
oscius sum. sed non in hoc iustificatus sum
Causa reddidisse videtur sapiens. **Ti-**
mide sunt iniquitates et incerte omnes pui-
 dentie nostre. **Et alibi.** Præcognitum cor ho-
 minis et inscrutabile quod cognoscet
 illud. **Monach** Quid igitur agit
 pro serenatione conscientie sue ut deo sit
 in pace locus suus. ipse quod dormiat in
 id ipsum. **Noluer** **Doctrinam** con-
 sulit quam theologica tradit schola.
 iudicat aliter agendum esse de scrupu-
 lis iniquitatis orientibus ex his quod præteri-
 ta sunt. **Aliter** super his quod agibilia fu-
 tura respiciunt. fateatur ex præteritis profe-
 cto se timere neque timorem hunc abijcit.

Auget potius coram iudice deo ita tamen
 ne desperet super misericordiam eius sed in solidio/
 rem spes assurgat. formidat ne forte
 posuerit sibi laqueos inimicorum latentes
 et abditos in via hac veritatis qua
 ambulabat. **Neque** enim dubium sed certissi-
 mum est id ipsum quod persecutus est verita-
 tem esse catholicam. **Cuius** oppositos er-
 rores impios atque pestiferos exter-
 minari querebat ordine iudiciario.
Ita enim se iudicat obligatum firmiter
 credere et nullatenus dubitare de noti-
 tia ac intellectu divinarum precepto-
 rum. **Alioquin** se fidelem quo pacto repu-
 taret. **Cum** scriptum sit dubium in fide infir-
 mel est? quod utique veritatem habet dum quod
 illa dubitat que per eruditionem sacre
 scripture certa tenet et explicita fide
 tenere. **Neque** enim generalis suffecerit
 credulitas in multis nisi particula-
 ris affuerit. plus aut minus iuxta pro-
 sonam et eruditionum qualitatem. **Verum**
 si iuxta hoc iter veritatis posuerit
 scandalum angelus sathane qui se
 transfiguratur in angelum lucis non ita
 est usquequaque certus neque scit si scu-
 to veritatis ita preterit eum deus quod
 timere non habuerit a timore noctur-
 no. a sagitta volante in die a nego-
 cio pabulante in tenebris ab incursum
 et demonio meridiano. **Demonium**
 plane meridianum dixerunt sancti quod et
 fallit et sub specie tamen boni non qualis
 cumque sed magni boni fallacia tegit
Hic est laqueus magnorum virorum dum
 magni non humiles sunt in oculis suis.
 dum proprie magis quam aliene innituntur
 prudentie. dum extollunt se in cogitatione

Dubium in fide habet et dicitur

Libri quarti de

sua sicut taurus. dñi p̄terea sic agit
q̄i factō et si nō verbo dicerēt man⁹
n̄ra excelsa et nō dñs fecit hec oia
quippe dñi p̄uenire monitōnes suas
arrogātia sup̄ba nō subseq̄ in hūili
tate lachrymis et māsuētudine sepi
us inueniunt. Deniq̄ sup̄ modū ter
ribile est illud sapiētis tonitruū. Est
via q̄ videt̄ hōi iusta et nouissima
ei⁹ ducūt ad mortē. Beat⁹ igit̄ vir
sapiētis testimonio q̄ sp̄ est pauid⁹
qz nisi in timore dei se instanē tenue
rit cito subuertet̄ dom⁹ sua. Noli p̄
p̄terea mirari. Monache si tales in
ter recordatōes posit⁹ paueat ⁊ ex
timeſcat p̄sertim cū p̄fectā charita
tē q̄ foras mittit timorē nō se presu
mat adeptū vtinā h̄re se cognoscet̄
minimā vel imp̄fectā. **Monach⁹**
Exterruisti me talia de timore disse
rēs. et in hos me truxisti scrupulos
dubie q̄stionis si p̄ p̄speritate rei/
publice. si p̄ defensione veritatis ca
tholice. si pro errantiū vel delinquē
tū correctiōe quis hōim se debeat
exponē sed sedere solitariū et repu
tare sapiētem esse q̄ nō curat in cui⁹
manu mūd⁹ sit. Nā si bñ p̄cipiūt qui
docēt nihil eē agēdū qd̄ dubiū ē an
bonū sit exponunt eiz se p̄sco. Et q̄
amat piculū dicit sapiēs peribit in
illo. Quis audeat sub tanta rerum
humanarum incertitudine quōpiāz
deinceps palā p̄sequēdū amplecti.
Volucer. **A**udebit si cert⁹ fuerit
ex doctrina sacra q̄ fūdata sit in iu
sticia fidei p̄secutio sua p̄ qua cer
tandū est vsqz ad mortē corpis vel
in aia deteri⁹ moriēdū.

consolatione theologie

Primum metz sūq̄ libri

Et i tabellis a deo binis olim
Insculpta petrinis. ē otinēs decē
Precepta nature qd̄ idcirco fuit
Legē q̄ imp̄ssam p̄ indelebile
Lumē p̄us n̄ris in cordib⁹ fuscauat
Ror criminū. nubesqz flagiciozum
Obscura nec nō p̄tinax suetudo
Que prima circa vera mētiri facit
In moribus secte docēt hoc impie
Illuric. ergo lūmi velle p̄ fidem
Rursus iubēs signis ⁊ in miraculis
Mandata serues hec dei vigil tui
Si non mori vel perre fūdīt⁹ vis

Prosa sc̄da quarti

Monachus

Sed cauenda sunt o volucer
scandala. ve eim hōi p̄ quē
scandalū venit. **O**bseruādū
est p̄tēa in collectiōe zizaniōz ne sil
eradicet̄ et triticuz. **T**olerari deniqz
mala iubent̄ q̄ si tolli q̄rerēt deterio
res afferrent exit⁹ sic ethnici sic sara
cēi sic hētici plezqz dimittit̄ nec im
pugnant̄ immo sic agē d̄silū est vbi
coitas ē i culpa ne deterior scissura
fiat. **Volucer**. **S**candala phari
seoz otemnēda docz veritas. **S**ini
te eos iquit ceci sūt et duces cecoz
talīa quippe vitare nec possum⁹ nec
debemus. **S**ed neqz deserēda est ve
ritas aut vite aut doctrine. vel iusti
cie dñi certuz hēmuz q̄ periclitaret̄
nfo silentio et opposita falsitas fir
marei iuxta regulā. **E**rroz cui nō re
sistitur approbatur. **Monachus**.

scandalū phariseoz q̄ p̄tēa
vite doctrine et iusticie
nec p̄ plenitud̄ hōi opt̄m app̄b̄i videtur

Redit ecce sermo noster ad materi-
am que de zelo tractata est. Redit
preterea in aliam difficultatem qualiter
quando certi erimus quod defensio ca-
tholice veritatis non plus affert no-
cimenti quam utilis edificationis quam
si plus officit non tenenda erat ius-
sio christi superius inducta. Nolite san-
ctum dare canibus. Cui parabola
de zizanibus non tollendis consona est.

Voluerit adhibenda est fate-
or per dissolutionem difficultatis istius
que pluries incidit doctrinalis una
distinctio. Cuius vel ignorantia vel
inadvertentia multos etiam philosophorum
atque theologorum turbavit. Itaque
certitudo una est supernaturalis, altera
naturalis, tertia moralis vel civi-
lis. Certitudo supernaturalis ita se ha-
bet quod non stat aliquem sic assentire fal-
si. Et hec iterum certitudo dividitur quia
quedam est evidentie clarescentis intuitivae
in patria beatorum. Altera evidentie
revelate in illustratione prophetarum.
Tertia solius adherentie in speculo
et in enigmate quam non evidentie rati-
onis innititur sed auctori divine qua-
lem certitudinem fides habet et prestat in
cordibus fidelium. Est enim quolibet
hominum certitudo tanta quod per nullam po-
tentiam etiam divinam et absolutam fal-
sax esse potest. alioquin deus negaret semet-
ipsum. Hanc philosophorum schola non vidit
neque stoicorum neque peripateticorum
neque academicorum. Hec certitudo
per tertio sue distinctionis membro si-
delibus omnibus dum peregrinant in via
venit quos tanta certitudine vedunt

duodecim articulis fidei sed toti sa-
cre scripture credere necesse est actu
vel habitu implicite vel explicite quod
liter credendo certi sunt neque falli possunt
Alioquin iuxta quod preactum extitit
dubius in fide infidelis est. Certitu-
dinem hanc in martyribus talem vi-
dimus ut absque ulla dubitatione mal-
let relinquere vitam quam fidem. Ceterum
paulus hac subnixus expressus vehementiam
certitudinis asseruit divi-
tionalem cuius antecedens sciebat
impossibile. Etiam inquit si angelus
de celo vobis euangelisaverit preter
id quod euangelisatum est anathema sit.
Neque tamen negandum est quin paulus vel
tra certitudinem adherentie per fidem
certitudinem habuerit evidentie per re-
velationis illustrationem et quodam
modo in transitu seu raptu per glori-
am. Porro certitudinem alteram quam na-
turalis dicitur invenimus quam talis est
quod non stat per naturam quod aliquis taliter
assentiat et fallat. Hanc Aristoteles et peri-
paterici hanc et stoici philosophi posuerunt
nobis possibilem in primis principibus
per se notis cognitis videlicet ex sola
terminorum apprehensione ut quod quodli-
bet est vel non est. Posuerunt et in-
clusionibus demonstratis in eui-
denti consequentia deductis per talia
principia quemadmodum dixerunt ma-
thematica scientiam esse certissimam.
Academicum vero in quibus Socras
tes carneades et Cicero debent po-
steriores aliquid novam vim se induxisse
scientiam nihil scire. imo nec hoc scire
quod nil scimus. ita tollere voluerunt

Dubium in fide infidelis est

o r

*Neque enim evidentie distinctio attendenda est
una et simpliciter quod alia et videtur 3a moralis*

atione theologice
nisi mere in
ab illis a deo binis
pra perennis. et omnes
namque quod iocundo
ipsam per inolebile
suis in corio? fulcra
in nubibus? flagrant
nec non primat suando
na circa vera merru facti
us scire docet hoc impie
go sumi velle per hoem
res lignis? in mirabilia
erues hoc dei vigilat
vel perre fidem? vis
ca scda quacti
Onachus
o cavenda sunt o voluer
anvata. ve eim hoi p que
anvatu venit. Obervatio
collezione zizaniorum ne
trinitas. Solerari demig
si tolli dretur oeterio
epic? sic extenit sic lara
olep? qz dimititit voc imo
mo sic agt ofliu est vbi
pa ne deterior scilicet
uter. Scandala pbat
neda dorez veritas. Et
it ceci snt et voces
de vitare nec possunt
sed neqz detetioa est
ite aut doctrine vel lab
uz hemus qz pericula
o et opposita salitas in
regula Error cui no n
obatur. Monachus

Libri quarti de

in medio certitudinē oēs dicētes de
oi re ad vtrancq; partē ex eā dispu
tari posse Et ita neq; p̄mā de qua
locuti sumus certitudinem supnatu
ralem neq; naturalez putabant vl
lam esse. Deniq; certitudo que mo
ralis dici p̄t vel civilis tangitur ab
Ar. vna cū p̄nti certitudine in ethi
corū suoz principio. **E**ui⁹ sententia
est. disciplinati esse in vnaquaq; re
certitudinē querere iuxta exigentiā
materie. **S**que enim viciosum est in
quit psuadentes querē mathemati
cū 7 moralē demonstrantē. non eni
orsurgit certitudo moralis ex euidē
tia demōstrationis s; ex pbabilib; cō
suetudinib; grossis et figuratib; magi.
ad vnā partē q̄ ad alterā. **T**alē cer
titudinē si penitus negauerit acha
demici. si nō eā p̄terea sufficientē di
xerint ad aliqdō moralē operari. vi
derint q̄ rōne p̄sumperint aliquid
vel agere bonū vel omittē malum.
Conformit ad iudiciū rōnis quale
debet eē certū sic certa est in se vir
tus. alioquin virtus nō est. **M**ōr̄
Animaduerto volucer qm̄ ex p̄ma
certitudine multa possum⁹ et debe
mus nos fideles sine scrupulo cor
de credē ad iusticiam. 7 ore cōfiteri
ad salutē. prosequi defendē 7 tueri
priusq; vacillet vel auferat a nob;
hōmō certitudo. **I**ntelligo p̄terea qd
in agibilib; hūanis q̄ tantā habēt
varietatez (dicēte Ar.) et experien
tia teste vt casu magis q̄ arte cōsta
re videant) sufficit tertia certitudo
qualis nō sp̄ scrupulos oēs abijcit
sufficit vt contemnet vel superet sic

cōsolatione theologie

operando q̄i non sint. **S**ed q̄ rōne
possit hoc fieri scire cupio quid ad
uena n̄r in his agat. **V**olucer.
De scrupulis sic p̄dixim⁹ iudicat
aliē agendū esse dū oriunt⁹ ex p̄teri
tis. aliē dū in eis q̄ agenda sūt oc
currerint. **D**e p̄teritis qd e opibus
sā amplectit Gregorij sententiā. **B**o
narū mentiū est ibi culpaz agnosce
vbi culpa nō est. **C**onformiter 7 ad
illud **I**ust⁹ in principio accusator ē
sui. **C**onstituēs itaq; se corā tremē
do t̄bunali districti iudicij dei cōsci
entiā p̄p̄riā audit et sustinet accusā
tem eū. q̄nto maiori seueritate scit
7 p̄t. q̄ntus fiat ei sp̄s tribulat⁹
et ingens cōfusio cōtritio et humilia
tio cordis. ita vt cadat a se p̄ omi
modā p̄p̄rie defensionis desperati
onē. neq; enī vult cū diuina iusticia
cōtendē neq; cōscientie p̄ iusticia te
stimonij ferenti cōtra se reū silentiū
imponē. suadet poti⁹ vt clamet vo
cib; magnis. **M**e ē equissime iudex
deus. iste q̄ p̄ iusto iudicio tuo da
mnand⁹ est. peccauit enim in talib;
et talib; sup numeruz arene maris
ita vt p̄c̄ca sua vix tot⁹ cape possit
mund⁹. **S**ūt enī abyssus multa 7 te
nebrosa nimis q̄ altā sibi damnatō
nis abyssū meruerūt 7 inuocāt. **E**t
hoc dñe de⁹ in voce cataractaz tu
arū. hoc ē viarū tuarū inscrutabili
um et iudicioz occultoz in q̄b; hō
cōstitut⁹ videre nō p̄t an amore vel
odio dign⁹ sit. neq; cognosce de su
is supiorib; q̄ntūcunq; iusta vide
ant q̄ terminent sine aut qua distri
ctione iudicent. **A**ccusat⁹ int talia

Prosa

reus nō defensoris s; accusator. tel-
stis et iudicis in se ptes agit exag-
gerans q̄ntū p̄t **Qui** etiā si totius
p̄pli xp̄iani fudisset sanguinē spat
in illo apli d̄bo si nos iudicarem?
nō utiq; iudicaremur **Quo** cōn fit
in hūanis iudicijs qm̄ ofitenti cri-
mē mors inferē. apud deū d̄o ap̄ d̄
quē est mia et copiosa redemptio
Misericordia hic dū vivim? super
altat iudiciū quo fit vt damnāo?
in curia iustitie habeat aditū cū fi-
ducia ad thronū gr̄e eius. que sal-
uat damnātes se. absolutionē cōfe-
rens in auxilio oportuno. p̄cipue si
dimiserit hō ex corde debitoribus
suis. vt p̄ticipes velit eos fieri glo-
rie neq; vindictā q̄rere cupiat se-
oret p̄ salute sua. quo fit vt fiden-
ter dicat deo. bullas venie sue pre-
stāde h̄ns. dimitte nob̄ debita n̄ra
sicut et nos dimittim? debitorib?
n̄ris **Monach?** **Talia** frequē
audiui voluer **Sed** q̄liter absq;
mēdacio vel fictione p̄t in multis
tale aliqd̄ agi nō satis aptum est.
Esto nēpe q̄ de p̄teritis opibus
scrupuli sint in cōsciētia nō idcirco
reā se iudicare habet **Est** enī scru-
pulus vacillatio q̄dā dubitatō vl̄
formido consurgēs ex aliquibus
dīcturis debilib? et incertis **Alio-**
quin si ex vehemētib? argumētis
p̄babiliorib? p̄ hac pte q̄z p̄ al-
tera dubitatō cōsurgēt iā nō scru-
pulus sol? vl̄ leuis trepidatio dici
deberet s; moralis de trāsgressiōe
certitudo **Mirū** vero neq; cautuz
videreē si p̄pter hm̄oi scrupulos
cōscia testificationē vel damnatōz

Secūda

xxix

ferret certā **Quādo** Inrogata ab
homibus vel acriter a se ipsa neq;
mētiri sibi volens r̄ndebit p̄p̄e so-
los scrupulos se in v̄tate ream se-
criminosa se damnandā existē? nō/
ne magl. in hoc casu de merito q̄z
de p̄ccō et ita poti? de saluatione
q̄z de damnatiōe p̄sumit? **Quo** pa-
cto fert igiē cōn semet ip̄am dāna-
tionis sn̄iam? **Auget** dubitationez
apli dīctū **Mihi** inq̄t p̄ mimo ē vt
a vob̄ iudicer vel ab hūano die s;
neq; me ip̄m d̄iudico qui tñ alibi
se p̄mū fateē inē p̄ccōres **Vēit** inq̄t
de? saluos facē p̄ccōres q̄z p̄m?
ego sū **Quo** qualē ad ista r̄nsionē
aduena noster daret. **Voluer**
Qualē nimiz dat apls dū sub-
dit ad p̄allegatū q̄dā d̄bus. qui
me iudicat d̄ns est? alibi **Scio** q̄
in me nō h̄rat bonū cōformitē ad
illud xp̄i **Qui** ex p̄p̄hs loquit̄ mē
dat est **Certissima** igiē nō scrupu-
losa rōne tenere debet ois homo
vivēs qm̄ sine gr̄a dei damnatus
est qua p̄p̄e hūillet se hō q̄ntuz po-
tuerit sibi vilescat se deſciat se con-
culcet in recogitatiōe sua quia nō
h̄fet q̄ deo damnāti r̄nderz quid
obſceret dicenti. amice nō facio t̄i-
bi iniuriā. accipe qd̄ tuū est et va-
de **Quid** ē aut̄ illud tuū nisi p̄c̄m
n̄ri mēdaciū? **Legisti** q̄ scs abbas
agathon moriēs fr̄ibus inrogā-
tibus an timēt et an in opib? suis
confideret r̄ndit **In** v̄tate timeo
neq; cōfido in opibus meis q̄s qz
venero an̄ deū qm̄ alia sūt iudicia
dei alia hoim **Monach?** **To-**

om̄ hō r̄ssid̄ sed teneē d̄p̄ m̄d̄r̄

Libri quarti de

aus crede mihi volucer horroꝝ cō
cutioꝝ torꝝ meroꝝe tabesco. torꝝ in
desolationē et in q̄ndam velut de/
spationē deijctioꝝ hec audiens. nec
q̄o de p̄teritis nec de futuris agā
scio **V**olucer **A**uero germa
nus tuꝝ hac cōsideratione sic vti nī
titur vt inē torꝝ p̄mentia mūdi ma
la. inē torꝝ hostiles cānis ac demo
nis molestias p̄ ip̄am dñō ppicio
fortioꝝe assurgē q̄rat in spem. solū
diorē solationē. et in trāquillioꝝi
pace q̄escere cuiꝝ rōem et modum
collocutio diei p̄oris exposuit.

Monachꝝ Memini. p̄ despationē
enī ad spem vēire docuisti. causāc
nihilominꝝ scrupuli tales inquietu
dinē mētis quā fluctuare faciūt. a
qua sicut musce morientes p̄dunt
suauitate odoris. i. deuotionis et
amoris sentimentuz **S**uigilare de/
mū opellūt et exuscitare dilectam
p̄us q̄ ip̄a velit **V**olucer **A**ccit
p̄to consiliū

Secundū metrū quarti

Stuū tabescit in te
Scrupulis exagitatū
Cor gemens et anxiatum

Persta fortius in spe
Filijs suis quid obest
Prouida cura patris scit
Pane filioꝝū seruus
Nec quāq̄ cibatur
Sic cibo serui frequenter
Paruus vescitur heres
Glozietur vt nequaquā
Et speret cor vtrinq̄
Proximū solet inuamen

cōsolatione theologie

fieri contribulatis

Nonne fluctus et procelle

Expurgant mare crebro

Parturit filium mater

Sed non absq̄ dolore

Letus alacris q̄z fies

Mozū prole beatus

Si memor dei recusas

Indic solamen habere

Prosla. iij. q̄rti Monachus

Oro quis blandimēta mū/
di supauerit. q̄s adimple/
uerit p̄pheticū votū letēē
cor meū vt timeat noꝝ tuū? **Q**uis
ad sacrificiū salutis offerēdū acce/
dere p̄sūperit si fuerit alienꝝ a dul
cedine dei si aruerit sic mons gel/
boe in quo nec ros desup refrige/
rans nec pluuia rigās et fecūdās
cadat h̄ sit sibi celū encū et t̄ra fer/
rea des̄ta q̄ iniquosa? **V**olucer
Plurimos crede mihi sefellit nī
mia sentimentoz h̄mōi conquisitio
seu cupido hoc in turelupinis et
begardis. hoc in q̄busdā deuotis
nō h̄m sciam exptū est qui delira/
menta cordis sui p̄ dei sentimentis
amplexātes turpiē errauerūt **A**lij
frustra conati sūt ad nihil passio/
nabiliē affici cū s̄toret ap̄ls aliā le
gē repugnantē **A**lij ita deo se vo/
luerunt tradē q̄ oia deꝝ ageret in
eis t̄mō passiuē se h̄ntibꝝ **A**lij p̄
vniōnē apicis mētalis cū spū scō
tradunt h̄m sciam mysticā de deo
Ita t̄m q̄ deꝝ nō app̄hendat s̄ q̄
cūq̄ rōne vel entis vel veri v̄bōi
Sed ab istis et a p̄oribꝝ inquirē

Prosa

vbi meritū erit si dilectōis volūta-
rie null' habeat actus? **A**uero q̄
rōne debeat cor tuū medias inter
scrupulōz ac tentationū agitatio-
nes se gerere te doceat exēplū pal-
pabile **A**tunē naute quodaz va-
sculo in quo sup cuspidē erectā li-
brata est ex transuerso volubilis
acus ferrea cuius acies affecta est
p̄ magnetē quo fit vt in polū ar-
ticū assidua sit sua directio **N**ō ali-
ter cor affectū dei dilectōe/in fide
q̄ spe ferri ouenit in deū **P**orro sic
ex motu vasis otinentis acū agi-
tatur acus alioz sū nūc dextrosuz
nūc sinistrosū redit tñ semp in id
ipm duz quiescē sinit **C**ōformiter
turbatōez aut vacillationē cor pa-
ti vidē ex scrupulosis motib' mō
p̄ has mō p̄ illas passionū fluctu-
ationes maneat attamen diuinus
amor firm' saltez in habitu quod
sufficit si nō penit' eiecerit ipm hō
Et ita sufficit vt aliq̄s inueniat o-
stantior resistere peccis. imo corp'
exponere martyrio. carēs adu ta-
lib' sentimētis q̄z alius abūdatē
plenus eis **Q**uare p̄z signū istud
sensibilis suauitatis inefficaciē ar-
guere charitatē dei si nō affuerint
comites charitat. signate p̄ apo-
stolū **C**haritas inq̄t patiēs est be-
nigna est cū reliq̄s quas s̄iungit
Itaq̄ si fides si spes si cetera vtu-
tes informes eē p̄nt dū deest cari-
tas effugiēs a facie latētis supbie
cur si poterit hec expta suauitas?
Sustas igit̄ hanc suauitatē p̄tere

tertia

xxx.

cū hūilitate et gr̄az actōe. gustu
cares fer in patiētia et māsuetudi-
ne. attēdens q̄ aliq̄n demō abunē
naturali bono teneri cordis vt est
in mulierib' sicut ecōuerso pōt gr̄a
naturale bonū tale in adiutorium
sui sumere vt vehemētior et crebri-
or inualescat spūalis deuotio **S**z
dū surrepit supbia (q̄b' eni nō in-
fideiē q̄ verare voluit aplm?) tol-
litur hec pax interior reditq̄ cola-
phisatio tentationis custos humi-
litas. quo casu sufficiat gr̄a dei
Nec more generatōis prauē et p̄-
uerse dīnū sibi deuotōis signum
q̄rat **M**onachus **E**cce relabi-
mur in id qd ab initio quesituz est
qua rōe poterit aliq̄s quicq̄ ag-
gredi sub dubio cōstitut' an agat
recte si ex interiori cōscientie motu
sufficiēs certitudo nō habet? **P**e-
ribit deniq̄ om̄is ars distinguen-
di veras a falsis immissiones p̄-
phetias aut reuelationes **N**o-
luer' **H**abes sup hoc vltio scri-
pta nō pauca pegrini n̄ri **P**rimū
vero resp̄u eozū que futura sunt.
de p̄teritis quippe iaz diximus sic
obseruare cōuenit vt non reputeē
culpa vbi culpa nō ē **A**lioq̄n cau-
satur erronea cōscientia cōn quā
si q̄libet attentē fieri iam culpa
est si fluctuet animus **P**reterea sub
hac dubitatōe velut ad vtrūlibz
nesciēs quid acturus sit oculū est.
vt n̄ agat qm̄ exponēt se discrimi-
ni q̄ casu cētū hēat q̄ peccat **H**is
igitur quicq̄ securus agere. cere?

Libri quarti de

his illud esse bonū neq; virtuti cōn/
riū **Sed** refert q̄ certitudine. sufficit
nempe certitudo moralis quales
vocauius **vt** vel non sis in peccō
dum facis quod in te est aut saltē
peccm non incurris nouū p̄ temeri/
tate exēpli gr̄a celebrant. orta ē
enī ex diligētia tue p̄pationis ex/
cusatio **Q**ueterū moralis hec certi/
tudo p̄ doctrinam colligit̄ altero/
triū modoz **vn̄** puenit ex alteri/
aucte **A**lter ex p̄pria eruditiōe **T**er/
tius ab experimētali consuetudie **S**ub/
p̄mo viuūt incipiētes et aiales **S**ē/
scōdo p̄ficiētes et rōnales **S**ub ter/
tio perfecti et spūales **C**onsonat
p̄hs tradēs tres hoīm maneries
ad doctrinaz inueniri **P**auci p̄ se
ip̄os dociles sūt p̄pter clarā sue
oplexiōis armoniā. addo vel aliā
gr̄am gr̄tis datā q̄ faciliē agenda
discipiūt. sc̄pturas (vt **Aug**) itelli/
gūt **M**ulti p̄ alios erudiunt̄ recipi/
entes ab eis intelligētiā sc̄pturaz
aut si nequnt credūt saltē dicētib/
et obediunt **T**ertiū gen^o desp̄atū
est ad docēnaz q̄ neq; doceri p̄nt
neq; docētib^o assētire volūt q̄bus
relictis (sūt enī pl^o discoli q̄ m̄lta
ex brutis q̄ per hūanā domant̄ in/
dustria vt canes vt equi vt symee
vt aues aliq̄) fiat p̄mo de r̄liquis
puta q̄ religionū instituēdaz p̄n/
cipalis cā fuit auctas regiminis
cui magis obediētia p̄staretur q̄
p̄prie rōi q̄ in pl̄imis dubia valde
est debilis et incerta **P**reualē s̄lt̄
h̄z hec auctas resp̄cū iunioz q̄rū/
libet ad maḡos vel parētes qm̄
iudiciū p̄prie rōnis vel nullū v̄l im

consolatione theologie

perfectū h̄nt. **B** pitagore schola ser/
uabat **S**ic iubet dñs dicēs **I**n/
roga p̄res tuos et dicent tibi ma/
iores tuos et anūciabūt tibi **M**a/
iores intelligo q̄ multis experientis
eruditi sūt in agilib^o hūanis q̄/
rū iudicia tradit arist. esse recipiē/
da tanq̄ p̄ncipia p̄pter multa vi/
disse **E**xtendit̄ h̄ ad eos q̄ resp̄cū
dinoz p̄pter consuetudinē exercita/
tos h̄nt s̄sus q̄les iā in solitudine
sibi viuere sufficiūt **S**upest̄ sc̄s do/
ctrine mod^o p̄posito n̄ro viciniōz
v̄n̄ sumit̄ in agēdis sufficiēs q̄ mo/
ralis certitudo **Q**uē modus iste
nutrit̄ q̄ ex studiosa p̄scrutatione
dinoz mādatozū q̄lem suadet sa/
piens **Q**ue tibi p̄cepit de^o illa co/
gita semper et in plurib^o opibus
eius ne fueris curiosus **E**t itez ni/
hil dulcius q̄ respicere in manda/
tis dei s̄c̄inc b̄tm̄ dicit̄ p̄s qui in
lege dñi meditaf̄ die ac nocte cuz
ceteris absq; numero cadētib^o in
hāc s̄ntiam **I**taq; s̄c̄l̄ in sc̄ptur. suis
locut^o est deus. q̄ id̄ ip̄m̄ ait **J**ob.
nō repetet qm̄ sufficiēte erudiūt̄
consulūt. t̄m̄mō relegant̄ puro fidei
et integro corde **M**aluis q̄dem
et incredulis tenebrosior in nascit̄
erroz caligo q̄s in hereticis olim
nescio si āplius n̄ra hac etate per/
spiciū fuit qm̄ cecutiētes facti sūt
multi circa fozes p̄ncipioz mora/
liū q̄ sūt de p̄mis imp̄ssionib^o na/
ture. q̄ rursus digito p̄prio scripsit
de^o in tabulis lapideis ad indeli/
bilē memoriā. repetēs ea tertio p̄
fidei traditōez in euāgelio **I**taq;
lugere plangere q̄ opellimur.

Dola
Tertium me
Digma q̄
secum tre
Est a font
Per hāc loquū
Quas natura n̄p̄
Reuelat̄ cor̄ parū
Atq; docēs q̄ cū fū
Sū lapidis mente
Vult̄ intell̄c̄t̄
Perit̄ sentis om̄
Debet homo totus
Par n̄p̄ h̄m̄ p̄
Iugiter h̄m̄ f̄m̄
Et ambulet rite r̄as
Quod q̄lis sit finis
Precepta r̄m̄ m̄lta
Atq; mos p̄terius ob
V̄s ingrecoi v̄n̄ n̄
Roborat̄ h̄ decade
S̄p̄ma per̄ tenota
M̄s̄ sc̄l̄ata doc̄z
In his fides si fir̄
Merito palpās am̄
Iū benignē quō p̄
Exeris legem tra de
Modos q̄ regas v̄n̄
Quas his exētis pleb̄
Dola iiii qua
Dola
Dola
Dola
cu dñi t̄r̄o q̄z
nōnullos ex t̄r̄o lo
nillo meliores. v̄n̄
ceteris h̄m̄

Tertium metrum quartum.

Digna quamuis perferat
 secum fides **Clua**
Est a fonte tñ lucis origo
 Per hanc sophie veritas recondita
 Quaz natura neqt insinuasle patet
 Reuelat ecce paruulis amans eos
 Atq; docēs q̄ cū simplicib⁹ gradiē
 Sui supbis mente cordis claudis.
 Vult intellect⁹ subit vt omnis ei
 Petitq; sensus omnis vt se denegat
 Debet homo totus obsequiū dño
 Par nempe bestijs peccādo fact⁹ ē
 Indiget hinc fidei s̄ dē colla iugo
 Ut ambulet vite vias nec offēdat
 Pandit qlis sit finis habendus ei
 Precepta rur⁹ inculcat prius data
 Naz mos puerus obnubilarat ea
 Vis ingredi vitā mādāta obserua
 Roborat b̄ decadē x̄ps i alta leuās
 Si p̄ma per se nota p̄cepta decem
 Mēs scelēata docz falsa v̄ abigua
 In his fides si sit obscurior plena
 Meridie palpās amodo q̄o supest
 Jesu benigne quid p̄t magis tuaz
 Exterius legem tra dēre ludibrio
 Modos q; reglas viuēdi deinceps
 Quos his euerlis plebs tua susci/

Prosa .liq. quartum

Hoc est **Monachus**
 volucer
 p̄ stomachabar nuper me/
 cū dñi theologiaz efferres vñ sit q̄
 nōnullos ex theologis experimur i
 nllō meliores. vtinā nō deteriores
 ceteris hōibus. **Volucer Dolo**

mōche de aliena vita theologozū.
 nec alioz scrutator eē vel censor cu
 riosus. Hoc vnū credidi p̄p̄ qd̄ q;
 locut⁹ sū q̄ theologia nō admixta
 fidei spei⁹ charitati inflat q; officit
 quēadmodū de phia romanoz re
 fert ap̄ls qm̄ p̄p̄ inq̄titudinez dati
 sūt sup̄ alios hoies in reprobu⁹ sen
 sū. **Causā** reddit qz cū cognouisset
 deū nō sic deum gl̄ficauerūt. neq;
 gr̄as egerunt. **Ingratitudine** vero
 maiorē esse in cōtemptu vel abusu
 theologie q̄ phie nēo dubitauerit
Propterea sic apud **Ciceronē** ora
 tor describit q̄ ē vir bonus dicēdi
 perit⁹. **Ita** theologuz noiam⁹ virū
 bonū in sacris l̄ris eruditū. nō qd̄
 eruditione soli⁹ intellēs h̄ m̄ro ma
 gis affect⁹ vt ea q̄ p̄ theologiaz in
 telligit traducat p̄ iugē ruminatio
 nē in affectū cordis q; executionem
 opis q̄tin⁹ sapia s̄m nomē suū sapi
 da sit in bonis suauit̄ et iocū de. In
 malis estabilis q; acerbe. alioq̄n ta
 les instar **Arīe** ferūt l̄ras damnati
 onis suē. dat̄ adueri⁹ semetipsos ex
 ore p̄prio iudiciū pl⁹ inficiūt exēplo
 vite q̄ instruunt d̄bo doctrine. Sa
 cras deniq; literas impudent̄ suis
 inquinatis morib⁹ q; desiderijs sub
 seruire compellunt. sensuz a sanctis
 patribus traditum distorquentes.
 imo sepe nescientes. nescia profecto
 est pars magna taliū qui se theolo
 gie p̄fessores iactitant ita vt expe
 riri stupor sit. **Ideo** q̄p̄ theologia
 nesciunt qz se curis alijs q̄tidie tra
 dunt. **Esto** sciant. vides quēadmo
 dū ratio vos hominuz p̄clarissima

*Theologus et orator p̄p̄
 et dñi*

Libri quarti de

vertit reprobus ad suā aliorū q̄ p/
niciem. **M**inū quoq̄ quanto meli⁹
tāto furiosiores eos qui ad sobrie-
tatē ipso non vtunt̄ reddūt. nō vini
vicio sed potantium. **D**icta sint hec
interim q̄tin⁹ animo tuo tristi mos
gerere et solueret questio facta si-
mul vt ea que de theologica cōsola-
tione scribimus qualiter et a quib⁹
accipienda sint vtiliter insinuare.
Cōfido in dño q̄ apud idiotas so-
licitos de salute sua in quib⁹ est sim-
plex fides. certa spes. et suavis cha-
ritas infidēbūt fructuosi⁹ in animo
theologicę sententię (ideo non fru-
stra sūt) q̄ apud repletos litteris gi-
gnentibus scientiā illā quaz inflare
dicit ap̄ls **O**culū dō q̄s nesciat q̄n-
tū turbat aut excecāt inflatio. **S**ūt
alij minus culpabili⁹ nescio minus
tolerabili⁹ errātes quos ex doctri-
na dū moralē querūt certitudinem
nullū lumē ratiōnis mouet ad assen-
sum cuiusuis agibilis. t̄mmodo sa-
tis est si dicere potuerint **H**oc scri-
ptū est. hoc talis doctor in lectura
sua sensit. hoc alius ita posuit simi-
les aspicientibus verso ad solē doz-
so splendore eius in montib⁹ quos
ad aspectū solis nullus sufficit ostē-
dentis digitus attollere. **C**ur ita?
Quia deorsum oculū mergere solū
sūt vbi nō aspiciēt sol nisi circūuo-
lutus caligine. **P**lane. lucis natura
neduz sensibilis s̄ intelligibilis ita
habet. vt quāto longius ab origi-
ne protendit̄ eo fiat debili⁹ crassi-
or et subobscurior. **P**ropterea si lu-

cōsolatione theologie

men intellectuale iugiter ad infima
cōsiderāda demergitur grossescit ⁊
crassescit quodāmō ineptumq̄ red-
dit̄ superiora q̄uis lucidiora cōspi-
cere. **S**ed neq̄ lumē veritatis acci-
piunt isti nisi circūuolutū sit quodā
veluti caligine translationis huma-
ne. **M**onach⁹ **E**xperimur ito sepe
quod dicitis. **S**ed quid p̄inde faci-
endū sit insinua. **M**oluer. **M**o-
nēdi sūt ab ingressu studij non ita fi-
gere solā in cōstitutionibus suis reti-
nendis memoriā vt plurimū mos
est q̄n exerceāt intellectū rōnem q̄
cōsulāt ex q̄bus p̄ncipijs vel moralib⁹
vel theologicis originē h̄mōi
cōstitutiones. **I**ta enim fiet vt collu-
strent̄ luie p̄moꝝ p̄ncipioꝝ q̄ si vl-
nolūt vel neq̄unt credāt illustratis
Recogitēt insup̄ p̄stantiā hūane
cōditionis q̄ ad hoc cōdita est vt to-
tū sensibile mundū q̄ p̄ sensuū por-
tas ingredi imprimēdo spēs suas
atq̄ simulacra reducāt in primū p̄n-
cipiū deū cū quodā simplicitate
et puritate. **I**ta p̄cedens a deo mū-
dus fit eo cōtinue vtilior i suis par-
tibus q̄ longinq̄or put in elemētis
vidē est ⁊ in solis lumie. **R**ursus at̄
reddit̄ spūalior magis ac magi. p̄-
opationē intellect⁹ agentis in fan-
tasmata corpalia. **E**x q̄b⁹ elicit sua
virtute spēs intelligibiles simplices
et incorpeas. **E**t sic natū ex carne
sensuuz caro erat suo mō sic q̄d na-
scit̄ ex intelligibili spū spūs ē. **D**e deo
q̄dē vt nō dubitauerit ap̄ls dicere
Qui adheret deo vn⁹ spūs ē cū eo

Prof
fret operari
elevatos the
go theologia
negatione
nem. veruz q
ad agendum
runtus in infir
cendere. **D**ico
di ad p̄ncipios
cipium heret
sionum r̄tione
plo aditologi
dus ambulans
q̄ p̄tendit̄ erit
p̄tione veritab
in h̄a theologi
ritā iuricabo
doctores ex q̄
les decretaz
Raros effert
sā scire videt
si tolerat labor
etas vel ingent
teperat. **C**onit
gar ālla vidēs
omptat saram
videt Rachel
p̄tētis oculos
do metocus lo
nem cū le m̄uo
at honorat. **E**l
rio d̄ne sine sub
quī fuerat obe
dis vtilitate
morale negotiū
quia nō satis est
sic ⁊ quid redum
tradē ieo p̄nicul
q̄ variabiles sunt

Hec operatio precipue spectat ad eleuatos theologos exercitantes se ad theologiam mysticā que per ab negationem tendit in simplicitate. veruz quando veniendum est ad agibilem tractationē oportet rursus in inferiora respicienda descendere. **A**lioquin falleretur isti modi ad primos cōtrario si lumini pncipiorum hererent adeo q̄ conclusionum visionem omitterent exemplo astrologi cadentis in foueam dum ambulans respicit astra. **D**eniq̄ perfectus erit qui studiosa circūspēctione versabitur in vtroq̄. hunc iuristā theologū et cuz theologo iuristā iudicabo. **Q**uales fuerit primi doctores ex quoz sentētijs decretales decretaq̄ opacte sūt. **M**onach⁹ **R**aros affert etas nostra tales causā scire desidero. **V**oluer. **P**au ei tolerāt laborē studiū in multis vel etas vel ingenium vel sūptus non suppetūt. **S**uent p̄terea q̄ mystica atgar ācilla vidēs se peperisse habet contemptui saram dnām quā sterilem existimat. **R**achel insup fortassz limpidos hñs oculos irridet aliquando mordacius sororis lye lippitudinem cū se mutuo iure sorozio suent at honozare. ipam q̄q̄ agar imperio dnē sue subīci dictatisq̄ p̄ eā equū fuerat obedire. **S**ubinde ppendis difficultatē infinitaz quā habet morale negociū dum prosequi q̄rit quia nō satis est intelligere q̄d verū sit ⁊ quid rectum sicut cadit sub arte tradē sed particulares circūstācias q̄ variables sunt neq̄ sub arte neq̄

sub doctrina veniūt. **C**ircumspicere necesse est statum in primis reipublice cum moribus eam regētū si iuxta cōsiliū soceri moysi sint viri potentes timētes deū in quibus sit veritas ⁊ qui oderint auariciā neq̄ sit apud eos psonaruz acceptio nec inconstantia neq̄ deprauatum cōsiliū. **A**lioquin non erit ab eis iudicium rectum q̄tūcūq̄ fuerit postulatuz nisi pviderit ex alto deus qui p̄ pueros p̄ iūqs p̄ bruta p̄ dēones sepi⁹ exercuit iudicia iusta. **Q**ua i rethobias ore diuino locutus est duz filio iussit cōsiliū semper a paciēte perquirere omni tempore bñdic deum et pete ab eo vt vias tuas dirigat ⁊ omnia cōsilia tua in ipso permaneant. **Q**ue sint autem cōsilia dei aperuit psalmista loquens ei. **C**onsilium meum iustificationes tue non ita tamē vt humanum cōsiliū deseratur quod vtrique debet existimari diuinum si rite humiliter si deuote si obedienter fuerit inquisitum. **Q**uale zelus feruidus et omnis generaliter passio vehemens solet nec petere nec petito vel ingesto credere. **M**oach. **V**omittam⁹ deiceps ea loq̄ q̄ sub eruditōe doctrinali nō vniunt neque enim moralis certitudo quantū ex dictis colligo potest sub vna r̄gula tradi que sufficiat in omni casu cōscientiam agētis reddere securam se non deliquisse quod ex euentu rerum perpendi sepius solet. **V**oluer. **P**ropterea cōstitute sūt in figura. **T**res ciuitates refugij fides spes et caritas continentes.

Libri quarti de

lauacrum penitentie et emundatis
asilū quatin⁹ pax turbata p ea q̄
se fecisse formidat hō reformet q̄
pax qualis obseruāda sit intellige

Quartū metrum quartū

Plura pax sumi mun⁹ optimū
Te voluntati sit bona tm̄
Nunci⁹ defert miss⁹ ab alto
Nam male menti qualis erit pax
Sternit lecto sorde repleto
Complet et spinis se vicioꝝ
Qualiū turba dilacerat
Tractat nūc istuc rursus et illuc
Dissidet secū se q̄ remordet
Viribus vanis omnipotentī
Stulta guerrā dat moze gigantū
Pugnat econtra quodq̄ creatū
Ius sui regis sedulo seruans
Si placet fiat vera tibi pax
Ordinatus sit primit⁹ omnis
Motus affect⁹ nec vagus erret
Queritans extra posse quieto
Se frui mundo qd̄ nequit esse
Paucā ptemptet non alienis
Litibus se det sed nec habenas
Sensibus laxet semp anhelet
Legis eterne iussa tenere
Litteris sacris assiduus sit
Quippe dat pacē zelus eaz
Pacis eterne pign⁹ ⁊ arram

Prosa. v. ⁊ vltima li. iij

Monachus

Adueniat oro pax ista nob̄
Quero nondū satis. explū

consolatione theologie

cuisi que sit apud peregrinum no/
stz consolatio specialis delinens
eū in tam ofusibili rerū tempestate
qualē in florentissimo nup francie
regno. nominatim in celeberrima
parisiensi ciuitate otigisse nō prius
ignorat et nos intuemur. **Volu**
cer. **A**ccipe sup istis doctrinam
theologie celitus immisse quā de in
ceps nō me loqui putato. **Conque**
rens o homo q̄ etate tua multi de/
pereūt qd̄ queso nouū accidit? ha/
bet etas omnis mortuos suos q̄/
tidie recipit terra mille modis hūa
nū genus hos pestis. illos fames.
alios gladius. multos naufragia
morbi. incendia voragines absu/
munt. quippe terra sunt et in terraz
reuertunt. **Menticharis** o neq̄ dū
Sue dicenti **Ne** forte moriamur.
subintulisti. nequaq̄. omnes ex tunc
capitali supplicio adiudicati sūt. **Mil**
refert q̄s prior. quis posterior secu/
ri mortis feriat. vnū dabo tibi qd̄
iure ofiteat esse timendū q̄ merito
vel demerito vita iam iam citissime
desitura finiat apud iudicē deum.
Scio mecū fateberis. interrogo te
respondeat existimatio tua **Mortu**
os quos immatura violenta q̄ ne/
ce desles ereptos aut iusta causa
perdidit aut iniusta? si iusta. cur in/
culpās iustitiā? **Cur** non letaris la/
uans manus tuas in sanguine pec/
catoris? **Si** iniusta. vide si sobrium
est eos plangere quos pro iustitia
morientes beatos xp̄us appellat?

Sed dices potuerat iniusti viuendo corrigi. iusti vero plus ad sua aliorumque salutez superstites iustificari. **Quid si sordidus sordidus adhuc si sue damnationis assidue penas aurifset. Iustus vero ut sepe fit excidisset a iusticia? Patet lati ista deductio. nonne varij se euertit belli. Et nunc istum nunc illum sumit gladii ut non gloriatur accinctus ut disincit quoniam non est fortium bellum dicit Ecclesiastes. Sed ad altiora ascendere nostre rationes volunt quod nihil casuale. nihil fortuitum tradunt deo. cuius consilia super filios hominum humana curiositas comprehendere per singula non presumat. Attingam tamen aliquam quoniam ex prophetis et historicis libris nostris fas est colligere. Destruerunt assyrii idolatre quod deus sine deo iherusalem sanctam civitatem cum populo. Quid per Isaiam dicit dominus audi. Ne assur virga furoris mei et baculus. ipse est in manu eorum mea indignatio. Sequitur. Ipse autem non sic arbitrabitur. et cor eius non ita estimabit. sed ad sterendum erit cor eius. Ecce quod deus malos de populo suo inter quos non dubium fuisse quosdam innocentes voluit per lege deteriores affligere quales appellat verbum furoris sui quibus obsequio deo blasphemum non credent. quod si tale aliquid operatur est motus deus quod preterit huius vite et mortis. in cuius conspectu non iustificabitur ois viuentium. Nonne frequenter in regimine reipublice cupiditas se putat caritate? cum hec commune bonum. illa proprium modum se iniquat. Esto sit charitas quod si non adhibuit per sui suorumque custodia contra perditiosas**

insidias cautelam quam humana potest et exigit industria. Quid si bellarent aduersus infideles et aduersus externos sui regis hostes et occubissent. felices eos in altera vita. nonne iudicantes nec morte turpi furtos? Quod si preterit tamen respicis vitam terreat apostolus. si in hac vita tamen spantes sumus miserabiliores sumus omnibus hominibus. Quis preterea non vit. si ascendit in aures domini sabaoth clamor flagitiorum scelearum et abominacionum quibus vel plus vel retores et nobiles vel utriusque forsitan peccauerunt quos tradidit deus non in manus infidelium ut alias plerumque quoniam per vandalos et gothos et hunos. aliquam per alios notiatum propter spurcissimam carnis corruptionem ut aliquibus reuelatio dicit. Exposuit suos motus deus cladibus bellicorum civilium ubi tumultuatur populus contra nobiles imo sine lege sine ordine nobiles inter se cum dissecatione mutua populoz se destruit. Punit crede mihi deus occultiora sepe delicta per flagella patetia. illa etiam quod per contritum cor et humiliatum deleta preterit fuerunt quo ad culpam repetit pena. Hinc fit ut aliquis partialiter bene viuentes aliquam comprehendat afflictio et per paruo sicut putat delicto nouo gradior punitio subsequatur quod admodum cernere est in corporis egritudinibus quod ad occasionem facile oriri videntur et reciduum pati. Sed da nullum neque motus neque antea precessisse demeritum virtutis vel exerceat ad meritum vel ad proprium coronat. Adde quod mutat deus ut placet regna de genere in genere propter iniustitias

Libri quarti de

et varios dolos Nabugodonosor
mēte captus testis ē / testis troya / te/
stis rhoma. testis daniel de dissipa
tione monarchiarū quatuor pncipa/
liū. Habz em̄ quilibet res in terris
quandā sue duratōis periodū atz
vicissitudini subiecta ē. sit hō. sit do
m⁹. sit ciuitas. sit regnū. sit impium.
Mutauit p̄tēa dñs sacerdotiū He/
ly iuxta reuelationē Samueli factā
Cui⁹ gen⁹ saul exēminauit cū ciuita
te sacerdotū in ore gladij viros et
mulieres. paruulos et lactētes. **U**bi
p̄cor arte de vigilāter. Est em̄ p̄posi
to res accommoda. vide quis occa
sionē p̄stiterit. primā neci crudelissi
me sacerdotū ac viroz vestitorum
ephor lineo cuz mulierib⁹ et paru
ulis et lactētib⁹ et p̄sus innocuis
cū horrenda demolitione ciuitatis
Nōne legis q̄ declinauerat dauid
ad achimelech sacerdotē sūperat i
necitate famis panes scōs cū gla
dio goliath neuter istic culpabilis.
Et de dauid testis **I**hs i euāgelio
Licet vsus sit bona mēte reuerse me
morās execut⁹ est. Nihilomin⁹ saul
irritat⁹ mala volūtate destructionē
quā dei volūtate optia se facturaz
p̄dixerat. Canit in psalmis de deo
Cōuertit cor eozū. nō dubiū egyptiozū
vt odiret p̄p̄m suū et dolum
faceret in seruos ei⁹. **C**ōuertit intel
lige qz matēiā odij et doli ministrā
uit in multiplicatōe hebreozū et in
miraculozū p̄ Moysen ostensione
Quocirca facile patz esse fallax ar
gumētū. Prouenerūt ex isti⁹ opatō
ne scādala. mortes. mala qz sine nu/

cōsolatione theologice

mero. **E**git ergo talis culpabiliter.
nihil enī tā bonū q̄ neq̄tia puerio
rū nequeat abuti. **S**erplū in p̄resta
tōe fidei p̄ martires claret. Et p̄ in
p̄dicatione xpi q̄ nō venit pacē mit
tē in terrā s̄ gladiū. Cui⁹ est vtiqz
dñ⁹ tot innocētes p̄ herodē dedit
neci. **C**astigat p̄ filiū. medic⁹ egro
tū. ipi se p̄imūt. nunq̄o aget p̄ sup
filio. medic⁹ sup egroto p̄niam. q̄a
mortis occasione dedit vū. s̄ nō
puto. **N**otaueris et i p̄nti re quēad
modū pugnauerūt filij israhel trib⁹
vscib⁹ otra beniamin ob vindictā
pessimi sceleris in vxore leuite. **C**ā
iusta erat qd̄ fortasse miraberis.
dederat de assēlū pugnātib⁹. **V**icti
s̄ p̄mo et iterū sc̄do vsqz ad inter
necionē quāq̄ingenta miliū pugnatoz
ex israhel. **T**ercia pugna dedit eis
purgatis et hūiliatis victoriā vsqz
ad om̄imodā pene deletionē ben
iamitice trib⁹. **N**ō discurrā p̄ plima.
scrutāti q̄ppe sc̄pturas meas occur
rūt talia copiose q̄z lectio viuax ē
et q̄i malle⁹ cōterēs petras. **C**ōsola
tōez deniqz faciēs otra mortaliū
calus inopinatos et q̄ iusta dei bo
nitate vident̄ indigni. **S**i vidēt ait
Sec̄iastes calūnias egenozū q̄ vio
lētā iudicia et subuerti iustitiā in p̄
uincia. nō mireris sup hoc negotio
qm̄ excelso excelsoz ali⁹ ē. **E**t insup
vniuerse t̄re rex impat hūiētī. q̄ ita
imperat vt seruiāt sibi eē nesciētes
eē repugnātes q̄ odiētes vt demon
es. **N**is nullū ex amicis p̄dē. vis
eos possidē tranquille. oēs in deo
dilexeris suam vitā. suam gloriā.

suas diuitias in eo reconditas ha-
 be. utiq; sicut nō perdit de? sic ami-
 cos cū sua vita gloria diuitijs sp̄z
 vbiq; possidebis. **Ceterū nemo de/**
sperauerit de te ih̄u bone qm̄ cū ira
tus fueris misericordie recordabe/
ris. Tu post tempestatē tranquillā
facis. Tu republicā p̄ varias agi/
tatōs purificāte scis. velut ex adōe
mutua elemētoꝝ nobilioꝝ gignis
mixta. Apud te sunt innumerabiles
modi purgatōis et saluatōis elcō/
rū vn̄ p̄ ignominiā mortis q̄ libe/
rat etiā a purgatoꝝ supplicijs. ali
us p̄ ablationē totalē tp̄aliū cum
corpe vn̄ laq̄us oterit̄ omniū debi/
toꝝ. q̄z fortassis alio mō non erat
bñ possibilis solutio. Alij forsitan
egerūt tepide negligent̄ caz vel iu/
stitie publice vel legis dīne aut cir/
cūstātijs culpabiles habuit sua p̄/
secutio. oia mors abolere potuit eo
efficaci? quo otumeli? illata est ca/
rui qz sepulcro. Talia q̄s oia dinu/
meret? Audebo sublimi? vocē attol/
lē plenā solatōis sancte. Itaqz de/
solationū omniū q̄s furor hostilis
opatus est put̄ oq̄reris interrogo
q̄lis assignat̄ eā? Si libido dñandi
regēdi qz si vindictē zel? effer? si di/
uitiaz vel opū execrando a fames. si
tituli fortassis aliq̄ nō min? scelerati
sacrilegi nefandi qz felices oro nō/
ne sūt q̄ x̄tuosis animis obfistē co/
nati sūt q̄uis in oculis hōim sup̄a/
ti. Auctozes x̄o tāto infelicioēs qn̄
to nihil infelici? impunita licētia et
p̄speritate peccatiū qualiū misere

aris velim p̄ sua cōuersione salute
 qz deprecans. **Q̄ si cā iuxta q̄rundā**
impudētiā (q̄ se de p̄tinacia dānat
) assignet̄ defēssio catholice v̄itatis.
vitia q̄rens et errores corrigē. et h̄
corā iudice legitimo nūc ordinario
nūc sup̄mo q̄o infident̄ affirmaue/
rim btōs esse mortuos q̄ p̄ lege dī
sui certauerint vsqz ad mortē exem/
plo tot martiz? Quid stupes. quid
me respicis? nolito mirari si h̄z q̄ti/
die martyres suos mūd? si caro si
diabol? cur nō habeat suos x̄pus?
Hinc ap̄ls. Optet hereses esse vt q̄
p̄bati sūt manifesti sūt Quo ma/
nifesti? plane i bonū si legē dei defē/
derint strēnue. sed p̄sus in malū si
vel maligne impugnauerint aut im/
pugnātib? fauerint impudent̄ sb̄do
le nequē subuertēdo vel negādo iu/
stitiā. Tales dixeris scād aloꝝ cām
oim q̄lē egerūt i alios p̄sequentes
aliq̄s vsqz ad coronā martyrij. Quo
facto inq̄es? Rñdeo nonne marty/
riū cā fuit vt p̄ x̄po. p̄ v̄itate. p̄ iu/
stitiā. p̄ vicioꝝ redargutiōe mors
vndecūqz tolerat? Attēde q̄ causa
reddiderit ip̄m Abel p̄mū martyzē
i lege nature. Nec nimirū q̄ i odiū
iustitie religiose qua sacrificiū obtu/
lerat deo placabile Cayn frater eū
nihil tale cogitantez egredientē in
agrū insidiose pemit. Aides q̄ pa/
cto fit aliq̄s martyz ec̄ dū ignorat
Omitto de septē fr̄ib? machabeis
in lege scripta qui nō ob aliam cau/
saz qz ne legē in porcine carnis esu
violarent atrocissime necati sunt.

Libri quarti

Non loquar de Johanne baptista
q̄ legis vtriusq; moysi et xpi limes
quidā fuit. cui⁹ martyriū aliaz non
inuenit causam habuisse nisi reor-
gationē publici incestus. **Thomas**
cātuariensis ob defensionē ecclesia-
stice libertatis **Leodogarius** ob ze-
lum dom⁹ francie contra **Obroynū**
Agathes agnes et lucia ppter fidē
castitatis gloriose celebrant mar-
tyrio. Et ita de plurimis quorum
exemplis perspicuū fit omnē homi-
nem qui perimit odio iustitie et vti-
taris. dū sectat illā psequit aut de-
fendit insignit apud deū vero titu-
lo martyrii qualescūq; fuerit apud
homines iudiciū. Quid si plus ali-
quid addiderim. **Innocētes** q̄dem
occisos cōsidero quos esse marty-
res nullus qui fidem habet ecclesie
dubitauit. Sed que ratio martyrii:
nunquid alia dabit q̄ odium xpi
ex ambitione regnandi pueniens?
Ubi rursus colligitur hec regula.
q̄ infantes aut pueri quāto magis
pueriores quos in odiū xpianoz
seu xpi vel sue legis perimūt infide-
les iudei saraceni vel pagani aut
aliqui nomine ten⁹ xpiani heretican-
tes apostate q̄ facti aut in tyranni-
dis rabiem versi tales martyrio co-
ronant etiā mortis timidi. p̄cipue
si nō alius criminis obex inest actu
Ih̄ec infideant animo tuo si absq; fi-
dione meus es discipulus. **Ih̄ec** mē-
tis p̄turbationes radicē euellant
qm̄ altior. securior. salubrior. fligior

prosa quinta

fiōz. et glorioz nō est altera cōso-
latio ad quā p̄chere possit doctri-
na mee legis q̄ martyrii tolerātia.
p̄ quod delect in pprio sanguine q̄li-
bet culpa simul et pena vt p̄tin⁹ ho-
mo liber et expedit⁹ euolet in celoz
vbi statū habeat omnīu benozum
aggregatione perfectū. **Voluer.**
Adenus o monache theologia
locuta sit. nos ex sua nostra q̄ col-
locutione breuiter epilogantes su-
mam⁹ hoc opendiosū in omī tribu-
latione solamen vt toto corde suspi-
remus leuantes oculos in celum ⁊
dicentes. **Deus** est pater misericor-
diarum et totius solationis in cui-
us miseratione sperandū est. cuius
se voluntati p̄formandū est. a quo
est virtus patientie. in quo est sere-
natio p̄scientie. **Nos** interim trabe-
re conemur in affēm quod sub qua
triduo disseruim⁹ p̄ intellectum. **Monach⁹.**
Fiat ita precor ⁊ par-
dei que exuperat omnē sensū corda
et intelligentias n̄as custodiat in
charitate dei et patientia xpi vt p̄
patientia et solationē scripturaz
spem habeam⁹. **Amen**

Explicit tractatus de solatiōe
theologie venerabilis p̄fis ⁊ mgrī
Johis Berson cancellarij parisen-
sis p̄fessoris in sacra pagina crimi-